

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

LİSE VE ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE ÖĞRENİM
GÖREN GENÇLERİN, SPORDA ŞİDDET VE
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

RAMAZAN ŞEKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

KAHRAMANMARAŞ 2011

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**LİSE VE ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE ÖĞRENİM
GÖREN GENÇLERİN, SPORDA ŞİDDET VE
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

RAMAZAN ŞEKER

**Bu tez,
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS
derecesi için hazırlanmıştır.**

KAHRAMANMARAŞ 2011

**LİSE VE ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE ÖĞRENİM
GÖREN GENÇLERİN, SPORDA ŞİDDET VE
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

Ramazan ŞEKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

**Bu Tez 14/06/2011 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.**

**Doç. Dr. Ökkeş A. GENÇAY
BAŞKAN**

**Doç. Dr. Kürşat
KARACABEY
ÜYE**

**Yrd. Doç. Dr. Selçuk
GENÇAY
ÜYE**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

**Prof.Dr. Mehmet Akif KILIÇ
Enstitü Müdürü**

Bu çalışma
Proje No:

tarafından desteklenmiştir.

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Ramazan ŞEKER

Bu çalışma tarafından desteklenmiştir.

Proje No:

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**LİSE VE ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE ÖĞRENİM GÖREN
GENÇLERİN, SPORDA ŞİDDET VE İSTENMEYEN
DAVRANIŞLARA KARŞI GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

RAMAZAN ŞEKER

Danışman: Doç. Dr. Ökkeş Alpaslan GENÇAY

Yıl : 2011, **Sayfa:** 95

Jüri : Doç. Dr. Ökkeş Alpaslan GENÇAY **(Başkan)**
 : Doç.Dr. Kürşat KARACABEY **(Üye)**
 : Yrd. Doç. Dr. Selçuk GENÇAY **(Üye)**

Bu çalışma Kahramanmaraş ilinde lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören gençlerin, sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere literatür taraması yapılarak araştırmanın problemine ilişkin bilgilere yer verilmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında Kahramanmaraş il merkezinde bulunan 13 ortaöğretim okulunda eğitimine devam eden 419 kız, 981 erkek olmak üzere toplam 1400 lise öğrencisine ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde eğitimine devam eden, 321 kız, 451 erkek olmak üzere toplam 772 üniversite öğrencisine anket uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların kişisel bilgi değişkenleri (yaş, cinsiyet, eğitim durumları vb.) frekans ve yüzde dağılımları bulunarak tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır. Elde edilen verilerin karşılaştırılmasında Ki-kare testi kullanılmış ve sonuçların anlamlı olup olmadığı alfa 0.05 düzeyinde tespit edilmiştir.

Bu çalışma sonucunda; öğrencilerin eğitim seviyesi yükseldikçe sporda şiddet ve istenmeyen davranışlarda azalma olduğu ayrıca cinsiyetlerin algılama düzeyinde farklılığa yol açtığı, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı eğiliminin daha az olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, gençlik, şiddet, saldırganlık.

**KAHRAMANMARAŞ SUTÇU İMAM UNIVERSITY
HEALTH SCIENCES INSTITUTE PHYSICAL
EDUCATION AND SPORT DEPARTMENT**

ABSTRACT

THESIS

**THE INVESTIGATION OF ATTITUDES OF STUDENTS,
WHO STUDY AT A LEVEL OF HIGH SCHOOL AND
UNIVERSITY, TOWARDS UNWANTED BEHAVIOURS
AND VIOLENCE IN SPORTS**

RAMAZAN ŞEKER

Supervisor : Asist.Prof. Dr. Ökkeş Alpaslan GENÇAY

Year : 2011, **Page**: 95

Jury : Doç. Dr. Ökkeş Alpaslan GENÇAY (**Chairperson**)
: Doç.Dr. Kürşat KARACABEY (**Member**)
: Yrd. Doç. Dr. Selçuk GENÇAY (**Member**)

This study has been done with a view to investigate the attitudes of students, who study at a level of high school and university in the region of Kahramanmaraş, towards unwanted behaviours and violence in sports. In order to carry out the purpose of research, It has been tried to include the problems of research regarding data by making a literature review. Within the scope of research; a questionnaire has been conducted to 1400 students (419 female, 981 male) who study at 13 high schools, which are at the centre of Kahramanmaras province, and 772 students (321 female, 451 male) who study at Kahramanmaraş Sutçu İmam University. A SPSS (Social packages for the social sciences) 15.0 package program has been used in the evaluation of datum. Descriptive statistics have been done by finding personal information variables (age, gender, educational status), frequency and percentage distribution of participants. A Ki-Square test has been used in comparison of received datum and whether the results are meaningful or not has been determined at a level of alpha 0.05.

As a result of this study; it has been determined that when the increases students'level of education, unwanted behaviours and violence in sports have been decreasing and gender leads to disparities at a level of sensing and female students are less prone than male students towards unwanted behaviours and violence in sports.

Key words: Sports, youth, violence, aggression.

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Eğitimi ile edindiğim bilgi birikiminin bir ürünü olarak hazırladığım tezimin her aşamasında bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, akademik olarak örnek aldığım, her zaman güven ve desteğini gördüğüm çok değerli danışmanım sn. Doç. Dr. Ökkeş Alpaslan GENÇAY'a, bilgi, öneri ve yardımlarını esirgemeyerek akademik çalışmamda yetişmeme ve gelişmeme katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Selçuk GENÇAY'a, öğrenim hayatımda benden desteğini esirgemeyen aileme, bana sevgi, saygı ve sonsuz hoşgörü göstererek, destek olan eşim Bircan ŞEKER'e, sevgili kızım Asel Naz ŞEKER'e, araştırmada katkılarını gördüğüm Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğüne ve okul yöneticilerine, anketin uygulamasında desteğini esirgemeyen Beden Eğitimi Öğretmenlerine ve araştırmaya katılan lise ve üniversite öğrencilerine en derin teşekkürlerimi sunarım.

Ramazan ŞEKER

Kahramanmaraş - 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÇİZELGE LİSTESİ	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
EKLER LİSTESİ	XII
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırma ile İlgili Problemler	3
1.2.1. Araştırma ile İlgili Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.4. Sayıtlılar	3
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR	5
3. GENEL BİLGİLER	6
3.1. Şiddetin Anlamı ve Etimolojisi	6
3.2. Şiddetin Tarihi ve Sosyolojisi	7
3.3. Şiddetin Kültürel Kökenleri	7
3.4. Şiddet ve Saldırganlık	8
3.4.1. Şiddet Kavramı	8
3.4.2. Şiddet Kültürü	9
3.4.3. Sosyolojik Açıdan Şiddet	10
3.5. Saldırganlık Kuramları	11
3.5.1. İçgüdü Kuramı	11
3.5.2. Biyolojik Kuram	11
3.5.3. Engellenme-Saldırganlık Kuramı	12
3.5.4. İpucu-Uyarılmışlık Kuramı	13
3.5.5. Sosyal Öğrenme Kuramı	13
3.5.6. Saldırganlığın Teorileri	13
3.5.7. Gerilim Saldırı Teorisi	15
3.5.8. Biyolojik İçgüdü Teorisi	16
3.5.9. Fizyolojik Teori	17
3.5.10. Psikolojik Teoriler	17
4. ŞİDDETİ ORTAYA ÇIKARAN SEBEPLER	18
4.1. Sosyo-Kültürel Sebepler	18
4.2. Psikolojik Sebepler	18
5. ŞİDDET TÜRLERİ	20
5.1. Dar Anlamıyla Şiddet	20
5.2. Geniş Anlamıyla Şiddet	21
6. SPORDA ŞİDDET VE SALDIRGANLIK	23
6.1. Sporda Şiddet	23
6.2. Sporda Şiddetin Nedenleri	24
6.3. Futbolda Şiddetin Nedenleri	24
7. SPORDA ŞİDDET VE SALDIRGANLIĞI ORTAYA ÇIKARAN FAKTÖRLER	26
7.1. Kitle İletişim Araçları	26
7.2. Hakemler	27
7.3. Kulüp Yöneticileri	28

7.4. Rakip Takım Seyircileri.....	29
7.5. Antrenörler.....	29
7.6. Futbolcular.....	30
7.7. Güvenlik Güçleri.....	30
7.8. Futbol Federasyonu.....	31
8. SPOR BASINI VE ŞİDDET İLİŞKİSİ.....	32
8.1. Yazılı Spor Basınında Bazı Kavramların Anlamları Dışında Kullanılması.....	33
8.2. Sporla ilgili Yorum, Haber ve Köşe Yazıları Yansıtılış Şeklinin Yarattığı Sorunlar.....	35
9. SPOR SEYİRCİSİNDE GÖRÜLEN SALDIRGANLIK VE ŞİDDETTE TAHRİK OLMA ÇEŞİTLERİ.....	36
9.1. Medyanın Sporda Şiddette Etkisi.....	36
9.2. Sporda Şiddette Hakemin Etkisi.....	37
9.3. Sporda Şiddette Amigoların Etkisi.....	38
9.4. Sporda Şiddette Irkçılığın, Aşırı Milliyetçiliğin ve Bölgeciliğin Etkisi.....	38
9.5. Sporda Şiddette Grup ve Kalabalığın Etkisi.....	39
9.6. Sporda Şiddet ve Saldırganlığa Holiganların Etkisi.....	39
10. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE MEYDANA GELMİŞ SPORLA İLGİLİ ŞİDDET OLAYLARI.....	43
10.1. Dünyada Meydana Gelmiş Şiddet Olayları.....	43
10.2. Türkiye’de Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları.....	46
10.3. Türk Futbolundaki Şiddetle İlgili İstatistiksel Bilgiler.....	48
11. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	50
11.1. Araştırmanın Modeli.....	50
11.2. Evren ve Örneklem.....	50
11.3. Verilerin Toplanması.....	50
11.3.1. Kaynak İnceleme.....	50
11.3.2. Anket Uygulama.....	50
11.4. Verilerin Çözümü Yorumu.....	50
12. BULGULAR VE YORUM.....	52
13. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	77
KAYNAKLAR.....	88
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 12.1. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Yaş Dağılımları.....	52
Çizelge 12.2. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları.....	52
Çizelge 12.3. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Yüzde Dağılımları	52
Çizelge 12.4. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Bir Takım Tutuyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları...53	
Çizelge 12.5. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Bir Takım Tutuyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları.....	53
Çizelge 12.6. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Tuttuğunuz Takımın Taraftarı Olarak Kendinizi ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	53
Çizelge 12.7. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Tuttuğunuz Takımın Taraftarı Olarak Kendinizi ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	54
Çizelge 12.8. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlere Göre Tutmuş Olduğu Takımın Renklerini Kullanım Durumlarına Göre Yüzde Dağılımları.....	54
Çizelge 12.9. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlere Göre Tutmuş Olduğu Takımın Renklerini Herhangi Bir Yerde Kullanma Durumlarına Göre Yüzde Dağılımları.....	55
Çizelge 12.10. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerin “Spor Karşılaşmasını İzler misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	55
Çizelge 12.11. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerin “Spor Karşılaşmasını İzler misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	55
Çizelge 12.12. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Hangi Sıklıkta Maç İzlersiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	56
Çizelge 12.13. Araştırmaya Katılan Üniversiteli Öğrencilerinin “Hangi Sıklıkta Maç İzlersiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	56
Çizelge 12.14. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerin “Spor Medyasını Takip Eder misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	56
Çizelge 12.15. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerin “Spor Medyasını Takip Eder misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları.....	57
Çizelge 12.16. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Sahaya Yabancı Madde Atmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları.....	57

Çizelge 12.17. Araştırmaya Katılan Üniversiteli Öğrencilerinin “Taraftarların Sahaya Yabancı Madde Atmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları.....	58
Çizelge 12.18. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcuların Bahis Oynamalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları.....	58
Çizelge 12.19. Araştırmaya Katılan Üniversiteli Öğrencilerinin “Sporcuların Bahis Oynamalarını Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları.....	58
Çizelge 12.20. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcuların Maçı Kazanmak İçin Hile Yapmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	59
Çizelge 12.21. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin“Sporcuların Maçı Kazanmak İçin Hile Yapmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	59
Çizelge 12.22. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Fair-Play Açısından Spora Şike Olaylarının Karışmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	60
Çizelge 12.23. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Fair-Play Açısından Spora, Şike Olaylarının Karışmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	60
Çizelge 12.24. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcuların Doping Kullanmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	60
Çizelge 12.25. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Sporcuların Doping Kullanmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	61
Çizelge 12.26. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcular Tarafından Hakemin Hatalı Kararları Neticesinde Hakeme Yapılan Saldırgan Şekilde İtirazı Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	61
Çizelge 12.27. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Sporcular Tarafından Hakemin Hatalı Kararları Neticesinde Hakeme Yapılan Saldırgan Şekilde İtirazı Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	62
Çizelge 12.28. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Spor Yöneticileri Tarafından Hakemlere Yönelik Saldırgan Davranışları Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	62
Çizelge 12.29. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Spor Yöneticileri Tarafından Hakemlere Yönelik Saldırgan Davranışları Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	62

Çizelge 12.30. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Antrenörlerin Hakemlere Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	63
Çizelge 12.31. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Antrenörlerin Hakemlere Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	63
Çizelge 12.32. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Taraftarların Hakeme Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	64
Çizelge 12.33. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Taraftarların Hakeme Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	64
Çizelge 12.34. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kulüp Yönetimine Karşı Saldırgan Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	65
Çizelge 12.35. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kulüp Yönetimine Karşı Saldırgan Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	65
Çizelge 12.36. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Takımına Karşı Saldırgan Bir Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	66
Çizelge 12.37. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Takımına Karşı Saldırgan Bir Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	66
Çizelge 12.38. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Antrenörüne Şiddet İçerikli Eylemlerde Bulunmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	67
Çizelge 12.39. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Antrenörüne Şiddet İçerikli Eylemlerde Bulunmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	67
Çizelge 12.40. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Bir Takım Tutuyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	68
Çizelge 12.41. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Tuttukları, Takımın Taraftarı Olarak Kendilerini Ne Kadar Fanatik Gördükleri” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	68

Çizelge 12.42. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Tuttukları Takımın Renklerini Herhangi Bir Yerde Kullanıyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	68
Çizelge 12.43. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Spor Karşılaşmasını İzler misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	69
Çizelge 12.44. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Hangi Sıklıkta Maç İzlersiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	69
Çizelge 12.45. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Spor Medyasını Takip Eder misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	69
Çizelge 12.46. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine, Göre “Taraftarların Sahaya Yabancı Madde Atmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	70
Çizelge 12.47. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcuların Bahis Oynamalarını Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	70
Çizelge 12.48. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcuların Maçı Kazanmak İçin Hile Yapmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	71
Çizelge 12.49. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Fair-Play Açısından Spora Şike Olaylarının Karışmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	71
Çizelge 12.50. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcuların Doping Kullanmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde dağılımları.....	71
Çizelge 12.51. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcular Tarafından Hakemin Hatalı Kararları Neticesinde Hakeme Yapılan Saldırgan Şekilde İtirazı Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	72
Çizelge 12.52. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Spor Yöneticileri Tarafından Hakemlere Yönelik Saldırgan Davranışları Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	72
Çizelge 12.53. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gereğiyle Antrenörlerin Hakemlere Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	73

Çizelge 12.54. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gereğesiyle Taraftarların Hakeme Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	73
Çizelge 12.55. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kulüp Yönetimine Karşı Saldırgan Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	73
Çizelge 12.56. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Takımına Karşı Saldırgan Bir Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	74
Çizelge 14.57. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Antrenörüne Şiddet İçerikli Eylemlerde Bulunmalarını Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları.....	74
Çizelge 12.58 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Bir Takım Tutuyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Yüzde Dağılımları.....	75
Çizelge 12.59. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Tuttuğunuz Takımın Taraftarı Olarak Kendinizi Ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımları.....	75
Çizelge 12.60 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Tuttuğunuz Takım Taraftarı Olarak Kendinizi Ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz” Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımları.....	75
Çizelge 12.61. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Spor Karşılaşmasını İzler misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	75
Çizelge 12.62. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ne Kadar Sıklıkla Maç İzlediklerinin Dağılımları.....	76
Çizelge 12.63. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Spor Medyasını Takip Etme Durumlarının Dağılımları.....	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekiller

Sayfa

Şekil 1. Türk Futbolundaki Şiddetle İlgili İstatistiksel Bilgiler

48

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören gençlerin, sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinin değerlendirilme anketi

Ek 2. Anketin uygulanmasına ilişkin izin belgeleri.

1. GİRİŞ

Şiddet sözcüğü genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirir (Akt. Yetim, 2000: 26).

Şiddet; bir kişiye, güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmaktır (Akt. Gençay, 2004: 26).

Şiddet; fiziksel zarar ve ölümü kapsayacak şekilde kişiye ve başkalarına dönük tehdit veya fiziksel, sözel ve simgesel güçtür (Doğan, 2000: 421).

Sosyolojik açıdan şiddet; özel olarak saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zararlı eylemlerini kapsar (Yetim, 2000: 26).

Hukuksal açıdan şiddetin terimi; gücün hukuka aykırı olarak kullanılmasıdır. O halde şiddet, kurallarla zıtlaşan ve insana özgü bir eylemdir (Akt. Dönmezler, 1996: 15).

Güncel türkçe sözlüğe göre şiddet; Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik ve karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanmadır. http://sozluk.yenimakale.com/ara_sozluk.asp (07.02.2011)

Fransızca'da şiddet; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanır (Michaund, 1991:15)

Sporda şiddet rakibe oyun kuralları dışında müdahale etme ve müdahale boyutlarının şiddete dönüşmesi olarak değerlendirilmiştir (Cengiz, Acet, Tiryaki, Yetim, 2004: 66).

Şiddet Kavramı Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması

Duygusal şiddet; duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır.

Sözel şiddet; söz ve hareketlerin, düzenli bir şekilde korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır.

Fiziksel şiddet; kaba kuvvetin, bir tehdit, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır (Ankara, 2005).

Taraftar;

Genel anlamda taraftar; yan tutan, bir yanı destekleyendir. Spor anlamında ise; sporcuların temsil ettikleri değerlere bağlanan, spor kulüplerinin faaliyetlerini maddi ve manevi olarak destekleyen kimse anlamına gelir (Akt. Gençay, 2004: 5).

TDK Sözlüğünde “tarafdar” (1988); “Sporcunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe veya bayrağa bağlı kimse.” Görüldüğü gibi, seyirci ve tarafdar kavramlarının ortaklıkları vardır; pratik olarak bakıldığında, tarafdarların çoğu seyirci, seyircilerin çoğu da tarafdardır. (TDK Sözlüğü, 1998).

Seyirci

Spor seyircisi, bir spor olayını görüp izleyen ve boş zamanlarında sporu izlemek için zaman ayıran bireylere spor seyircisi denir (Akt. Gençay, 2004: 4).

Sosyolojik açıdan bakıldığında seyirci; teşkilatsız topluluklar, toplantı devamlılığı kısa olan ve gerçek bütünlüğü bulunmayan sosyal gruplar olarak ifade edilir (Erkal ve ark.1998:147).

Başka bir tanımda ise; çıkarı aynı olan ve bir spor yarışmasında aynı tepkiyi gösteren daha önce organize edilmemiş, insan grubuna "seyirci" denmektedir (Şahin, 1996).

Guttman'a (1986: 30) göre, spor seyircisi, bir spor olayını yerinde (canlı) ya da film veya televizyon gibi görsel medya yoluyla izleyen herhangi bir kişidir.

Fanatik, Fanatiklik ve Fanatizm

Fanatik; bir kimseye veya bir şeye aşırı derecede coşku ya da tutkuyla bağlanan kimsedir (Akt. Gençay, 2004: 4).

Fanatik, kelime anlamı olarak; bir şeye körü körüne bağlı, bağınaz anlamında kullanılmaktadır. Futbol seyirciliği açısından fanatiklik, kazanmak için her yolu meşru gören, sporun estetiği ve güzelliğiyle ilgilenmeyen ve sadece sonuca bakan, tuttukları takımın renklerini, marşlarını hastalık derecesinde önemseyen vb. davranış özelliklerini gösteren seyirci çeşididir (Acet, 2003:136).

Fanatizm; bir kimseye, bir guruba ya da takıma aşırı düşkünlük ve tutkuyla bağlı olma durumuna **fanatizm** denir (Akt. Gençay, 2004: 4).

Şike

Maddi ya da manevi bir çıkar karşılığı anlaşma ile bir maçın sonucunu değiştirme, uzlaşmalı spor karşılaşması yapma. Bir çıkar karşılığı, uzlaşarak bir iş yapma, aldatma, danişıklı dövüş olarak tanımlanmaktadır (<http://www.turkebilgi.com/şike/nedir>. 02.07.2011).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Kahramanmaraş bölgesinde lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören gençlerin, sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinin incelenmesi ve sportif olaylara olan ilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla düzenlenmiştir. Bu amaçla aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

1.2. Araştırma İle İlgili Problemler

1. Öğrencilerin taraftarlık düzeyi ne durudadır?
2. Öğrencilerin sportif olaylara yönelik ilgi düzeyleri ne durumdadır?
3. Öğrencilerin sporda istenmeyen davranışlar konusundaki görüşleri ne durumdadır?
4. Öğrenciler şiddete yönelik davranışlar konusunda ne düşünmektedir?

1.2.1.Araştırma İle İlgili Alt Problemler

1. Öğrenciler tuttukları takımın taraftarı olarak kendilerini ne kadar fanatik görmektedirler.
2. Öğrenciler tuttukları takımın renklerini, sembollerini herhangi bir yerde kullanmakta mıdır?
3. Öğrenciler spor karşılaşmalarını izlemekte midirler?
4. Öğrenciler hangi sıklıkta maç izlemektedirler.
5. Öğrenciler spor medyasını takip etmekte midirler?
6. Öğrencilerin istenmeyen davranışlara karşı görüşleri, demografik (cinsiyet, eğitim düzeyleri) değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
7. Öğrencilerin sporda şiddet içeren davranışlara karşı görüşleri, demografik (cinsiyet, eğitim düzeyleri) değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma Kahramanmaraş ili merkez ilçesindeki lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.
2. Bu araştırma lise ve üniversitede öğrenim gören gençlerin, spora ilgi düzeyleri ve sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşleriyle sınırlıdır.
3. Araştırma, ankete gönüllü olarak katılan 1400 lise öğrencisi, 772 Üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 2172 öğrenciye uygulanmıştır.
4. Bu çalışmada elde edilen bulgular anket sorularıyla ortaya konmuştur.

1.4. Sayıtlar

Araştırmaya aşağıda belirtilen temel sayıtlarla hareket edilmiştir.

1. Ölçme araçlarının oluşturduğu soruları öğrencilerin doğru olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.
2. Ankete katılan öğrencilerin hepsinin soruları aynı şekilde anladıkları varsayılmıştır.

3. Ankete katılan öğrencilerin görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.
4. Bu araştırmada kullanılan anket konuyu ortaya koyacak düzeydedir.
5. Anket prosedürleri doğru olarak uygulanmıştır.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Var (2008), “Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel Bir Çalışma konulu” Yüksek Lisans çalışmasında; seyircileri spor müsabakalarında tahrik eden unsurların başında takımın kötü oynaması ve hakem davranışları olduğu; ayrıca saldırganlık olaylarına katılan seyircilerin saha içine yabancı madde atma olaylarına katılmakta oldukları belirtilmiştir.

Öztürk (2003), “Spor, Taraftar ve Saldırganlığı ve Güvenlik Önlemleri konulu” Yüksek Lisans Tez çalışmasında, taraftar saldırganlığının azaltılması için kulüp yöneticilerine ve amigolara büyük görev düşmektedir. Kulüp yöneticileri medyaya verdikleri beyanatlarında taraftarı kışkırtıcı sözlerden uzak durulması gerektiği belirtilmiştir.

Bahadır (2006), “Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi konulu” Yüksek Lisans çalışmasında; Araştırmaya katılan seyirciler müsabaka esnasında hakemin yanlış tutum ve davranışlarını kendilerini saldırganlığa iten (%41) en önemli faktör olarak göstermişlerdir. Seyircilerin %54,8’si kitle iletişim araçlarının şiddeti körüklediğini ifade etmişlerdir. Futbolda şiddete yönelik eylemlerde, araştırmaya katılanların %47,8’i şiddetin seyircilerin yetersiz eğitimlerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. %24,4’ü şiddet olaylarına karşı alınabilecek önlemlerden biri olarak medya ve spor yazarlarının taraftarları olumlu etkilemesi gerektiğini belirtirken,%21,4’ü de saha içi ve dışı önlemlerin artırılmasının gerekliliğini belirtmişlerdir. %54,8 ile seyircilerin medya organlarından etkilendikleri tespit edilmiştir. Araştırma verilerine göre seyircilerin %40,2’si cezai işlemlerin şiddet olaylarını engelleyebileceğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına göre müsabakaya niçin gittikleri ve şiddet olaylarının en önemli sebebinin ne olduğu incelenmiştir. Araştırma bulguları sonucunda, seyircilerin müsabakaya takımlarını desteklemek amacıyla gittikleri ve şiddet olaylarının en önemli sebebinin yetersiz eğitim olduğu tespit edilmiştir.

3. GENEL BİLGİLER

3.1. Şiddetin Anlamı ve Etimolojisi

Konuya getirilebilecek güzel bir yaklaşım, günlük kullanım ve etimoloji açısından araştırma yapmak olacaktır.

1) Çağdaş Fransızca sözlükler şiddeti;

a) Bir kişiye güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak.

b) Şiddet uygulama eylemi.

c) Duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim.

d) Bir şeyin karşı konulmaz gücü.

e) Bir eylemin hoyrat yapısı olarak tanımlamaktadır.

Böylesi değişik anlamlar iki ana doğrultuda toparlanabilir: "Şiddet" terimi bir yanda olgular ve eylemleri diğer yanda da, gücün, duygunun veya bir doğa unsurunun var oluş üslubunu belirlemektedir. Doğanın veya bir tutkunun şiddeti, ilk anlamıyla şiddet, huzur karşıtıdır. Onu bozar veya tartışmaya açar. İkinci anlamda söz konusu olan ise ölçüleri aşan ve kuralları çiğneyen kaba ya da çılgın bir güçtür (Michaud, 1996:4).

2) Terimin kökenine baktığımız zaman ise şunları görürüz: Şiddet, Latince Violentia'dan gelmektedir. Violentia, şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç demektir. Violare fiili ise şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek, (kurallara) karşı gelmek anlamını taşır. Bu sözcükler vis ile bağlantılıdır. Vis ise güç, erk, yetke, şiddet, bedensel güç kullanımı demek olduğu gibi, nitelik, bolluk, öz yada bir şeyin asıl yapısı anlamına da gelir. Daha derine inecek olursak, vis sözcüğünün, etken güç, bir cismin gücünü kullanma olanağı yani etkinlik, değer, yaşam gücü anlamlarını da kapsadığını görürüz. Latince'den Yunanca'ya geçerse, yukarıda verdiğimiz anlam kökenlerini güçlendirebiliriz. Latince'deki vise karşılık Homeros'un dilinde "is" kullanılır ki o da kas ve ya bedensel güç demektir ve bia ile ilintilidir. Bia; yaşamsal güç, bedensel güç, esenlik ve aynı zamanda güç kullanımı, şiddet kullanımı, yaptırım uygulayan, şiddet kullanan anlamlarına gelir. Uzmanlar bu terimleri Sanskritçe'de üstünlük, güç, üstün egemenlik anlamlarına gelen j`i) ya ile özdeşiriyorlar (Michaud, 1996:5).

3) Şiddet kavramının özünde, bir şeye karşı kullanıldığında şiddet olgusunu yaratan doğal gücü görüyoruz. Bu anlamın çekirdeğine doğru gittikçe değer yargıları kaybolmakta ve yerlerini vasıfsız güce terk etmektedirler. Zaten bu güç, bir canlıda olsa, bir eşyada da olsa değerinin ne olduğu bilinmez. Belirli ölçüleri aştığı ve bir düzeni bozduğu zaman da "şiddet" olarak algılanır. (Michaud, 1996:6).

4) Sözcüğün günlük anlamını incelersek, anlam çeşitliliğinin nerelere varılabileceğini de anlayabiliriz. Çekirdek kavram "güçtür" tür. Bu yüzden şiddet dendiği zaman öncelikle anlaşılan bir "bedensel davranışlar ve eylemler" dizisi olmaktadır. Şiddet her şeyden önce vurma ve kötü davranma eylemidir. Bu yüzden her zaman iz bırakır. Hâlbuki gücün şiddet olarak tanımlanabilmesi için belirlenmiş olan

normlar çok çeşitlidir. Bu yüzden neredeyse norm sayısı kadar şiddet biçimin bulunduğu kabul edilebilir (Michaund, 1996: 6).

3.2. Şiddetin Tarihi ve Sosyolojisi

Şiddetin tarihi insanlık kadar eskidir. Bu görüşü destekleyen tarihi Çatalhöyük buluntuları en eski şehir yaşamı yaşantıların sanat yapıtları üzerine yapılan son çalışma, onların da bizim gibi aynı stresleri yaşamış olabileceği fikrini veriyor. İngiliz ve Kaliforniyalı arkeologlar, 9000 yıl önce Çatalhöyük'te gün ışığına çıkarılan freskler ve heykellerin, şehir yaşamının yol açtığı gerilimi atmalarına yarayan bir güvenlik sübabı olduğu düşünülüyor. Çalışmalarını 3 yıldır sürdüren ekip, burada ortaya çıkan fresk ve heykellerin yüzde 90'ı başı kesilmiş insanları simgelerken, 1960'lı yıllardaki kazılarda ortaya çıkarılan bir freskte ise, başsız insan bedenlerini gagalayan bir akbaba görülmektedir (Tek, 2002).

Şiddet tarihi, toplumsal bir olgu olarak geçmişten günümüze kadar pek çok düşünürün ilgisini çekmiştir. Bunlardan birisi de Hegel'dir. Hegel'in diyalektik felsefesine göre şiddet, toplum tarihinin akılcılığını bütünleştirici bir özelliğe sahip olduğu kadar şuurunun doğuşunun sebebidir. Ona göre şuur hayattan doğar ve "başkasına" tepkide bulunmak suretiyle "kendisi için" olur. Diğer taraftan Marksist toplum kuramı, şiddete özel bir anlam verir. Bu kurama göre, tarihsel gelişimi harekete geçiren etken sınıf kavgasıdır. Engels "zor teorisi" çalışmasında her siyasal zorun ekonomik bir nedene dayandığını belirterek, zorun tarihte devrimci bir rolü olduğunu, Marx'ın sözleriyle açıklar; zor bağrında yeni bir toplum taşıyan her eski toplumun ebesidir. Bu kurama göre, antogonist çelişkiler uzlaşmayla çözülemez (Batur, 1998: 4).

3.3. Şiddetin Kültürel Kökenleri

Saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin kaynağı ister içgüdüler ve dürtüler, ister toplum ve kültür olsun, ortaya çıkışlarında engelleme önemli rol oynamıştır. Engelleme; istek, gereksinim ya da bir davranışın amacına ulaşmasının önlenmesidir. Başka bir deyişle, başlamış ruhsal sürecin kesintiye uğraması, amacına ulaşmadan yarıda kalmasıdır. Engellenme sonucu insanda, bedensel ve ruhsal bozukluk meydana gelir. Bu gerginlik hoş olmayan ve istenmeyen bir durumu beraberinde getirir ve tedirginlik yaratır. Bu gerginlik ve tedirginliğin giderilmesi için gerekli olan davranışı başlatacak itici güç, içgüdü ve dürtüler, toplumun ve kültürün oluşturduğu güdülerdir. Bu tür güdülerin yardımıyla, güdülerin davranış ve eyleme dönüşmesini sağlayan amaca ulaşır. Amaca ulaşılması, güdünün duyumu ya da güdünün yarattığı gerginlik ve tedirginliğin boşalmasıdır. Bu da şiddet veya saldırganlıkla sonuçlanabilir. Amaca ulaşma, doyum ve boşalma belirli nesnelere aracılığıyla olur (Köknel, 1986: 428).

Güdüler, ister içgüdü ve dürtülerden, ister toplum ve kültürden kaynaklansın, bedensel ve ruhsal yaşam için birer uyarım ve harekete geçirme niteliği taşır. Güdülere bağlı davranışlar ve eylemler amaçlarına ulaşıp boşalmadıkça; gerginlik, hoş olmayan durum, engel döngülü devam eder. Bu döngü kişiden kişiye değişen bir sınırdan sonra saldırganlığı, şiddeti doğuran öfkeye, kızgınlığa ya da kaygınlığa dönüşebilir.

Engelleme bir yandan şiddet, saldırgan davranışların nedeni olurken, öte yandan da yarattığı kaygı ve tedirginlik nedeniyle olumlu ya da olumsuz türde savunma düzenlerinin oluşmasında da rol oynamaktadır (Köknel, 1986: 428).

Şiddet, “bir kişi veya topluluğu, fiziksel ve ahlaki bütünlüğüne, mevki yetine, kültürel veya sembolik değerlerine karşı herhangi bir birey grup ya da örgütlü bütünlük tarafından verilen zarar veya fiziksel ya da psikolojik acı” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre şiddet, çatışan çıkarları olan taraflar arasındaki sosyal ilişkiler kaynaklanmaktadır (Ergil, 200: 49).

Şiddet suça yönelik olup olmamasına göre sınıflandırılabilir. Cinayet, hırsızlık, silahlı saldırı ve soygun tecavüz soykırım etnik temizlik ve sömürgeleştirme, suç sayının şiddet örnekleridir ama birçok ülkede toplumu kültürel değerlerinden ve toplumsal değerlerinden kaynaklanan ve suç sayılmayan dolaylı şiddet biçimleri de bulunmaktadır. Devamlı enflasyon ve kronik yoksulluk, eğitimsizlik (idari tercih ve ihmal sonucu), yönetimde kayırma yolsuzluk, yaygın trafik kazaları, ekonomik göçü planlamak veya siyasal nedenlerle köy kökenli yüz binlerce insanı göçe zorlamak ve onları kültür şoklarının kucağına atmak, üzerinde çalışılması gereken ciddi şiddet olaylarının bazılarıdır (Ergil, 200: 40).

Şiddet olgusuna çok önemli bir yönü de toplum içinde ve toplum tarafından nasıl sunulduğu ve kabul görüldüğüdür. Çünkü kabul gören veya makul görülen şiddet “meşru” dur. Şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa, toplumsal davranışlar listesinde yer almakta kalmaz, sorun çözmenin bir aracı olarak da onay görebilir. Gittikçe büyüyen duyarsızlıkla, şiddet hayatın her alanına sızan baskıcı yönetim biçimlerinde (siyasetten) bağımsız olarak bir şiddet kültürü yaratır. Toplumun alt kademelerinde, “şiddetten başka hiçbir şey başarı getirmez.” Görüşü geçerliyse ve bu geçerliliğinin değişmez olduğunu ne kadar inanılırsa şiddetin dozu o kadar artar. Kendini önemsiz birey, sorunlarının panzehiri olan şiddet ile hayatını olumsuz kılan her şeyi yok edeceğine inanır. Önemsizlik hissi çok tehlikelidir. İnsanlar zorla etkisizleştirildiklerini veya olumsuz şartlarda çıkış için çok az şans tanındığına inanıyorlarsa kendilerini yenik veya çaresiz hissetmeleri doğaldır. Bu duyguların yarattığı mutsuzlukla beslenen insanların kaynayan öfkesini uzun süre bastırmak zor olacaktır (Ergil, 2001: 41).

3.4. ŞİDDET VE SALDIRGANLIK

3.4.1. Şiddet Kavramı

Ünsal’a göre şiddet kavramı, ana özellikleri ne olursa olsun zamana ve topluma göre değişir. Osmanlı dönemindeki şiddet ile günümüz Türkiye’indeki şiddet aynı kefeye konulamaz. Toplumlar değiştiği gibi normları da doğal olarak değişmektedir (Ünsal, 1996: 31).

Goswami’ye (1995: 9) göre şiddet; fiziksel saldırganlıkla eşanlamlıdır. Şiddet; yaralama, zarar verme ya da bireyi ve toplumu etkilemeye yönelik bir harekettir. Şiddet genellikle gayri meşru güç kullanma olarak da düşünülmektedir.

Michaud’a (1991: 18) göre geniş anlamda şiddet; karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı veya dağınık olarak diğerlerinin bir

veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya ahlaki bütünlüğüne, mallarına, simgesel ve sembolik kültürel değerlerine oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır.

Psikiyatristlere göre şiddet, “derin bir mahrumiyet duygusuna, mutlak gerekli olan şeye sahip olunmadığı duygusuna tepki olarak doğan bir davranıştır.” Psikiyatristler “engelleme” dolayısıyla “doyumsuzluğun” şiddet ve saldırganlık yarattığını kabul etmektedirler. Fenemolojik açıdan bakıldığında şiddet, kuvvete yakındır. Çünkü bütün başka alet-edavat gibi şiddetin araçları da doğal kuvveti çoğaltmak amacıyla tasarlanır ve kullanılır; ta ki gelişimlerinin son safhasında doğal kuvvetin yerine geçer hale gelinceye kadar sürer (Arendt, 1997: 56).

Berger (1991: 12) ise şiddeti; bir tür kendini beğenme ve saldırgan bir tutum sergileme olayı ve tıpkı birçok saldırı olayında olduğu gibi belli bir gerilimle ilintili olarak açıklamaktadır. Bazı bilim adamları, şiddete büyük ölçüde cinsel gerilimin ve cinsellikle ilintili diğer olayların neden olduğunu ileri sürmektedirler. Dolayısıyla cinsel baskı toplumumuzda ve televizyonlarımızda görülen şiddet olaylarının çoğunun bilinçaltından dışa vurmasıyla meydana gelmektedir. Şiddetin son derece yaygın olması onun toplumsal yapımızla yakından ilişkili ve bazı önemli, köklü toplumsal hastalıklarımızın bir göstergesi olduğunu kendiliğinden ortaya koymaktadır

3.4.2. Şiddet Kültürü

Şiddet, bugün toplumların önde gelen sorunlarından biridir. Bireysel ve toplumsal şiddet çağımızda bütün herkesi, uygulanışı ve bireyleri etkileme biçimleriyle ilgilendirmektedir. Türkiye’de ve dünyada şiddet ve şiddet kültürünün bireyler tarafından öğrenilmesinde ve benimsenmesinde etkili olan pek çok faktör geleneksel kurumları da yakından etkilemeye başlamıştır (Tiryaki, 2000: 157)..

Cole (2000: 12), şiddetin insanlık tarihini siyasal şiddet, etnik şiddet ve sınıf şiddeti şeklinde kapladığını söylemektedir. İnsanlığın başlangıcından beri şiddet bir türüyle, bir şekilde insanlar arasında var olmuştur. İnsanlığın gelişmesiyle birlikte şiddet, buna ayak uydurarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Zarar veren saldırganlık ve şiddet doğaya, insanlara bilerek, isteyerek kötülük yapan yıkıcı, yok edici saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerini kapsar. Bu tip saldırgan davranışlar ve şiddet eylemleri insana özgü olup, içgüdüden, dürtüden kaynaklanarak uyum sağlayan, kollayan, koruyan davranış kalıpları dışında öğrenilerek kazanılır. İnsanlığın varoluşu içinde, kuşaklar boyu sürüp gelen “saldırgan kültür” ya da “şiddet kültürü” diyebileceğimiz kültür yapısının ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu kültürün oluşmasında, ortak toplumsal davranış kalıplarının örneklerinin karışması, kaybolması sonucu ortaya çıkan alt kültürler rol oynar. Örneğin, maç sonunda karşı kulübün taraftarlarını öldüren genç; işadamını, öğretim görevlisini, sanatçıyı, yazarı, gazeteciyi otomatik silahla tarayan terörist, okuldan çıkan gençlere bomba atan militan; işyerine, çarşıya, pazara baskın yapan örgüt, orman yakan eylemci vs. gibi insanlık ayıbı olarak zaman zaman karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekler zararlı saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin ürünüdür (Köknel, 1996: 45).

Şiddet kültürü geçmişten günümüze her toplumun tarihinde olan ve yabancı olmadığımız bir olgudur. Gelişen teknolojilerle birlikte, hızla değişen toplumlarda

şiddetin yöntemi ve öğrenildiği araçlar da değişmektedir. Günümüzde iletişim araçlarının şiddeti her yönüyle öğrettiği ve bireyleri kışkırttığı düşüncesine pek çok düşünür katılmaktadır. Örneğin Belson, televizyondaki şiddete fazla maruz kalmanın şiddet davranışının seviyesini arttırdığını savunmaktadır (Chomsky, 2001: 21).

3.4.3. Sosyolojik Açıdan Şiddet

Şiddet, en iyi şekilde bir kültürel ortamlar dizisi üzerinde ve çok çeşitli sosyal ortamlar içinde incelendiğinde anlaşılır. Bir eylem yolu olarak şiddetin kontrol edilmesi özellikle güçtür ve toplumların büyük çoğunluğunda da özellikle hoş görülmeleyen bir şeydir (Marvin, 1989: 25).

Şiddetin farklı toplumlarda, farklı şekillerde ve farklı sebeplerden ortaya çıkması o toplumun kültürü ve sosyal yapısıyla yakından ilgilidir. Günlük yaşantıda karşılaşılan bireysel ve toplumsal şiddet olaylarının arkasında insanlık tarihi boyunca süregelen birikimlerin bulunduğu çoğu zaman gözden kaçır; Oysa günlük hayatta yer alan, haberlere yansıyan saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerinin geçmişten kaynaklanan nedenleri vardır. Ayrıca günümüz koşullarının yarattığı saldırganlık ve şiddet doğuran, kışkırtan, besleyen ortamlar ve etkenler söz konusudur (Köknel, 1996: 47).

Diğer taraftan şiddetin her toplumda ve her dönemde var olduğu ve var olacağı kabul edilen olgusal bir gerçektir. Şiddetin niteliğinin ve niceliğinin toplumun yapısına göre farklılık göstermesinin yanında, aynı toplum yapısında zaman içinde değişiklik gösterebilir. Şiddetin nitelik ve niceliklerinde meydana gelen değişimler genel olarak sosyal değişme süreci ile ilişkilidir. Şiddet geçmişten günümüze kadar araştırmacılar ve bilim adamlarınca hep bir “sosyal problem” olarak algılanmıştır (Balcıoğlu, 2001: 22).

Çeşitli araştırmalar saldırgan davranışların taklit yoluyla da öğrenildiğini göstermiştir. Yetişkin bir kişinin büyük bir şişme bebeğe değişik saldırgan davranış biçimleri uyguladığını gözlemleyen anaokulu çocukları yetişkinin eylemlerini taklit etmekle kalmayıp, beklenmedik ve sıra dışı saldırgan davranış örüntüleri göstermişlerdir (Atkinson, 1995: 457).

Çocuklukta şiddete yönelik eğilimlerin, militarizm, konservatizm, xenophobia, otoritarizm ve diğer sosyal tutumlarla ilgili olduğunu belirtmiştir. Newcombe'a göre şiddetin önemli bir kısmını öğrenilmiş davranış biçimleri oluşturur. Bergius ise, bu hususta içgüdü teorisini ret ederek şiddet eylemlerinin okul sıralarında kazanılan tutum ve sosyal normlardan kaynaklandığını iddia etmiştir. Çünkü toplumsal katılma; ya geleneksel değerleri toplum alanlarına sürmüş ya da hiçbir değeri kalmamış olan insanları hareketlendirmiştir (Newcombe, 1985: 30).

Toplumda şiddetin etkilediği kesimlerden biri de gençliktir. 15-24 yaş arasında cinayet nedeniyle ölümler kazalardan sonra ikinci sırada yer almış. Üçüncü sırada ise intiharlar yer almaktadır (Tanrıseven, 1999).

Şiddete bir diğer yaklaşım “alt kültür teorisi” ile olmuştur. Alt kültür kavramı, şiddet davranışlarını açıklamak için kriminologlar tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Wolfgang ve Ferracuti'nin şiddet alt kültür teorisinde, şiddeti cesaretlendiren ve destekleyen yasal sistemlere bağlılıktan doğan alt kültürleri şiddet kullanmak için davranışlarda meydana gelen değişiklikler olarak ileri sürerler. Şiddet alt

kültürü ne hâkim kültüre karşı çıkar ne de her durumdaki şiddeti açıklar. Buna karşılık şiddet alt kültüründe üyelerin şiddet isteklerini ve beklentilerini oldukça fazla artırır. Alt kültür normları, belli durumların anlaşılması ve açıklanması için rehberlik eder. Gerçekte, Wolfgang ve Ferracuti alt kültürü şiddetsizliği belli durumlarda yasaklanmış birisi gibi tasvir eder. Çetesinin kurallarını kendi hayatından önemli saymayan genç hemen yakalanır ve beklide geri alınmamak üzere statüsünü kaybeder ve yeni ittifaklar bulmak için zorlanır, çeteden atılır (Leslie ve Stephan, 1991: 2).

3.5. Saldırganlık Kuramları

Saldırganlık kuramları genel olarak içgüdü kuramı, biyolojik kuram, engellenme-saldırganlık Kuramı, İpucu-Uyarılmışlık Kuramı ve Sosyal Öğrenme Kuramı başlıkları altında ele alınmaktadır.

3.5.1. İçgüdü Kuramı

Bir içgüdüye bağlı olarak ortaya çıkan ve saldırı davranışında bulunmaya yönelik doğuştan gelen bir eğilimdir (İkizler, Karagözoğlu, 1997).

Kuramın önde gelen isimleri S.Freud ve K. Lorenz'dir. Freud'a göre insanoğlunda iki temel içgüdü söz konusudur. Bunlardan ilki yaşam içgüdü olan eros, ikincisi de ölüm içgüdü olan Thanatostur. Nasıl ki artan seksüel enerji seksüel aktiviteyle azalıyor, ölüm içgüdüyle birlikte bulunan yıkıcı enerjide saldırgan davranışlarla azalmaktadır. Freud'a göre içgüdü'nün temel fonksiyonu, gereksinimlerin yarattığı gerginliği azaltmaktır. İnsanda ölüm içgüdü'nün neden olduğu yıkıcılık, saldırgan eylemlerle azalmakta, saldırgan eylemde bulunduktan sonraki zaman aralığında ise yıkıcılık yeniden oluşmaktadır (Tiryaki, 2000: 150).

Etnolog K.Loerenz'e (1966) göre saldırganlık doğuştan getirilmektedir. Ama Lorenz'in Freud'dan ayrıldığı nokta, saldırganlığın türlere hizmet eden bir fonksiyonun bulunduğunu söylemesidir. Lorenz'e göre saldırganlık, hayatta kalma ve türlerin korunması şansını artırır. Saldırganlık sayesinde türün en sağlıklı ve en güçlü liderleri seçilir, gelecek jenerasyona çok daha fazla kaynak bırakılır, türün yaşadığı sosyal ünite hiyerarşi belirlenir, en iyiler basamağın en üstünde yer alır. Dolayısıyla Savaş, insanın saldırganlığını göstermesi için kabul edilemez bir eylem iken, spor kabul edilir olarak görülmektedir (Tiryaki, 2000: 150).

Günümüzde de yaygın inanç, insanların sportif eylemlere katılarak ya da izleyerek saldırgan dürtülerinden deşarj olma olanağı bulduğu yönündedir (Tiryaki, 2000: 151).

3.5.2. Biyolojik Kuram

Doğuştan ve biyolojik görüşün pek çok temsilcisi vardır. Bunlar, W.James, Mc Dougall, Freud, Lorenz, Conner, Fromdur. Biyolojik görüşün temsilcilerinden çoğu Darwin'in evrim teorisinden etkilenmiştir. İçgüdüler için Lorenz ve Freud daha çok etkili olmuştur (Ankay, 2000).

Biyolojik kuram, insan saldırganlığına organizmadaki bazı yapıların neden olup olmadığını araştırmaktadır. Acaba bazı hormonların saldırganlıkta rolü var mıdır?

Beynin bazı bölgeleri saldırganlıktan sorumlu mudur? Kromozomların saldırganlıkla ilgisi var mıdır?

Conner' e göre hayvan deneylerinde, seks hormonlarından testosteron verilmesi saldırganlığı arttırmaktadır. Almanya, İsviçre ve Danimarka'da cinsel Şiddet suçundan mahkûm olanlara, iğdiş edilmeyi kabul etmeleri sonucunda bunların cinsellikle ilgili düşünce ve eylemlerinde bir azalmanın yanında cinsel saldırılarında da bir azalmanın olduğu belirlenmiştir (Acet, 2001: 46).

From saldırganlık konusunda daha değişik bir görüş ileri sürer. “İnsan Yıkıcılığının Anatomisi” adlı kitabında, saldırganlığın içgüdü ya da koşullanma ürünü olduğu hakkındaki görüşleri eleştirerek, her tür saldırganlığa da yer vermektedir. Ancak içgüdü olarak kabul edilen zararsız saldırganlığın (yumuşak saldırganlık), hayvanlarda ve insanlarda yiyecek ve korunma gereksinimiyle olduğu, kısıyıcı ve yıkıcı saldırganlığın ise yalnız insanda olduğu ve açgözlülüğün ürünü olduğunu belirten politik sistemlerdeki farklılıkların kaldırılması suretiyle insan yıkıcılığının da önlenebileceğini belirtmektedir (Ankay, 2002).

3.5.3. Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Bu kuram 1939 yılında Yale grubu olarak isimlendirilen Dollard, Doob, Miller, Mowrer ve Sears tarafından geliştirilmiştir. Bu psikologlara göre engellenme amaç veya hedefe ulaşmanın bloke edilmesi, durdurulmasıdır. Sporda, örneğin voleybolda smaçörün smaç girişimi blokla, futbolda santraforun gol girişimi savunma oyuncularıyla, engellenmeye çalışılır. Kurama göre bu engellenmeler arttıkça saldırgan dürtüler de artar ve artan bu saldırgan dürtü açık saldırgan davranışa neden olur. Yani kurama göre engellenme, daima herhangi bir şekilde saldırganlığa yol açar ve saldırganlık daima bir engellenmenin sonucudur. Yale grubunun bu görüşü daha sonra Miller ve arkadaşları tarafından eleştirilmiştir. Bunlara göre engellenme, her zaman saldırgan davranışa neden olmamaktadır. Eğer engelleyen güçlü bir kişiye, bu kişiye karşı saldırgan davranışta bulunulmaya bilindir başka bir davranışta bulunabilir veya saldırganlık bastırabilir. Bu görüş Berkowitz tarafından engellenme-saldırganlık kuramının yeniden ele alınmasına neden olmuştur (Acet, 2001: 47).

Diğer etmenlerden biride kışkırtmadır. Başkaları tarafından kışkırtılma, fiziksel istismar, alaya alınması saldırgan eylemlere yol açabilir. Bireyin, engellenmeye gösterdiği deneyimlerle edindiği öğrenmeden ve geliştirdiği kişiliğinden etkilenir. Farklı kişileri farklı öğrenme deneyimlerini, benzer engellenme durumlarında farklı saldırganlık eğilimi göstermelerine yol açabilir (Kuru, 1996).

Engelleme, başlamış ruhsal sürecin kesintiye uğraması amacına ulaşmadan kalkmasıdır. İnsanlarda engelleme sonucu bedensel ve ruhsal bozukluklar meydana gelir. Bu gerginlik hoş olmayan ve istenmeyen bir durumu meydana getirir, tedirginlik yaratır. Savunma mekanizmalarının çoğu, “engelleme”, yani bireyin istediği hedeflere ulaşmasında karşısına toplumsal bir engel çıkması halinde tepki olarak başvurulan mekanizmadır (İsen, Batmaz, 2002).

3.5.4. İpucu-Uyarılmışlık Kuramı

Saldırganlık davranışlarının bir diğer kaynağı özgül olmayan (nonspecific) ya da genel, fakat “kızgınlık” olarak etiketlenmiş heyecansal uyarılmadır. Bu görüşe göre, herhangi bir sayıda kaynağın neden olduğu uyarılma, kızgınlık olarak adlandırıldığı sürece, saldırgan davranışa yol açabilir (Freedman, Sears, Carlsmith, 1993).

Berkowitz’e göre engellenme, öfke olarak isimlendirilen duygusal uyarılmışlığın artmasına neden olabilir. Çünkü engellenen kişi eğer hemen saldırgan davranışta bulunacak olursa cezalandırılacağını düşünebilir ve çevresel şartla uygun olana kadar saldırgan davranışta bulunmayarak ortamın uygun olduğu bir zamanda saldırgan davranışı gösterir (Acet, 2001: 35).

Amaca ulaşmadaki engellenme, olumsuz saldırganlık, açlık ve yetersizlik duygusu, dürtü saldırganlığını ortaya çıkarır.

Saldırgan dürtü, spor ortamında Berkowitz’in yaklaşımına uygun örnekler çoktur. Örneğin; basketbol da topsuz alanda yapılan fauller, futbolda hakemin görüş alanı dışında atılan dirsekler, tekmeler, küfürleşmeler gibi (Acet, 2001: 47).

3.5.5. Sosyal Öğrenme Kuramı

Saldırganlığın sosyal öğrenme kuramı (social learning theory), Albert Bandura tarafından geliştirilmiştir. Bandura’ya göre saldırganlık doğurtan gelen veya içgüdüsel bir özellik olmayıp, edimsel koşullanma ve gözlemsel öğrenme ile öğrenilen bir özelliktir (Glyn, 1986: 71).

Bu teoriye göre saldırganlık eğilimi, bireyin geçmiş yaşantılarında edindiği tecrübelerle göre şekillenmiştir. Her hangi bir davranışı ödüllendirilen birey, bu davranışı gösterme ihtimalini arttırmaktadır. Ödüllendirildikçe elde ettiği tatmin miktarı artmaktadır. Bu nedenle de saldırganlığı en iyi açıklayan teori olarak ifade edilir (Karagözoğlu, 1997: 165).

Kanadalı psikolog Albert Bandura’nın görüşlerini temel alan sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar, belli durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini başka insanların davranışlarını gözlemleyerek öğrenirler. Bandura’ya göre insan gelişimi, doğuştan gelen özelliklerin, kişinin davranışlarının pekişmesinde en önemli etkende çevredeki modellerin davranışlarının gözlenmesidir (Kağıtçıbaşı, 1999: 349).

Sporadaki pekiştirmeler üç grupta toplanmaktadır. Bunlardan ilki antrenörler, sporcunun takım arkadaşları ve ailelerden oluşan referans grupları, ikincisi sporun yapısı ve kuralları uygulamadan sorumlu kişiler ve hakemler, üçüncüsü de taraftarlar, medya, mahkemeler ve genelde toplumdur (Zülal, 2001: 34).

3.5.6. Saldırganlığın Teorileri

Saldırganlığın sebeplerini açıklamaya yönelik çalışmalar, üç teori üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu teoriler arasındaki çalışmanın odak noktasını ise saldırganlığın doğuştan mı geldiği, yoksa sonradan mı edinildiği tartışması oluşturur (Şahin, 2003: 60).

Freud'un görüşlerine dayanan birinci teoriye göre saldırganlık, bir içgüdüye bağlı olarak ortaya çıkan ve saldırgan davranışında bulunmaya yönelik doğuştan gelen bir eğilimdir. Sosyalleşme veya öğrenme teorisi olarak da adlandırılan ikinci teori ise saldırganlığın öğrenme süreçlerinin bir sonucu, yani öğrenilmiş bir davranış olduğunu ileri sürer Engellenme-saldırganlık varsayımına göre de saldırganlık, engellenmeye bir tepki olarak ortaya çıkar. Bu şekilde tepki verme eğilimi, doğurtan gelebileceği gibi sonradan da öğrenilmiş olabilir (İkizler ve Karagözoğlu, 1997: 79).

İnsanlarda, öldürme içgüdüsünün varlığından söz eden Freud, bu içgüdüsel enerjinin bu şekilde boşaltılmaması durumunda kişinin, kendisine ve çevresine karşı tahrip edici davranışlar içerisine girebileceğini ileri sürmüştür. Kişinin kendi kendisini tahrip etmeye yönelik ölüm içgüdüsünün, diğer insanlara yönlendirilmesinden kaynaklanmaktadır (Şahin, 2003: 60).

Bu yaklaşımın sporla ilişkisini ise ünlü etnolog, Konrad Lorenz kurmuştur. Lorenz'e göre saldırganlık tüm diğer organizmalarda da bulunan kavga etme içgüdüsünden kaynaklanır. Bu içgüdüyle ilgili enerji, değişen oranlarda her insanda üretilmektedir. Saldırganlığın ortaya çıkması biriken bu enerjiye ve saldırganlık doğurucu uyarının varlığına ve gücüne bağlıdır. Hayvan davranışları konusundaki çalışmalarıyla tanınan Lorenz, hayvanlarda gözlemlendiği saldırgan davranışları insanlara da genelleyerek, canlılardaki saldırganlığın bir içgüdü olduğunu savunmuştur. Ayrıca düşmanlık ve saldırganlık eğilimlerinin dengelenip, bunların zararsız faaliyetlere dönüştürülebilmesi için, saldırganlığın yaşanmasının doğru ve gerekli olduğunu belirtmiştir. Saldırganlık kaçınılmaz bir şeydir ve kendiliğinden boşalabilir (İkizler ve Karagözoğlu, 1997: 81).

Bu bakımdan spor faaliyetleri özellikle müsabaka ve zirve sporları, saldırganlık eğilimlerinin, toplumda kabul edilebilir bir şekilde ifade edilmesine yönelik uygun bir zemin oluşturmaktadır. Spor faaliyetleri, saldırganlık içgüdüsünün boşaltılması konusunda, bir supap görevini üstlenmiştir. Sporun bu özelliğine arınma (Katharsis) fonksiyonu denir. Saldırganlık içgüdüsünden spor yoluyla arınmanın ardından, bu enerji tekrar birikinceye kadar yeniden saldırgan bir davranışta bulunma ihtimali azalır (Şahin, 2003: 60).

Saldırganlığın bir içgüdü olduğu şeklindeki varsayımı kabul etmeyenlerin temel çıkış noktası, bu davranışın da diğerleri gibi öğrenilmiş olabileceğidir. Model alma ve pekiştirme yöntemleriyle, bu öğrenme süreci desteklenir. Bir spor müsabakasının başarı ile sonuçlandırılmasında önemli bir rol oynayan saldırgan davranışların tekrarlanması ve benimsenmesi ihtimali çok yüksektir. Kural dışı bir vuruş ile rakibini korkutan ve sindiren bir tekvandocu bu durumu, aldığı ikaza rağmen, müsabakanın gidişatı bakımından kendisi için daha faydalı olacağı şeklinde algılsa bu davranış sporcuda bir alışkanlık halinde gelir (İkizler ve Karagözoğlu, 1997: 84).

Saldırgan davranışların öğrenilmesindeki iki temel kaynak aile ve kitle iletişim araçlarıdır. Çocuklar için ilk ve önemli model aile büyükleridir. Bu kişilerin saldırganlık da dâhil olmak üzere her türlü davranışları çocuklar tarafından taklit edilir. Çocuğun içinde bulunan saldırganlık yönündeki bir eğilim ise anne ve babanın saldırgan davranışlarına bağlı olarak iyice pekişir. Yaş ilerledikçe sosyal çevre genişler. Bunun en uç noktasında bütün dünyayı evimize getiren kitle iletişim araçları yer alır. Bir futbolcunun yaptığı faulü hakemin görmemesi bu sporcuyu aynı davranışı tekrar etmesi

konusunda cesaretlendirir. Bu maçın televizyondan yayınlanması durumunda ise hakeme fark ettirmeden rakibe faul yapma şeklindeki saldırgan davranışın çok daha geniş bir kesim tarafından taklit edilmesi ihtimali doğar (İkizler ve Karagözoğlu, 1997: 88).

3.5.7. Gerilim Saldırı Teorisi

Bu teoriye göre, saldırı, kişinin her şeyi içine atarak boşalamamasından meydana gelen gerilimden ortaya çıkar. Bu saldırı, etrafındaki objelere ve canlılara zarar vermesine yol açar. Bir enerji birikimi gerilimin ortaya çıkmasıyla saldırgan şekilde dışa vurur ki buna katharsis denir. Eğer katharsis teorisi doğruysa ve eğer saldırgan enerjinin atletik etkinlikler yoluyla dışa çıkarılması mümkünse, o zaman insanın insana zararı azalabilir. Bunun yanında, spordaki saldırganlık olaylarının bir kısmını pozitif yönüyle yani kazanmaya yönelik yapılan bilinçli davranışlar olarak yorumlamak da mümkündür (Şahin, 2003: 61).

Düşmanca katharsis, saldırganlığı teşvik eden şeylere karşı yapılabilecek saldırıların, etraftaki canlı ya da cansızlara karşı yapılarak ya da, yarış, fantezi gibi davranışlara indirgenerek önlenmesi olarak açıklanabilir. İnsanlar bir kavgayı izleyerek tatmin olmazlar. Eğer o anda içlerinde saldırganlık için gereken neden var veya sorun varsa, kendi kendilerini bir anda kavganın içinde bulabilirler. İnsanların birbirlerine saldırmaları yerine, herhangi cansız bir şeyi olabildiğince sesli bir biçimde parçalayarak bu dürtülerini tatmin etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Klasik psikanaliz ve Lorenz Etolojisine göre insanın içine sanki olağanüstü bir güç hâkim olur ve bu saldırıya otomatik olarak girer. Deneysel gözlem yapan biyolog ve psikologlar buna itibar etmemişlerdir (Fischer, 1986).

Saldırgan davranışların ortaya çıkışında bazı tahriklerin ve teşviklerin olduğu düşünülür. Örneğin, bir silah, saldırgan davranışların ortaya çıkmasını sağlayabilir. Çocukların oyuncak tabancayla oynarken, daha saldırgan davranışlara geçtikleri görülmüştür. Saldırganlıkta söz veya davranışlar da birer tahrik olabilir. Duygusal "yanmalar, kıskançlık veya iğrenme, nefret etme gibi duygularda saldırganlığı artırabilir. İnsan neden şiddet olaylarını seyretmekten hoşlanır denmişti. Bunun nedeni o an: sorunlarını unutmaları ve kendilerini dinlemekten bir süre vazgeçmiş olmalarındandır (Şahin, 2003: 60).

Bunların dışında, saldırganlığı güçlendiren bir unsur daha vardır ki o da dövülme bir insanın görüntüsüdür. Eğer saldırıya uğrayan ya da yaralı olan, gerilimi yara alan kişi o zaman gerilim azalır. Birisi, kendisini kızdıran, gerilime sürükleyen kişiden başkasını saldırırsa, fizyolojik gerilim düşmemektedir. Fizyolojik tansiyonun gerilimi yaratan kişi olmasıdır. Saldırımı yapan kişi kendini ödüllendirilmiş sayar ve övünç duyar. Bunun yanında, eğer kişi saldırmadığı için etraftakiler tarafından ödüllendirilmişse bundan sonraki gerilim yaratıcı olaylardan daha çabuk sakinleşir ve saldırı, düşmanlık tıkanmış olur. Gerilimi yaratan kişinin mutlaka zarar görmesi yani karşı dayak yemesi ya da hırpalanması gerekmez. Bu kişinin başına herhangi bir şey" geldiği zaman onu sevmeyenler, kendilerini ödüllendirilmiş kadar iyi hissederler (Fischer, 1986).

3.5.8. Biyolojik İçgüdü Teorisi

Hayvanların üzerinde yapılan araştırmalar, saldırganlığın içgüdüsel ve genetiksel olabildiğini gösterdikten sonra insanın da doğuştan saldırgan olduğu öne sürülmüştür. Eğer bu doğru ise o zaman bu davranışların kontrolü sorun yaratır. Araştırmacılar, insanın bölgesel bir hayvan olduğunu ve yaşadığı bölgeyi savunmak için dövüşebileceğini belirtmişlerdir. Bu düşünce doğal karşılanabilir. Çünkü birçok sporda kendi bölgesini savunma ve rakibi engelleme eğilimi vardır. Hayvan bölgeselliğinde çevresel ve sosyal pek çok etkenler bulunduğunu ifade etmiştir (Şahin, 2003: 71).

Lorenz modeline göre, normal içgüdüsel hareketler, merkezi sinir sisteminin, hareketin gerçekleştiği bölümünde oluşan özgül enerjiyle ortaya çıkar. Bu enerji doğal olarak birikir ve hareketin gerçekleşmesiyle boşalım meydana gelir. Eğer içgüdüsel hareket belirli bir süre içinde gerçekleşmezse, biriken enerji dağılır. Lorenz, Andry ve Star'a göre saldırganlık da bu teoriye uymaktadır (Fischer, 1986).

Birçok araştırmacı, devamlı şekilde saldırgan davranışlar sergileyen bir grup insanda, bunun nedenini bireyin sinir sistemindeki hasar olduğunu savunmaktadır. Saldırganlığın öğrenilmiş bir davranış olduğu görüşüyle de birleştirilerek şöyle bir açıklama getirilmektedir. Şiddetli fiziksel istismara maruz kalmış insanlar da, sinirsel bir asabiyet oluşur. Bu sinirsel harabiyet, bu kişilerin biyolojik olarak şiddete yatkın olmasına yol açar. D. Lewis, 1986 yılında cinayet nedeniyle cezaevinde yatan bir grupta yaptığı çalışmada, çalışmaya alınanların tamamında sıklıkla şiddet uygulayan ana-babanın neden olduğu kafa travması öyküsü saptanmıştır. Çalışmanın sonucunda bu grubun hükümlü topluluğu içinde en sık sinirsel asabiyet taşıyan grup olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kafa travması ve şiddet ilişkisini araştıran bilim adamlarının fiziksel istismar, kafa travması ve şiddete yönelik davranışlar arasındaki bağlantının kesin olmadığını belirlemekle birlikte birçok çalışmada erken fiziksel istismarla sonraki yaşamda saldırgan davranışlar ortaya çıkması arasında bir bağlantı saptanmıştır (Şahin, 2003: 61).

Biyolojik kuram, insan saldırganlığına organizmadaki bazı yapıların neden olup olmadığını araştırmaktadır. Acaba bazı hormonların saldırganlıkta rolü var mıdır? Beynin bazı bölgeleri saldırganlıktan sorumlu mudur? Kromozomların saldırganlıkla ilgisi var mıdır? Conner'e göre hayvan deneylerinde, seks hormonlarından testosteron verilmesi saldırganlığı artırmaktadır. Fetus erkek olduğunda testosteron vücutta oluşmaya başlamakta, dolayısıyla beynin oluşumunda da görev almaktadır. Bu nedenle erkeklerin kadınlardan daha saldırgan olduğu söylenmektedir. Almanya, İsviçre ve Danimarka'da cinsel Şiddet suçundan mahkûm olanlara, iğdiş edilmeyi kabul etmeleri durumunda erken salıverilecekleri söylenmiştir. Bu öneriyi kabul eden gönüllü suçluların izlenmesi sonucunda bunların cinsellikle ilgili düşünce ve eylemlerinde bir azalmanın yanı sıra, cinsel saldırılarda da bir azalmanın olduğu belirlenmiştir. Saldırganlık ve kromozomlar ilişkisi incelendiğinde erkeklerdeki fazladan bir Y kromozomunun saldırgan davranımlara neden olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Bununla birlikte Y kromozomu ile ilgili farklı bulguların olduğu da unutulmamalıdır. Yine beyinde hipotalamus, mesansafalon ve amıgdala'nın uyarılmasının öfke ve saldırgan davranımlara neden olduğuna ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Tiryaki, 2000: 147).

3.5.9. Fizyolojik Teori

Saldırganlık fizyolojik teori olarak şöyle açıklanmıştır. Doğuştan beynin lûpolamusun da bulunan sinirsel mekanizmalar kışkırtıcı etkenler karşısında saldırganlığın oluşmasını düzenler. Böylece saldırganlık, ne sadece biyolojik ne de çevreseldir. Bunun anlaşılmasını kolaylaştıran, sinir sistemiyle çevre arasındaki iletişimdir (Fischer, 1986).

Aslında bir insanın saldırganlığı, ruh haliyle yakından ilişkilidir. Eğer mutluysa, çok az neden onu kızdırabilir. Ama sinirliyse, o zaman havadan nem kapma misali her şeye kızabilir. Fakat sinirli bir günde bile kişiyi saldırganlığa sürükleyebilecek olan özel nedenler ortaya çıkmalıdır. Ayrıca sinir sisteminin durumu da bu davranışın ortaya çıkışında çevresel faktörler kadar önem taşımaktadır. Eğer sinir sistemi aktifse ve olası nedenlerde sağlanmışsa, insanlar saldırgan davranışlar gösterecektir (Karasüleymanoğlu, 1992: 3).

3.5.10. Psikolojik Teoriler

Bu bölümde saldırgan davranışlarla ilgili üç psikolojik araştırma tartışılacaktır. İlk sırada Freud ve Lorenz'in biyolojik olarak yönlendirilmiş fikirleri vardır ki burada agresif davranışa doğuştan eğilimli olma fikri önem taşımaktadır. Bu tür saldırganlık kabul edilebilir bir şekilde yönlendirilmelidir. Bu açıdan bakıldığında spor önemli bir rol oynayabilir. İkinci sırada istenmeyen uyarım sonucu (hayal kırıklığı gibi) ortaya çıkan duygusal reaksiyon koşulunu öne süren teoriler vardır ve bu yine saldırgan davranışa sebep olmaktadır. Son olarak "Gözlem ve takviye" sonucu öğrenilen agresyonun belirtildiği sosyal öğrenim teorileri vardır. Freud'un bakış açısına göre, saldırganlık birincil olarak kişinin kendisini tahrip etmeye yönelik ölüm içgüdüsünün, diğer insanlara yönlendirilmesinden kaynaklanmaktadır (Yıldız, 1998: 27).

4. ŞİDDETİ ORTAYA ÇIKARAN SEBEPLER

4.1. Sosyo-Kültürel Sebepler

Bütün toplumlarda şiddet olgusuyla karşılaşmak mümkündür. Her toplumun kendine has şiddet ve şiddet biçimleri olsa da kitle iletişim araçları sayesinde artık şiddetin uygulanışında ortak özellikler yaygınlaşmaya başlamıştır. Aslında bireysel şiddet çağımızda ön plana çıkmaya başlamıştır. Günümüz toplumlarında belirgin olarak ortaya çıkan şiddet olgusuna birey, çeşitli şekillerde maruz kalmaktadır. Bununla birlikte her toplum kendi gerçekleriyle, kendi kültür yapısıyla, kendi kural ve kaideleriyle, kendi toplumsal anlayışıyla, kendine özgü bir tarzda şiddeti biçimlendirmektedir (Büker ve Kıran, 1999: 17).

Diğer taraftan şiddetin sosyo-kültürel boyutunda toplumsal hareketliliğin ve toplumsal değişimin rolü vardır. Hızlı toplumsal değişimin şiddete yol açan yeni engellemeleri doğurduğu bu değişimin ancak hızlı bir ekonomik gelişme ile birlikte olmasının şiddeti azalttığı izlenmektedir (Balcıoğlu, 2001: 24).

Bireyin ilk sosyal ortamını aile oluşturur. Aile, çocuğun dünyayla tanıştığı, diğer bireylerle ilişkiye girdiği ve öğrenme sürecinin başlangıcını oluşturan bir kurumdur. Bilgin'e göre şiddetin ilk kaynağı ailedir. Aile fertleri arasındaki ilişkiler, ailenin otorite anlayışı, terbiye yöntemleri aile içi şiddeti şekillendirir (Bilgin, 1997: 21).

Yapılan toplum bilimsel araştırmalar şiddetin sanıldığından daha yaygın ve kanıksanmış olduğunu, gündelik hayatta kullanılan söylemi ve gündelik hayattaki davranışları etkilediğini ortaya koymuştur. Şiddet üzerine yapılan iletişim araştırmaları, şiddet gösterimlerinin, şiddet kodların yeniden öğretip kazandırdığını, gündelik hayattaki gerilim anlarında bu öykülerden öğrenilen davranış biçimlerinin devreye girerek kişisel eylemlere kılavuzluk yaptığını göstermiştir (Kocabaş, 2002: 229). O halde birey, şiddeti aile içinde yaşayarak, medyadan ve çevresinden de gözlemleyerek öğrenmektedir. Medya da gösterilen şiddet görüntüleri şiddete eğilimli birey için yeni şiddet yöntem ve tekniklerini öğrenebileceği en ucuz ve en kolay ulaşabileceği kaynaktır. Rita ve Richard Atkinson bu durumu, sosyal öğrenme kuramı ile açıklamışlardır. Onlara göre sosyal öğrenme kuramı, saldırganlığın bir içgüdü ya da engellenmenin yol açtığı bir dürtü olduğu biçimindeki anlayışı reddeder ve saldırganlığın diğer öğrenilmiş tepkilerden farklı olmadığını savunur. Saldırganlık ve şiddet olgusu gözlem ya da taklit yoluyla öğrenebilir; ne kadar pekiştirilirse meydana gelme olasılığı o kadar yüksek olur (Atkinson, 1995: 458).

4.2. Psikolojik Sebepler

Psikiyatristler, şiddete yönelik davranışa yol açan etkenleri araştırmak istediklerinde çoğu zaman ilk önce bireyin kişilik yapısını incelemeye yönelirler. Winnicott'a göre şiddete eğilimli bir bireyde onu şiddet eğilimli davranışa götüren önemli etkenler "yetersiz kalan" ana-baba-çocuk-aile ilişkisi, aile şefkati ve ayrıca nesilden nesillere aktarılan şiddet içeren davranış biçimleridir. Bireyin kişilik yapısının oluştuğu toplumsal ve kültürel ortam eğer olumsuz bir ortamsa bireyi şiddete eğilimli hale getirebilir (Moses, 1996: 28).

Kişilik bozukluğu gösteren insanlar, ruhsal yaşantılarındaki çatışma ve çelişme nedeniyle başkalarıyla içinde yaşadıkları aile ile yakın ve uzak çevreyle toplumla ve kültürle sağlıklı ilişkiler kuramazlar, içgüdülerden, dürtülerden kaynaklanan davranışları bastıramazlar, engelleyemezler. Bu nedenle gerekli gereksiz, yerli yersiz kızıp öfkelenirler. Doğaya, insanlara, nesnelere yönelik saldırganlık gösterir, şiddet eylemlerinde bulunurlar (Köknel, 1996: 48).

Dürtü kuramcıları, saldırganlığı birincil içgüdü olarak kabul edenlerle (Hortmann, Waelder, Kernberg) saldırganlığı engelleme ya da hoşnutsuzluğa tepki olarak görenler (Stone, Glaser, Parens, Mc. Devit, Stecher) şeklinde ikiye ayrılırlar. Saldırganlığı birincil içgüdü olarak kabul edenler tıpkı Freud gibi, saldırganlığın doğuştan geldiğini kabul ederler fakat saldırganlığın ölüm içgüdüsünden kaynaklandığını kabul etmezler. Saldırganlığın en başından beri başkalarına yönelik bir biçimde gelişim gösterdiğini savunurlar. Saldırganlığı engelleme ya da hoşnutsuzluğa tepki olarak görenlerden Glaser saldırganlığı, belirgin dış tehditleri algılama ve kendini koruma gereksinimi kapasitesi ile ilişkilendirmektedir. Saldırgan davranışın amacı, nesneden daha çok tehdidi ortadan kaldırmaktır. Saldırganlık, bireyi tehditten korumaya yönelik özgül, tepkisel bir kendini koruma işlevidir (Öngören, 1994: 104).

Birey çocukluktan başlayarak pek çok şey için deneme-yanılma yöntemini kullanır. Bu şekilde öğrenilen davranış kalıplarıyla, karşılaşılan engellerin aşılıp, sorunların çözülmesi yoluna gidilir. Burada kullanılan denemeler başarılı olursa davranışlar benimsenir, başarısız olursa yeni davranış kalıpları araştırılır. Engel aşmada, sorun çözmede, saldırgan davranışları, şiddet eylemlerini deneyen insanlar, gruplar ve toplumlar bunların etkili ve geçerli olduğunu gördükçe her fırsatta tekrarlayıp hayatın ayrılmaz bir parçası haline getirirler (Korkmaz, 1988).

5. ŞİDDET TÜRLERİ

5.1. Dar Anlamıyla Şiddet

Fiziksel şiddet; dar anlamıyla şiddet tanımında, tartışılmaz ve ölçülebilir nitelikleriyle fiziksel şiddet tektir. İnsanları bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yönetilen, sert ve acı verici bir edimdir. Hukuk dilinde “eşhaşa (şahıslara) karşı cürümler” diye nitelendirilir. “Adam öldürmek cürümleri” (TCK, m.448-450) kasden adam öldürme ve “şahıslara karşı müessir fiiller” katil kastı olmaksızın bir kişiye cismen ceza verilmesi veya sıhhatinin ihlali, yahut akli melekelerinde teşevvüş husulüne sebep olunması tanımlarına giren fiziksel şiddet anlayışı, örneğin; yalnız mala verilen zararı şiddet kavramına sokmuyor. Burada kurbanın canı, sağlığı, bedensel bütünlüğü ya da bireysel özgürlüğüne karşı bir tehdit söz konusu: Ölüm, yaralama, ırza tecavüz, yağmalama, yol kesme, adam kaçırmak ya da rehine almak gibi. “Cebir ve şiddet” kullanılması ve “şahsen ya da malen” tehlike tehdidi ve kurbanı “sükut etmeye zorlama” bulunuyor (TCK, m. 495). Tüm bunlardan çıkarılacak sonuç da; ister bireyin, ister grubun uyguladığı şiddetin bir başkasına ya da karşıt gruba yönelik olabileceği gibi, hedef ve kurbanlar açısından; devlete karşı yöneldiği gibi devletten de kaynaklanabileceğidir. “Histoire de la Violence” başlıklı çok kapsamlı bir incelemenin yazarı olan Fransız araştırmacı Jean-Claude Chesnais’in (Ünsal, 1996:29-36) uluslar arası polis örgütü Interpol’ün sınıflandırmasını esas aldığı tipolojisinde şiddet türleri şu şekilde yer alıyor:

I. Özel şiddet

A. Cürümsel şiddet

- a. Ölümle Sonuçlanan: Cinayetler, suikastlar, zehirlemeler (ebeveyn ya da çocuk öldürmeleri de dahil), idamlar v.b.
- b. Bedensel: Bilerek darbe ve yaralamalar.
- c. Cinsel: Irza geçmeler.

B. Cürümsel Olmayan şiddet:

- a. intihar: intihar ve intihar teşebbüsleri.
- b. Kaza: Tüm kazalar ve araba kazaları da dahil.

II. Kolektif şiddet

A. Vatandaşların iktidara Karşı şiddeti

- a. Terör.
- b. Grevler ve ihtilaller.

B. iktidarın Vatandaşlara Karşı şiddeti

- a. Devlet terörü.
- b. Endüstriyel şiddet.

C. Son Kertede şiddet: Savaş.

5.2. Geniş Anlamıyla Şiddet

Dolaylı şiddet; insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkiler, hukukçuların ve toplum bilimcilerin pek sevdikleri “açıklık ve ölçülebilirlikte olmasa da, dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskıları şiddet kategorisine dahil edebiliriz. Sözelimi “ekonomik şiddet” genellikle şiddet tipolojisine dahil edilmiyor. Her türlü mala verilen zarar olarak, insana yönelik fiziksel şiddetten ayırt ediliyor. Ancak buna biraz da olsa tereddütle bakılıyor (Ünsal, 1996: 29-36).

Aynı şekilde bir mafya örgütünün bir iş yerine bomba atması, gözdağı ve uyarmanın ötesinde kurban üzerinde ağır baskı ve korku yarattığı için şiddetten söz edilebilir. Günümüzün gerçekten “dördüncü gücü” konumuna gelen medya gruplarının, ellerindeki bu güçlü silahı bazen rakip gruplara ve kimi zaman da özel kişilere karşı kullanırken kantarı fazla kaçırmaları da bir noktada şiddettir. Öte yandan, bir ülkede çok yüksek oranlarda seyreden enflasyon ve işsizlik düzeyinin, yetersiz sosyal güvenlik haklarının da bir çeşit ekonomik şiddet olarak değerlendirilmesi mümkündür. Sonu kötü biten bir aile ya da kahve kavgası ya da bir işçi, öğrenci/polis çatışmasının aktörleri üzerindeki bu tür bir ekonomik baskıyı ve dolaylı şiddeti yok sayamayız. Bu açıklamalardan sonra; Chesnais'nin sıralamasını da göz önünde tutan ancak günümüz koşulları kadar toplumsal beklentilere de daha duyarlı bir tipoloji taslağı olarak şöyle bir sıralama gösterebiliriz:

- Günümüz Devletinde Şiddet Suçu Kabul Edilen:

I. Özel şiddet

1. Cürümsel şiddet.
2. Ölümcül: Cinayet, suikast v.b.
3. Bedensel: İsteyerek darp ve yaralama
4. Cinsel: Irza geçme (ama aynı anda yol açtığı hem bedensel hem psikolojik yıkımı unutmayalım.)

II. Cürümsel Olmayan şiddet

1. İntihar: İntihar ve ihtihar teşebbüsü
2. Kaza: Trafik kazası dahil ama kişiden kaynaklanan bir kasıt yok.,

II. Kollektif şiddet

1. Grup şiddeti
2. Grubun Bireye Karşı şiddeti: Terör, medya terörü
3. Grubun Kendi İçinde şiddeti: Aşiret kavgası
4. Grubun Karşı Gruba Şiddeti: Toplu intihar, kan davası, savaş v.b.
5. Grubun İktidara Karşı Şiddeti: Terör-siyasal ya da mafya terörü, ihtilal, iç savaş v.b.
6. Devlet Şiddeti İktidarın Birey ya da Gruplara Karşı şiddeti
7. Devlet Terörü: İnsan hakları ihlalleri, baskı, tek yanlı propoganda, soykırım, ırk ayrımı
8. Endüstriyel şiddet: İş kazalarının sıklığı, çalışma koşullarının sağlıksızlığı, yetersiz sağlık ve güvenlik koşulları, aşırı gürültü, tehlikeli iş yeri, atom santrali v.b.
9. Uluslar arası şiddet

10. Son Kertede Şiddet: Savaş, birey ve toplum için tehdit oluşturan ancak henüz şiddet sayılmayan: Trafik korsanlığı (sarhoş, kasıtlı kural ihlali), mala zarar (sindirme, korkutmak amacıyla), kronik enflasyon, pahalılık, işsizlik, doğanın ve tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme, ulusların gücünün diğerleri üzerinde şiddete dönüşmesi (Ünsal, 1996: 29-36),

Halloran'a (Akt. Büker, 1992: 10-92) göre ise "şiddet" ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi cinayet, saldırı, tecavüz gibi şeyleri kapsayan bireysel şiddettir. İkincisi ise ayaklanma, kurtuluş hareketi, devrim gibi olayları kapsayan kurumsallaşmış şiddettir.

Şiddet; genel anlamda, aşırı duygu durumu, bir olgunun yoğunluğu, sertliği, kaba ve sert davranış olarak adlandırılmakta; kızgınlık, öfke, kin, nefret, düşmanlık gibi durumların etkinlik kazandığı biçim olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998).

Duygusal şiddet; Duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Örneğin; sevgi, şefkat, ilgi, onay, destek gibi duygu ve duygusal ihtiyaçların göz ardı edilmesi, küçümsenmesi, inkâr edilmesi (T.B.M.M Ankara, 2005).

Sözel şiddet; Söz ve hareketlerin, düzenli bir şekilde korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır. Örneğin; kişinin değer verdiği konularda sistematik olarak çok ağır hakaret ve sözler söylemek, güven sarsmak, küçük düşürücü adlar takmak, sık sık olumsuz şekilde eleştirmek ve alay etmek (T.B.M.M Ankara, 2005).

Fiziksel şiddet; Kaba kuvvetin, bir tehdit, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır. Örneğin bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etmek veya saldırmak, Tanımlardan da anlaşılacağı gibi şiddet; kişinin, olaylara ve insanlara karşı tepkisini kamu düzenini bozacak şekilde, hukuk dışı yollarla ifade etme eylemidir (Acet, 2000: 421).

6. SPORDA ŞİDDET VE SALDIRGANLIK

6.1. Sporda şiddet

Sporda karşılaşılan şiddet bir buz dağına benzetilebilir. Bizlerin gördüğü kısım buzdağının sadece üstte kalan kitlesi gibi algılanabilir. Oysa sorunun görülemeyen bir derinliği bulunmaktadır. Futbolda genel anlamda sporla saldırganlığın ilişkisi, geleneksel olarak saldırganlığın dışı vurulmasını sağlamak için sporun yararları etrafında toplanmıştır (Ergen, 2003: 40).

Aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendiren şiddet; aslında spora özgü bir oluşum değil, sosyal anlamda zaten var olan bir gerçektir. Şiddet bir hareketin, bir gücün derecesini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bu kavrama sporda, karşıt görüşlü olanları inandırma veya uzlaştırma yerine, kaba kuvvet kullanarak neticenin değiştirilmesi eylemi olarak bakılmaktadır. Futbolun televizyonlar sayesinde sınır tanımaz ilgi odağı oluşu, ülkelerin ekonomisini, dostluk ve düşmanlıklarını bir anda oluşturan, genci, ihtiyarı, kadını, erkeği, dini, dili, ırkı ayırmayan, renk cümbüşünün her ferdini bünyesinde bulunduran futbol musikisinin ritmi, tribünlerde milyonların hem stresi hem de deşarj noktasıdır (Türkmen, 1998: 35).

Spor; aktif, saldırgan, kuvvete dayalı mücadeleciler bir oyundur. Şiddet unsurları sporun doğasında var olan ve kullanılan şeylerdir. Bu nedenle oyun alanındaki kurallı sert temasları, şiddet unsuru olarak göstermek terminolojik bir hata olarak kabul edilmelidir. Spor, pozitif ve negatif güçlü metotlarla canlıların beraber, barışsal bir ortamda yaşayabilmesi için eğitimin gereğini de ortaya koymuştur (Scott, 1958: 120).

Ancak son yıllarda spor müsabakalarında, özellikle de futbol karşılaşmalarında yaşanan şiddet olayları; sporun, sevgi, barış ve kardeşlik gibi evrensel değerleri, birleştirici ve bütünleştirici özellikleri üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır. Taraftarların heyecanla gerginliği karıştırması, performans hedefi yerine sonuç hedefini tercih etmesi şiddete neden olmaktadır. İnsan davranış şekillerini, çocukluk ve yetişkinlik döneminde genetik özelliklerin yanı sıra öğrenerek edinir. Şiddet de bir davranış şekli olduğuna göre, bu öğrenme pekiştirme, taklit ve özdeşleşme yoluyla gerçekleşir. Saha içindeki kendince her tür olumsuz etken, taraftar için şiddeti körükler. Bu kişiler için yarışmayı kazanmak veya iyi performans göstermek, rakiplerini psikolojik olarak baskı altına alarak gerçekleştirmek anlamına gelmektedir. Ancak oyuncular arasında sertleşme bile taraftar cephesinde şiddetin başlangıcı olabilir. Bazı sporcular için kızgınlık, saldırganlığın oluşması için gerekli bir yardımcıdır. Bazı sosyologlar denetimin ortadan kalkmasının veya zayıflamasının, insanın doğasında bulunan saldırganlık dürtülerini harekete geçirdiğini ve taraftar eğilimlerinin şiddetin zayıf yönü olduğunu belirtmektedirler (Talismenler, 1998: 27).

Bazı antrenörler sporcularının ancak saldırganlıklarını artırarak, rakiplerini fiziksel olarak sakatlamaları ve onlara fiziksel zarar vermeleri için inandırmaktadırlar. “izleyici önce oyuncuyu onaylar. Onay, ödül anlamını taşır. Cezalandırılmadığı, tam tersine ödüllendirildiğini anlayan oyuncuyu da tutmak oldukça güçtür. İzleyici oyuncuyu onaylamakla kalmaz, şiddete katılır (Riches, 1989: 18).

6.2. Sporda şiddetin Nedenleri

Sportif müsabakaların üstlendiği misyonlardan birisi de; müsabakalar kullanılarak kişi veya toplumların kendilerini ifade etmeleri, seslerini duyurabilmeleri, kızgınlıklarını veya sevinçlerini yaşamalarıdır. Bu müsabakalarda yaşanan çatışmalarda görünür neden; bir gol, bir tezahürat şekli veya maç çıkışı bir gerginlik olurken, bunların gerisinde uluslar arası çekişmeler de yatabilmektedir. En kolay ve en basit şiddet küfür etmektir ve “başka sosyal bağlamlarda kolaylıkla sıradan bir keyiflilik ya da taşkınlık olarak mazur görülebilecek türden davranışlardır (Riches, 1989: 22-23). Takımının renkleriyle birleşip özdeşleşen genç; amaçlarını, beklentilerini, takımın gücüne, üstünlüğüne yenilgisine başlar (Köknel, 1996: 55).

Tepkilerin sözden çok eylemler ve davranışlarla gösterilmesi şiddetin belirleyici özelliğidir. Bireyin üyesi bulunduğu grup saldırganca davranışları benimsemiş ve şiddet kullanmayı kanıksamışsa, şiddet kullanmak tüm bireyler için kaçınılmaz hale gelecektir. Grup normları, kişiyi şiddet kullanmaya itecektir (Talimciler, 1998: 12).

Ülkemizde 1990’lı yıllarda sporun yanı sıra özellikle futbolda başlayan yükseliş tirendi ve elde edilen başarılar, futbolun popüler olma özelliği kitlelerin ilgisini üzerine toplamayı başarmıştır. Kulüpler düzeyinde, Avrupa kupalarında elde edilen başarılarla, Dünya Kupası’ndaki üçüncülük eklenince spor medyasında; kamu ve özel sektör temsilcilerinin yaptıkları işler yerine tuttukları takımlarla manşetlere taşınarak ön plana çıkartıldıkları gözlemlenmiştir. Özellikle futbola artan ilginin beraberinde getirdiği “rant” kavgası futbolun içinde oluşan grupların profillerini de etkilemiştir. Kulüplerde yöneticilik amatör bir uğraş olmaktan çok profesyonel bir uğraş olarak algılanmaya başlanmıştır. Yönetimi koruma veya yönetici olma isteği, bir yandan yönetici-medya ve taraftar arasında sporun (futbolun) doğasına aykırı bir hareketlilik oluştururken, diğer yandan da fair-play değerlerinin yıpranmasına ve holiganizmin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Talimciler, 1998: 19).

6.3. Futbolda şiddetin Nedenleri

Saldırganlık, genel olarak diğerine zarar vermek amacıyla bir kişi veya grup tarafından gerçekleştirilen davranış olarak da tanımlanabilir (Bilgin, 1995: 243). Sonradan öğrenilebilir ve yönlendirilebilir bir şiddet niteliği de taşımaktadır. Bu anlamda ortaya çıkan saldırganlığın, süreç içinde yönlendirilebilir bir hale dönüşmesi, spor karşılaşmalarında, özellikle de futbolda büyük bir önem taşımaktadır.

Futbolda saldırganlık ve şiddet yalnızca taraftarlar arasında olmamakta, saha içinde de kural dışı hareketler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Sertlik ve şiddet, oyunun doasında değil, sosyal ilişki içerisinde futbola bakış açısından kaynaklanan ve kontrol altına alınması gereken bir davranış bozukluğudur. Futboldaki şiddetin en önemli kaynağı; “iyi takım-kötü sonuç” çelişkisidir. Bireyin benlik tanımında takım sembollerinin yeri arttıkça bu çelişki büyümektedir. Çelişkinin büyümesi baskıyı arttırdığından birey, bu çelişkiyi çözebilmek için uygun yüklemeye kaynaklarına yönelmektedir (Güler, Kayaoğlu, 2000: 35).

İnsanların, hayatın her alanında olduğu gibi, kazanma ve kaybetme mantığı içerisinde yetiştirilmeleri (Köknel, 1996: 131), günümüz futbolunda kazanmanın her şey olduğu ve kazanmak için her yolun geçerli olduğu anlayışını hakim kılmaktadır. Bu

kazanma anlayışı, şiddet ve fair-play'in anlam ve önemi konusundaki eğitim eksikliği ve yeterli sağduyunun sağlanamayışı, başarıya giden yolda her türlü girişimi (şike-doping-şiddet v.b) doğal saymaktadır (Güler, Kayaoğlu, 2000: 35).

Saldırganlık çevre tarafından üretilir ve öğrenilir, az pratik gerektirir, fakat karmaşıktır. Örneğin yönetim ve medya tarafından mutlaka başarılı olunacağı şeklinde koşullandırılan ancak başarısız olan takımın taraftarları için; her başarısız sonuç inanç kaybı ve düş kırıklığına neden olmakta ve bu durum taraftarın takımına tepkisini kaçınılmaz kılmaktadır. Özellikle taraftar gruplarının içindeki gençler, saldırganlık eğilimlerini denetlemeyip, ekip başlarını da taklit ederek saldırgan tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Taraftar gruplarına dâhil olan kişilerin olmayan kişilere göre daha saldırgan oldukları gözlenmektedir. Stratejimori'nin 2000 ve 2001 Mayıs aylarında Türk insanının spora, özellikle futbola olan yoğun ilgisinin analiz edilmesine yardımcı olması amacıyla yaptığı "Türkiye'de Taraftarlık Eğilimleri Araştırması" verilerine göre maçta kavgaya karıştınız mı? Sorusuna "evet" diyenler yüzde 4'tür. Yani maça giden her 100 kişiden 4'ü bir kavgaya karışmış durumdadır. "Maçta nadiren de olsa küfürlü tezahüratta bulunurum" diyenlerin oranı ise yüzde 16'ya çıkmaktadır (Güler, Kayaoğlu, 2000: 36).

7. SPORDA ŞİDDET VE SALDIRGANLIĞI ORTAYA ÇIKARAN FAKTÖRLER

7.1. Kitle İletişim Araçları

İnsanların gerek yakın, gerekse uzak çevrelerinde olup bitenler hakkında bilgi almaları gelişmiş ve uzmanlaşmış araçlarla sağlanmaktadır. Teknolojik gücün simgesi haline gelen ve geniş halk kitlelerini haberleşme ağıyla birbirine bağlayan bu araçlara kitle iletişim araçları denir (Adıgüzel, 1999).

İletişimin bazı tekniklerle, belirli bir teknoloji uygulanarak çoğaltılıp, güçlendirilerek, çok sayıda kişiyi etkileyecek biçime getirilmesine kitle iletişimi, bu iş için kullanılan araçlara da kitle iletişim araçları veya medya denmektedir (Yetim, 2000).

Bilindiği gibi kitle iletişim araçları;

1. Yazılı Basın (Gazeteler, dergiler),
2. Sinema ve tiyatro,
3. Radyo ve televizyon olmak üzere üç ana grupta toplanabilir (Acet, 2001).

Kitle İletişim Araçlarının Temel Fonksiyonları

1. Haber ve bilgi sağlama,
2. Sosyalleştirme,
3. Motivasyon,
4. Tartışma ortamı hazırlama,
5. Eğitim,
6. Kültürün gelişimine katkı,
7. Eğlendirme,
8. Bütünleştirme.

Kitle iletişim araçlarının, bu fonksiyonlarını iyi yönde kullandıkları zaman insanlığa çok faydalı olacağı, olumsuz yönde kullandıkları zaman da toplumu kötü yönden etkileyeceği bir gerçektir. Kitle iletişim araçları çeşitli konudaki enformasyonla insanlar üzerinde etkili olabilmektedir. Bilgi edinmek ve özellikle de boş zamanları değerlendirmek üzere kitle iletişim araçlarına yönelen insanlar, yoğun bir yönlendirme ile karşı karşıya kalabilmektedir (Acet, 2001: 21).

Eğitim, kültür, spor, coğrafya, ekonomik durum veya diğer faktörlerin etkisiyle çoğu kez alternatifsiz bir rekraktif araç olan kitle iletişim araçları, insanlar üzerindeki etkisini daha da arttırabilmektedir. Tiraj için futbol yazarları köşelerinde ve futbol manşetlerinde insanların örf, adet, gelenek ve değerlerine, ırk veya toplumun aleyhine, o toplumun değerlerine ters düşen veya şiddet fanatizmin sosyolojik boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Yine aynı açıdan bakıldığında futbol yazarlarının köşelerinde ve futbol manşetlerinde bütünüyle fanatizm psikolojisi içerisinde bulunan insanların tuttuğu takım aleyhinde, rakip takımı destekler nitelikte, hakemler, futbolcular, teknik direktörler ve kulüp yöneticileri aleyhinde, bu insanların ruh hallerini olumsuz etkileyecek yazılar yazdıkları takdirde yine bu insanlar olumsuz olarak etkilenmekte ve fanatizme yönelmektedirler. Bu da futbolda fanatizmin psikolojik boyutunu ortaya çıkarmaktadır (Çolakoğlu, 2006).

Konumuz itibariyle televizyonun çocuklar ve yetişkinler üzerindeki olumsuz etkilerine baktığımızda; bazı televizyon kanallarında, bazı gazetelerde gösterilen vahşet görüntüleri ve verilen şiddet haberleri çocukları ve gençleri tesiri altına alarak, onlara kötü örnek olmaktadır. En yumuşak toplumlarda bile hınç artımı, nefret ve şiddetin körüklenmesi insanları dengesiz davranışlara sürükleyebilmektedir. Çocuklar sadece TV seyrederek şiddete yönelmezler, TV seyrederek iyi ve kötü insanlar haline gelmezler. Aileleri, içinde yaşadıkları toplum, arkadaş çevreleri, gittikleri okullar ve yaşadıkları tecrübeler bu konuda çok daha etkili faktörlerdir. Çocuklar şu şekilde şiddete yönelebilirler:

- a. Anne ve baba çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını yerine getirmez ve çocukta nefret, öfke, şiddet duygularını uyandırılırsa,
- b. Çocukların şiddete başvuran anne babalarını taklit etmeleriyle,
- c. Anne baba çocuğun göstereceği şiddet hareketlerine – örneğin bir başka çocuğu dövmesine – karşı çıkmadıkları sürece,
- d. Genel olarak çocuklar şiddet duygularını boşaltma olanağı bulamadıkları zaman.

Çocukların bu yollardan şiddete yönelmesi engellenebildiği sürece, tek başına TV programlarından korkmak için bir neden yoktur (Rona, 2003: 28). Şiddet genelde; düşük eğitim ve gelir seviyesinde, muhakeme gücü gelişmemiş fert ve toplumlarda daha çok yaygındır. Bu haliyle de çocuklar ve gençler, daha kolay bir şekilde şiddet bağımlısı olabilmektedir. Futbol günden güne büyüyen bir rantla başlı başına bir endüstriyel alan haline gelince, kazanmak, ekonomik olarak da kazanmak anlamına gelmeye başladı. Bu endüstriyel çerçevede geniş bir role ve büyük güce sahip olan medya kızıışmış bir ortamda işlerini daha kolay yürüteceği için sporun doğasında var olan rekabeti ön plana çıkarıp alabildiğine körüklemesi, kışkırtıcı yayınlarla insanları fanatik birer taraftar olmaya yönlendirmesi, bir anlamda küfrün, saldırganlığın, tetikçisi olması, bununla da yetinmeyip olaylara karışanları yine tiraj ve reyting malzemesi olarak kullanması seyircilerin saldırganlığa yönlenmesinde etkili olabilmektedir (Turam, 1996).

Medya özellikle televizyon şiddet görüntüleri gösterip spora zara vermektedir. Bununla birlikte televizyon görüntüleri ve şiddet komplike bir durumdur ve basitte olsa şiddeti etkilemektedir (Bryant ve Zilman, 1983).

Green (1990), televizyon seyircileri ve saldırganlık arasında bir bağlantı olduğunu savunmaktadır ve bu konu hakkında panel düzenleyip metodik yaklaşımlarla medyanın spordaki şiddeti etkilediğini belirtmiştir.

7.2. Hakemler

Hakemin sözcük anlamı, futbol oyununu yöneten sorumludur. O halde hakem kendisine verilen yetkilerle bir yargı görevi üstlenerek müsabakanın kuralları içinde oynanması, aksi davranışların da cezalandırılması ile görevlendirilen kişidir. Hakemlik futbolun en önemli yanını oluşturmaktadır. Hakem; seyirci, futbolcu ve rakip takımlar arasında köprü görevi görmekte, bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirilmesini yapmaktadır. Günümüzde çağdaş hakem; futboldaki değişimleri izleyen, FİFA ve Merkez Hakem Kurulu talimatlarını takip edip uygulayan, hızlı ve tempolu oyunun getirdiği fiziksel ve zihinsel yeteneklere sahip, futbola ilgili

yayınlanan yayınları takip eden, hakemlik kurumunun prensiplerine saygılı, arkadaşlarına ışık tutan, kendine güvenen, mütevazı, bilgili, görgülü ve kültürlü bir portre çizen kişi olarak tanımlanmıştır (İkizler, 1997).

Hakemliğin bir meslek ve ihtisas dalı biçiminde kabul edilmemesi, spor dallarıyla uzak-yakın ilişkisi olmayan kişilerin hakemliğe talip olması, asli hakem seviyesine geldikten sonra mesleğiyle ilgili gelişmeleri izlememeleri sebebiyle, idari ve hatta hukuki birçok hataların doğması önlenememektedir. Müsabakalarda çıkan olaylardan doğan sorumluluk, iyi eğitilmemiş sporcu, idareci ve taraftar kitlesine ait olduğu kadar bilgili, soğukkanlı ve mesleğinin ayrıntılarını bilmeyen hakemlere de aittir (Keten, 1993).

Müsabaka öncesi ve sonrası hakemler hakkında futbolcu, antrenör ve yöneticilerin verdiği olumsuz demeçler hakemler üzerinde bir baskı yaratmaktadır. Ayrıca televizyonlarda yorum yapan eski hakem ve futbolcuların, spor yorumcularının zaman zaman hakarete varan suçlayıcı söylemleri hakemlerin hatalı kararlar vermesine neden olabilmekte ve hakemleri hedef haline getirebilmektedir. Unutulmamalıdır ki futbol bir hatalar oyunudur ve hakemlerde bu oyunun bir parçasıdır. Nasıl ki yöneticiler yanlış yönetim uygulamaları yapıp, antrenörler yanlış taktik verip, yanlış takım sahaya sürüp, futbolcular özel hayatlarına dikkat etmeyip, kaleciler tutabilecekleri topu konsantre eksikliğinden tutamayıp takımın başarısızlığında büyük rol sahibi olurlarsa hakemlerinde hata yapabileceğini unutup onları hemen suçlu ilan etmek yanlıştır. Hakemlerin vermiş olduğu hatalı kararların futbolun bir parçası olduğunu kabullenmeden hakemlerin taraflı ve suçlu ilan edilmesi, futbolda yaşanan şiddet olaylarının sorumlusu oldukları yönündeki görüşü hakim kılmaktadır. Yapılan bilimsel çalışmalar bu görüşü destekler niteliktedir. Özmeden ve Yıldırım'ın, yapmış oldukları araştırmada seyirci saldırganlığı üzerinde -çok etkili- olan birinci etken olarak %56.4 oranı ile "hakem" görülmektedir (Özmeden ve Yıldırım 2003). Acet'in, İstanbul ilinde tarafsız seyirciler üzerinde uyguladığı anket sonucunda, müsabaka sırasında tahrik unsurlarının büyük bir çoğunluğunun (%82) hakemlerin yanlış yönetimlerinden kaynaklandığı belirtilmiştir (Acet, 2001).

7.3. Kulüp Yöneticileri

Günümüz futbolunda hızlı gelişme ve değişmelerle beraber kulüplerin görevleri klasik fonksiyonlarının yanında, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda da yayılarak artmaktadır. Kulüp görevlerindeki bu artış yeni görevlerle yeni örgütlenmeleri getirirken, kulübün kapsamını da genişletmektedir. Kulüplerin yönetimi de böylesi bir öneme sahiptir ve önceden belirlenmiş olan amaçları gerçekleştirmek için bir takım faaliyetleri insan gücüyle ve insanlarla birlikte yürütmek anlamına gelen yönetim, en genel ifadesiyle rasyonel bir eylem olarak tanımlanmaktadır (Sert 2000). Yönetici, bir örgütün hedeflerini gerçekleştirirken, örgütün en etkili ve en yeterli biçimde işlemesini sağlayabilen akıllı, bilgili, tecrübeli ve liderlik vasıflarından yararlanan kişidir. Futbol günümüzde bir endüstri konumuna geldiğinden dolayı maddi açıdan zengin olan kulüpler şirketleşerek, farklı iş kollarında da faaliyet gösterip güçlenmektedirler bu değişimde yukarıda yaptığımız tanıma uygun olan yöneticilerin çok büyük rolü vardır. Zengin kulüpler; yıldız futbolcuları transfer ederek taraftarlarına güzel futbol izletmeleri yanında ülke futbolunun gelişmesine de katkı sağlamış olurlar. Ayrıca yaptıkları tesis ve ulaşımı kolay, taraftarların maç öncesi ve sonrası sıra beklemeden giriş çıkış yapabilecekleri, rahat maç izleyebilecekleri stat yaparak hem taraftarlarına hizmet etmiş

olurlar hem de taraftarların saldırgan hareketler göstermesine neden olan bazı unsurları da ortadan kaldırmış olurlar (Yetim, 2000).

Kulübün amaçlarına ulaşmasında en önemli rolü oynayan yönetici, kendi ahlaki davranış kurallarını geçerli ilke ve standartlara göre biçimlendirmelidir. Yapılan bazı çalışmalarda kendi seyircileri ve rakip takım seyircilerinin kulüp yöneticilerinin verdiği demeçler ve yaptıkları açıklamalardan etkilendikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Rona'nın; Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon illerinde oynanan müsabakalarda şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına geçmiş seyirciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılan seyircilerin (%56,3)'ü, kulüp başkan ve yöneticilerinin rakip takım aleyhine vermiş olduğu demeçlerden etkilendiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu demeçlerden kısmen etkilenenlerin oranı ise %36,7'dir (Rona, 2003).

7.4. Rakip Takım Seyircileri

Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu haline almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki, son yıllarda tribünler birer problem arenası haline almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur (Yüksel ve ark, 1998).

Her iki seyirci grubunun zorlayıcı yöntemleri, uzlaşmacı yöntemlerden daha etkin gördüklerinden seyircide gerilim ortamına zemin hazırlanmaktadır. Gruplar arası yarışma toplumsal kimliğin ön plana çıkmasının bir sonucudur ve ilişkilerin kişiler arası düzeyden gruplar arası düzeye geçmesinden kaynaklanmaktadır. Karşıt grupların seyirci azlığı ya da çokluğu bakımından eşit olmadığı durumda güçsüz olan tarafların saldırılma beklentisi yüksek olmaktadır. Ama saldırı istekleri düşüktür. Güçlü gruplarda ise saldırı isteği yüksek ve saldırılma beklentisi düşük olmaktadır (Hortaçsu, 1998).

Seyirciler rakip seyircilerin, kendi şahıslarına, takımlarına, kendi antrenör ve futbolcularına karşı yaptıkları çirkin ve küfürlü tezahüratlardan etkilenmekte ve saldırgan davranışlara başvurumaktadırlar (çirkin ve küfürlü tezahürat, yabancı madde atma vb.), rakip seyircilerin saldırgan davranışları saha içindedeki kalmayıp saha dışına da taşmaktadır. Seyirciler birbirlerine taşlı, sopalı, bıçaklı ve silahlı saldırılarda bulunup ağır hasarlar vermekte ve ne yazık ki bu kavgaların sonu ölümlerle bile sonuçlanmaktadır (Kuru, 2000).

7.5. Antrenörler

Antrenörler sadece, sporcuyla müsabakaya hazırlayan, kazanmak için bir disiplin geliştiren bilgi, yetenek ve tecrübelerini sporculara aktaran, kurallar ve taktikler hakkında sporcuları bilgilendiren ve psikolojik, teknik-taktik, kuvvet, dayanıklılık, sürat olarak sporcuların performansını yükselten kişi değildir. Antrenörün sadece takım veya sporcuyla ilgili görevleri yoktur. Onun ayrıca sosyal, kültürel, toplumsal sorumluluk ve görevleri bulunmaktadır. Antrenör, öncelikle bir insandır. Diğer insanlarla ve sporcularla ilişkilerinde insanlaşma değeri üretme bilincine sahip, bir öğretmen, yöneticidir. Ama sporun baskın, asimilasyon ürettiği real spor sisteminde antrenörün işlevi değişmiştir. Sporun, özellikle de futbolun işe dönüştürüldükten sonra profesyonel meslek uğraşısına dönüşmesi, antrenörlüğün de profesyonelleşmesine neden olmuştur. Kulübün hedeflerine ulaşmasında önemli etkenlerden biri olan antrenörlerin,

kulüpleriyle olan sözleşmelerinin devamlılığı mutlak başarıya endeksli olması, her maçın mutlaka kazanılması beklentisi, oyuncularında olduğu kadar antrenörler üzerinde de baskı oluşmasına neden olmaktadır. Bu baskı zaman zaman oyun mantalitesi ve karakteriyle örtüşmeyen davranışları sergilemelerine neden olmaktadır (Kuru 2000).

Antrenörün bir sorumluluğu da müsabaka esnasında seyircilere karşıdır. Antrenörün seyircilere karşı olan sorumluluğu büyük önem taşımaktadır. Nedeni ise müsabaka esnasında ve müsabakadan sonra kullanacağı ifadeler ve hareketler seyirciler üzerinde etkili olmaktadır. Deplasmanda veya kendi sahasında da böyledir. Antrenörün sorumsuzca hareketleri, sadece kazanmak için davranması olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu nedenle antrenörlerin de iyi bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir (Kuru 2000).

Antrenörün eğitilmiş, değişik kültürlerle yaşamayı bilen, iletişimi kuvvetli, vücut dilini iyi bilen, karizmatik bir lider yetisine sahip olması aranan özellikler olarak kabul edilir. Bunların yanında takımı her yönden (fiziki, psikolojik, vb) maça en iyi hazırlama, sahaya en iyi takımı sürebilme, zamanında oyuncu değişikliği yapabilme, oyunu okuyabilme ve oyun içi taktikleri değiştirebilme vb. özelliklere sahip olması yine antrenörde aranan özelliklerdir. Bu özelliklere sahip olmayan antrenörler kendi seyircileri tarafından saldırgan davranışlarla karşılaşabilirler (Acet 2001).

7.6. Futbolcular

Seyirci saldırganlığını artıran nedenlerden biride futbolculardır. Sporcuların saha içinde itişip kakışmaları, ağız dalaşında bulunmaları, birbirlerine kasıtlı sert fauller ve fena hareketler yapmaları, hakem kararlarına aşırı derecede itiraz etmeleri, seyircileri tahrik edecek el kol ve mimik hareketler yapmaları, sahada beklenen performansı verememeleri, önemli olarak değerlendirilen maçlarda bir varlık gösterememeleri, geçmiş sezonlarda kendi takımlarında oynayan oyuncunun rakip olarak sahaya çıkması, rakip oyuncunun hakemi aldatmaya yönelik ve vakit geçirmeye yönelik yaptığı hareketler gibi örnekler seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olan sebeplerdir. Küçük bir ayrıntıymış gibi görülen takımların futbolcu forma renkleri, izleyenler tarafından saldırgan bir ipucu olarak algılanabilmektedir. Seyircilerin siyah renk forma giyen takımlara karşı daha olumsuz davranımlarda buldukları belirlenmiştir (Kuru 2000).

Ayrıca özdeşleşmenin de seyirci saldırganlığında etkili olduğu söylenebilir. Yüksek düzeyde özdeşleşme yaşayan bireylerin özdeşleşme yaptıkları kaynağa yapılan saldırılarda çok şiddetli tepkiler gösterebileceklerini vurgulamıştır (Gill, 1986).

7.7. Güvenlik Güçleri

Güven (emniyet), bir güzel benzetme ile ‘yakalanabilecek en ürkek kuş olup, bir kere uçarsa, bir daha yakalanmaz’ şeklinde tanımlanmaktadır. Güvenlik kuvvetlerinin spor müsabakalarındaki tutumu; yukarıda belirtilen nedenin yanı sıra polisin hareket, tedbir ve tepkilerini müsabakadaki seyirci taşkınlıklarının seyirdeki rolü yönüyle de önemlidir. Özellikle Türkiye'deki futbol stadyumlarındaki saldırgan davranışların ve bunun verdiği zararların en aza indirgenmesi çalışmalarına polisin getireceği katkılar, polisin halkın güven, destek ve sempatisini toplamasındaki başarısı gibi bir çok açıdan son derece önemlidir. Spor müsabakaları güvenlik içerisinde yapılabilmesi için kolluk kuvvetleri tarafından önlemler alınmaktadır (Fındıklı, 2000).

Taraftarların polislere öfkeyle cevap vermesi şiddet boyutlarının yükselmesine sebep olmaktadır. Polis'in zor kullanmasına öfkelenen seyirci tek olduğu zaman saldırgan hareketler yapmaktan çekinebilirken, grup olduğu zaman kızgınlığını sözlü veya fiili eylemlere dönüştürebilir. Güvenlik güçleriyle bu olayların yaşanmasında eğitimsiz ve olay çıkarma yanlısı taraftarlarında rolü büyüktür. Yapılan bazı çalışmalarda futbol seyircilerinin güvenlik güçlerinden daha fazla hoşgörü beledikleri sonucu ortaya çıkmıştır (Fındıklı, 2000).

7.8. Futbol Federasyonu

Federasyonlar bir üst birlik olarak yeterli sayıda dernek veya tüzel kişilere haiz kuruluşların bir araya gelmesiyle oluşturulur. Spor federasyonlarını da spor kulüpleri oluşturmaktadır (Genç, 1998). Spor federasyonları, kendi spor dallarını yurt içinde ve yurt dışında yapılan her türlü müsabaka, toplantı, kamp, seminer gibi faaliyetlerin sevk ve idaresinden sorumludur. Her spor federasyonu bünyesindeki sporcuların eğitiminde ve yetiştirilmesinde gerekli olan, antrenörlerin yetiştirilmesini sağlar, hakemlik kursları düzenler. Başarılı ve başarıya aday sporcular için kamplar, gelişim kursları düzenler (Demirci, 1986).

Futbol gerek halkın ilgi alanı olarak gerekse faaliyette olan kulübünün çokluğu ile diğer dallardan ayrılmaktadır. Futbol federasyonu, futbolun içindeki olguların hemen hemen hepsinden sorumludur (İmamoğlu, 1991).

Düzenli bir işlerle devamını sağlayabilmesi için de cezai müeyyideleri mevcuttur. Bunlar, ihtar, yarışmadan men, hak mahrumiyeti, seyircisiz oynatma, saha kapatma, para cezası, tescil iptali ve küme düşürme şeklinde icra edilmektedir (Sayın, 2005).

Federasyonun birçok sorumluluğu olduğu gibi aksayan yönleri de vardır. Çoğu zaman politikayla iç içe görevlerini sürdürmeleri, başkanlık seçimlerindeki sorunlar, ceza uygulamaları, hakem atamaları vb. olaylar ister istemez seyircilerin tepkisini çekmiştir. Seyircilerin üzerinde oluşan bu güvensizlik ortamı ile futbolun baş merkezi olarak adlandırılan Futbol Federasyonuna karşı, seyirci saldırganlıkları artmış ve federasyon seyircilerin saldırganlık sebeplerinden biri olarak yerini almıştır (Kılıç 2003).

8. SPOR BASINI VE ŞİDDET İLİŞKİSİ

Tüm yazılı ve elektronik basın, yani kitaplar, dergiler, gazeteler, sinemalar, tiyatro, radyo ve televizyon medyayı oluşturmaktadır (Mutlu, 1994: 195). Medya; insanları, ulaştığı güçlü nokta itibarıyla okul döneminde olduğundan da köklü bir şekilde hayatları boyunca ve çoğu zaman farkında olmadan yoğun bir şekilde etkileyen bir kitle iletişim aracıdır (Oktay, 1995: 50).

Eğitim, kültür, coğrafya, ekonomik durum veya diğer faktörlerin etkisiyle çoğu zaman alternatifsiz bir rekreatif araç olan kitle iletişim araçları içerisinde televizyondan sonra önemli bir yere sahip olan yazılı basın, teknolojik yeniliklerin haber toplama yönünden getirdiği kolaylıklardan yararlanarak, haberlerin toplandığı kaynaklarda uzmanlaşmaya gidilmiş ve bu sayede geniş kitlelere sesini duyurabilmiştir (Toskay, 1996: 46). İletişim araçları içerisinde televizyon günümüzde insanların en fazla vakit ayırdıkları araçlardan birisidir. Şiddet yayınları, toplumun her kesimini etkilerken yarının büyükleri olacak çocuklar için iki kat daha tehlikeli olmaktadır (Rigel, 1995:215).

Televizyon ve spor ilişkisine bakıldığında ise, bu ikilinin 1950’li yıllardan itibaren birlikte büyüdükleri söylenebilir. Televizyon, spor sayesinde bir kitle iletişim aracı olurken, spor da televizyon sayesinde geniş halk kitlelerine ulaşma imkânı bulmuştur. Spor ve televizyon birlikteliğinden, “spor ekonomisi” gibi çok önemli bir kavram oluşurken, bu yeni süreç sayesinde televizyon ekranlarına yansıyan spor etkinlikleri her kesime büyük paralar kazandırmaktadır. Büyük paralar karşılığında spor yayınlarını satın alan televizyon kuruluşlarının, bu ticari alışveriş sürecinden, para kazanarak ayrılması gerekmektedir. Böyle bir gerçek söz konusuysa, yayın kuruluşları yaptıkları yatırımın karşılığını alabilmek için spor etkinliklerinin düzenleyicilerinden birçok “talepte” bulunmaktadır. Bu taleplerin ilk sırasında, spor etkinliklerinin “başlama saati” yer almaktadır. Televizyonların çok büyük paralar ödeyerek satın aldıkları spor etkinlikleri, artık, televizyonların en çok izlendikleri ve dolayısıyla reklam tarifelerinin en pahalı olduğu saat diliminde -prime time- (19:00-21:30) başlamaktadır. Avrupa Kıtası’nın (1) numaralı kupasında maçların başlama saati ortalama Türkiye saati ile 21.45’tir. Bu uygulama Süper Lig müsabakaları içinde geçerli bir uygulama olarak sürdürülmektedir (Çetin, 2003:349).

Spor medyası şiddet ilişkisi, spor müsabakalarını canlı olarak yayımlayan yayın kuruluşu ile diğer yazılı ve görsel medya kuruluşlarının sorumlulukları 5149 sayılı Kanunun 16’ncı maddesi ile düzenlenerek;

Basın ve yayın organlarının; söz, yazı veya davranışlarla, spor kulüplerini, taraftarlarını ve spor adamlarını; şiddete, kulüpler arası husumete veya suça teşvik edici eylem ve davranışlarda bulunamayacakları ve eleştiri amacı dışında aşağılayıcı yorum veya haber yayınlamayacakları, hükme bağlanmıştır. 5149 sayılı Kanunun 16’ncı maddesine aykırı davranan görsel yayın kuruluşları hakkında 13.4.1994 tarihli ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun; basın mensupları hakkında ise 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu hükümleri saklı tutulmuştur. 16’ncı maddede yazılı eylemlerde bulunan gerçek kişilere her yayın için on milyar lira (10.000 TL), tüzel kişilere ise; elli milyar (50.000 TL) para cezası verileceği hükme bağlanmıştır. Medyanın bu çerçevedeki görüntüsünün, pek iç açıcı olduğu söylenemez. RTÜK’ün 31 Ocak-1 Şubat 1997 tarihleri arasında (Bohere, 1986: 59)

televizyon kanalının ana haber yayınları üzerinde yaptığı araştırma bu gerçeği göz önüne sermektedir. Toplam (462) haberin (31)'i doğrudan terör haberi, (19)'u özel saldırı, (498)'i bedensel saldırı, (1236)'sı devam eden şiddet görüntüsü, (277)'si ise ses ile şiddet (silah, ağlama, patlama sesi), (32)'si hayvanlara yönelik şiddet ve (18)'i işyerinde şiddet olmak üzere toplam (2078) şiddet unsurunun görsel ve işitsel olarak izleyiciye iletilmesi önemli veriler olarak kabul edilmektedir (Baldaş, 1997: 5-8).

Spor medyasının göstermiş olduğu ilgi sayesinde de seyirciler; müsabakaların kalitesi, oyun kuralları, sporcuların performansı, antrenörlerin taktiksel başarı veya başarısızlıkları hakkında fikir sahibi olabilmektedirler. Bu da spor gazeteciliğinin önemini artırmaktadır. Gazetecilik eğitimi yönünden “özel konulu haber” niteliği taşıyan ve medyanın önemli bir dalını oluşturan yazılı spor basınının görevi; kamuoyunu “eğitme”, “bilgilendirme” ve “eğlendirmenin” yanı sıra, gelişen sportif faaliyetler konusunda sporseverleri bilgilendirmektir. Spor medyasının barış, dostluk ve kardeşlik ortamının oluşmasına katkı sağlaması gerekirken, günümüzde bazı spor yazarları ve yorumcularının, taraftarları fanatizme teşvik edecek benzer ifadeleri sıkça kullanmaları dikkat çekmektedir. Haber ve yorumların tutarsızlığı, bazı spor yazarlarının kulüplere angaje olması, spor bilgi ve kültür yetersizliği, baskı sayısı veya reyting kaygısı, sorumluluk taşıyan gazetecilerin önünün tıkanması, gazetecilerin bilgi, araştırma ve sorumluluk kaygısı taşımamaları diğer eleştiri konuları arasında sayılmaktadır (Efe, 2001:45).

Müsabakalarda, şiddetin, spor medyası tarafından önceden tahmin edilmesi yaklaşımı köşe yazarlarının gereğinden fazla ağırı abartı ve acımasız eleştiri tercihi, takımın aldığı kötü neticelerin yarattığı duygusal gerilimin içinde kızgınlığını şiddete dönüştüren fanatik taraftarlarda savunma mekanizmasının oluşmasına neden olmaktadır. Spor yazarları ve spor kamuoyundan toplam 800 kişiye uygulanan bir anket çalışmasına göre; spor yazarlarının yazıları ile takım fanatizmine etkilerinin dağılımı spor yazarlarının, yüzde 44'ünün evet, yüzde 46'sının kısmen, yüzde 10'unun ise hayır; spor kamuoyunun ise yüzde 42'sinin evet, yüzde 31,50'sinin kısmen, yüzde 26,50'sinin ise hayır cevabını vermiş olmaları, yukarıda ileri sürülen görüşü desteklemektedir (Sahan, 2001: 33).

Haber ve köşe yazılarında yukarıda açıklanan psikoloji içerisinde bulunan insanların tuttukları takım aleyhinde, rakip takımı destekler nitelikte, hakemler, futbolcular, teknik direktörler ve kulüp yöneticileri aleyhinde, ruh hallerini olumsuz etkileyecek yazılar yazılması, şiddete yatkın kişileri olumsuz etkilemekte ve fanatizme yönlendirmektedir (Sahan, 2001: 34).

8.1. Yazılı Spor Basınında Bazı Kavramların Anlamları Dışında Kullanılması

İnsanlar tarih boyunca istek ve düşüncelerini topluma iletebilmek için, çok çeşitli etkileşim araçlarını kullanmış, düşüncelerini nesnelere yükledikleri ad, anlam, sözcük ve kavramlarla dile getirmişlerdir (Korkmaz, 1996: 13).

Bir mesajın nasıl çağrıştırılacağı veya anlatılacağı göz önünde bulundurulması daha üst düzeyde bir iletişim kurulmasına neden olurken, mesajın iletilmesinde göndericinin seçtiği kelimeler ve genel anlamda kullandığı dil de iletişimin kalitesini belirlemektedir. Dilin; geliştirilmesi, korunması, yaygınlaştırılması,

düzgün ve doğru bir biçimde kullanılması, kitle iletişim araçlarına çok önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Kitle iletişim araçları açısından dil çok önemli bir role sahiptir. Bu yaklaşım içerisinde gazetecilik eğitimi yönünden haberler nitelikleri bakımından sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma içerisinde ‘özel konulu haber’ niteliği taşıyan ve uzmanlık isteyen edebiyat, güzel sanatlar, eleştiri ve spor haberleri önemli bir yer tutmaktadır. Spor dilinin sürekli değişim ve gelişime uğraması, bir ifade aracı olmasının yanında, anlam kaybına uğratılmadan kullanılması, anlatılmak istenilenin daha etkili ve inandırıcı niteliğe büründürülmesi dilin zenginliği açısından önemlidir. Spor basınında kullanılan dilin sıradan bir eylem değil de, daha seviyeli bir iletişim aracı olarak ele alınması, yazarın cümle kurgusunda sözcüğün neyi temsil ettiğini ortaya çıkarıp, anlamı belirli kılmasının sporumuzun gelişmesi için önemli bir unsur olacağı düşünülmektedir (Çetin, 2003: 340).

Örneğin; futbol çağdaş toplumların bir aynası, şampiyonluk unvanı, sadece bir takımın değil, o takımın da içinden çıktığı toplumun elde ettiği bir zaferdir. Buradan yola çıkarak her karşılaşma, bir savaşın görünümüne büründürülmekte, milli marşlar, bayraklar, devlet başkanlarının hazır bulunduğu gibi ulusal simgelerden güç alınmakta, “hücum”dan, “savunmadan”, “zafer”den, “savaşmaktan bahseder ve her takımın sahada “komutanları” oyunu yöneten “generalleri”, “savaşan askerleri” kalelerini savunan “kahramanları” rakibe gol yağdıran “vurucu timleri” gibi savaşçı bir dil kullanılmaktadır (Balcıoğlu, 2001: 48).

Spor medyasında önemli olan bu kavramların “dikkat çekici” unsurlar olarak kullanılmasıdır. Bu nedenledir ki; golcü oyunculara zaman zaman asker kıyafetleri giydirilmekte ve silahla nişan alma pozisyonunda fotoğrafları bile yayınlanmaktadır. Gazetelerin haber sayfalarında yer alan şiddet manşetlerinin, spor sayfalarında mücadelenin zorluğunun anlatım aracı olarak kullanılmaya bağlanması, şiddetin oyunun bir parçası olusunu teyit ettiren bir anlayışın ürünüdür. Bu anlayışla, sporun evrensel değerleri ortadan kalkmakta, “savaşmak”, “parçalamak”, “ölümüne oynamak” ifadeleri sıradan bir hale gelmektedir. Artık yenilginin teknik analizi yapılmaz “savaşamadık yenildik”, “korktuk oynayamadık” söylemleriyle geçiştirilen bir form benimsemektedir. İnsanları sahte mutluluğa götüren bu futbol anlayışında, topun çeşitli gel-gitlerden sonra kalelerden birine girmesi, golü atan takımı tutanlar açısından dünyanın fethi anlamına gelmektedir. Gol atanlar “kahraman” yiyenler “hain”, hakem “satılmış” veya “ harika” ilan edilmektedir (Baltaş, 1997: 102).

Bu anlayıştaki kişilere göre; başarılı olmak isteyen her takım güçlü olmak, dışerlerine her konuda üstün gelmek ve kıyasıya savaşmak zorundadır. Oysaki, futbol, iki takımın birbirlerinin kalesini fethetmek için uğraş verdikleri bir savaş değil, sadece bir oyun ve mücadeledir (Bahadır, 2006: 20).

Spor dünyası sanıldığı gibi sadece saldırganlık ve şiddetin hakim olduğu bir alan değil, aksine çoğu kez sakatlanmaları göze alan fedakarlıkların, kendi takımının aleyhine olduğu halde fair-play için gösterilen özverilerin, bunun karşılığında kaybedilen şampiyonlukların, küme düşmelerin yaşandığı bir oyun alanıdır (Akyol, 1991: 79).

Sonuç olarak; günümüz medya söylemlerinin şiddete dayandırılması, bazı soyut kavramların gerçek anlamlarından farklı bir ifade tarzı ile kullanılması, söylenilenin amacı “renklilik” veya “farklı bir üslup” kullanmak suretiyle olumlu olsa da, anlaşılmanın

ve amaç edinilenin farklı olması, doğru iletişimin kurulmasına engel olmaktadır (Balcıoğlu, 2001: 48).

8.2. Sporla İlgili Yorum, Haber ve Köşe Yazılarının Yansıtılış Şeklinin Yarattığı Sorunlar

Spor medyasının (Kitle iletişim araçlarının) temel fonksiyonlarından olan, haber ve bilgi sağlama, sosyalleşme, motivasyon, eğitim, eğlendirme ve bütünleştirme gibi fonksiyonlarının olumlu kullanıldığı zaman topluma çok faydalı olacağı, olumsuz yönde kullanıldığı zaman da toplumu kötü yönden etkileyeceği bir gerçektir. Spor programlarında yapılan eleştiriler; oyunun detayları ve hakem hataları üzerine yoğunlaşmakta, yorumcular taraf oldukları kulübü savunma adına gerilim yaratıcı demeçler vermekte, gündem yaratmak için olumlu mesajlar bile “bomba gibi haber”, “yer yerinden oynayacak”, “kıyametler kopacak” jenerikleriyle dikkati çekip merak uyandıracak bir şekilde lanse edilmektedir. Televizyon kanallarının magazin ağırlıklı spor programlarında, spor yorumcusu olarak sağduyulu, barışçı, futbol bilgisi yeterli kişilerin yerine, reytinge yönelik davranışları sergileyenler dikkat çekme adına tercih edilmekte, bir gol pozisyonunun ofsayt olup olmadığı dakikalarca tartışılmakta, müsabakalar, gazeteler ve televizyon kanalları tarafından haftalar öncesinden ülke gündemine oturtulmakta, yapılan haber ve verilen demeçlerle oynanacak müsabaka, sanki ülkenin kaderini değiştirebilecek olaymış gibi lanse edilmektedir (Sayın, 2005: 45).

Spor yazarlarının amacını alan bu reytinge yönelik tercihinin sosyo-psikolojik açılımlarının yalnızca şiddetle değil diğer etkenleri de düşündüren sonuçları bulunmaktadır (Özdemir, 2001: 52).

İyi oynayanın değil, güçlü olanın kazanabildiği imajı yaratılmakta, güç gösterisi için zaman zaman rakip takım aleyhine; “Bizi katlettiler”, “Kazık yedik”, “Hakem önyargılı davrandı”, “Eskiden hakemleri Allah’a havale ediyorduk, artık onları Fenerbahçe taraftarına havale ediyoruz” gibi suçlayıcı ifadeler okuyucuya sunulmaktadır (Özdemir, 2001: 52).

9. SPOR SEYİRCİSİNDE GÖRÜLEN SALDIRGANLIK VE ŞİDDETTE TAHRİK OLMA ÇEŞİTLERİ

Spor seyircisinin tahrik olup olay çıkarmasının çok çeşitli nedenleri vardır. Kılıcıgil, 2003: 345,346 'e göre futbol seyircilerinde saldırganlığa bağlı tahrik olma çeşitleri aşağıdaki gibi maddeleştirilmiştir.

- 1- Maçın sonucu ile ilgili bir beklentinin olması,
- 2- Karşı takımın taraftarlarında aleyhte bir pankart,
- 3- Rakip taraftarların tezahüratı,
- 4- Ahlaka aykırı sözlü ve sözsüz hakaret ve hareketler,
- 5- Kendi takım amigosunun yönlendirmesi,
- 6- Hakemin yanlı tutumu,
- 7- Hakemin zamansız ve yersiz kart göstermesi,
- 8- Hakemin sert oyuna izin vermesi,
- 9- Rakip futbolcuların gol sonrası yaptığı uygunsuz hareketler,
- 10- Maçı kaybetmek ve yenilmek,
- 11- Kritik bir maç olması (kupa maçı vb.)
- 12- Rakip taraftarlarda sopa, kesici, delici vb. aletlerin bulunması,
- 13- Medyanın kışkırtması,
- 14- Rakip taraftarların sahaya zarar vermesi,
- 15- Maça beraber gelinen arkadaşlardan etkilenmek,
- 16- Maça alkollü gelmek,
- 17- Fanatik bir taraftar olmak,
- 18- Yöneticilerin zor durumda takıma sahip çıkmaması,
- 19- Antrenörün oyunu yönlendirememesi,

9.1. Medyanın Sporda Şiddette Etkisi

Türkiye de spor sahalarında şiddetin ortaya çıkış nedenlerinden biri de spor medyasıdır. Spor medyası yapmış olduğu yayınlarla oynanan oyunun popüler bir kültür olarak algılanmasını ve bu çerçevede değerlendirilmesini engellenmesinin yanı sıra dolaylı olarak spor sever yığınlarının şiddete karşı eğitilmesi yönünde çaba göstermediği için edilgen bir biçimde de şiddete kapıların açılmasına göz yummuş olmaktadır (Gümüş, 1997).

Uluslar arası karşılaşmalarda, taraflar biz ve onlar diye cisimleştirilir. Medya öyle bir konuma getirir ki işi, futbolcuların üzerlerine biz cisminin geçmişi, bu günü ve geleceği yüklenir. Futbolcuların görevi futbol topuyla sınırlı kalmaz, o topa yön verecek ve gol atacak ayaklara bunun hiçbir zaman bir spor olduğu değil, bütün bir ulusun yazgısı yüklenir. Yenildiğinde ülke toprağından bir parça verilecek konumu, galip geldiğinde Avrupa kapılarına bir zamanlar dayanan fakat sonradan çekilmek zorunda kalan Osmanlı'nın öcünün alınmasına dönüşür (Kılıcıgil, 2003: 350).

Ülkemizde taraftarlara futbolun üç neticeli bir oyun olduğunu anlatması gereken basın-yayın organlarının bunu yapmak yerine kitleleri futbolda tek bir sonuç üzerine şartlandırmaktadır. Galip gelmek, ne olursa olsun galip gelmek, tur atlamak ve oyunu oyun olmaktan çıkarıp savaş haline getirmesi nedeniyle içerisinde sertlik ve şiddet barındıran sporun kapaklarının açılmasına katkıda bulunmakta ve daha sonra da

yaşanılanlar için görmek istemediğimiz, spor adına utanç veren görüntüler olarak yayınlanmaktadır (Talimciler, 1998: 21).

Yayınlardan futbol karşılaşmasını izleyen taraftarlar tuttukları takımın tutma derecelerine göre algılamalarında farklılıklar olabilmekte. Özbaydar, bu farklılığı şu şekilde anlatır.”Bu yayınlar izlenirken şu nokta da unutulmamalıdır. Spor olayında bir araya gelen kişilerin ihtiyaç ve motivasyonları yanında algıları ve seyircilerin gördükleri şeyin algılamalarındaki değişimler çok önemlidir. Bir takımı aşırı destekleyen seyirciler aynı olayı (faul, ofsayt, hentbol vs.) değişik algılıyorlar. Örneğin; topun karşı taraftan birinin eline değip değmediği, oyunun sert olup olmadığı, bir faul yapılıp yapılmadığı gibi konularda, bir takımı şiddetle destekleyen seyircilerin algılarının değiştiği görülmektedir. Daha az derecede kendini bir takıma adanmış “partizan, fanatik olmayan”, seyircilerin daha ılımlı ve daha az sistemli algı bozulmaları gösterdiği görülmüştür (Özbaydar, 1993: 217).

Herhangi bir taşkınlık anında taraftarların, karşı taraftarlara Türk olduğunu anımsatmak yolu da açan bu tür söylemler, her hangi bir şiddet olayının tahrik edici unsurları da olurlar. ”Avrupa Avrupa Duy Sessimizi, İşte Bu Türkün Ayak Sesleri”, “Hey Avrupa Kalk Ayağa Türkler Geliyor” başlıkları, Osmanlının batılılaşma çabalarından bu yana hayranlık ve o kadar da eziklik duyulan milliyetçilik duygularının körüklenmesidir (Kılıcıgil, 2003: 351).

9.2. Sporda Şiddette Hakemin Etkisi

Hakemin sözcük anlamı “bir oyunu, belli kurallar çerçevesinde, gerektiğinde kuralları da yorumlayarak yöneten kişidir. Anlaşmazlık durumunda onun sözü geçerlidir” (<http://www.wikipedia.org.tr>.19.11.2007).

Hakemlik futbolun en önemli yanını oluşturmaktadır. Hakem, seyirci, futbolcu ve rakip takımlar arasında köprü görevi görmekte, bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirilmesini yapmaktadır. Hakem, oyunun orkestra şefidir. Bir futbol müsabakasının normal, ciddi, güzel, heyecan yaratıcı olarak geçmesinde ve bitmesinde olduğu kadar, aksine gevşek, düzensiz, olaylı veya kavgalı bir hava içinde geçmesinde de hakemin rolü son derece önemlidir (Acet, 2003: 183).

Gültekin ve arkadaşları (2000:751) çalışmalarında hakemlerin yetersiz yönetiminin kendilerini kışkırttığını çalışmalarına katılan taraftarların belirttiğini söylerler. Ancak ilginçtir ki çalışmalarında şu nokta da göze çarpmaktadır. “güvenlik güçleri, spor yazarları, antrönörler, yöneticiler ve ne yazık ki hakem gurubunun kendisi de dahil olmak üzere futboldaki tüm süjeler %37 oranında hakemin yetersiz yönetimini suçlamaktadır” (Gültekin, Doğan, Eylene, 2000: 751). Seyirci zaman zaman hakemler hakkında; bir anlık hata yaparak takımlarının kaderlerini etkilediklerini, kasıtlı davrandıklarına ve çıkar sağladıklarına, rol yapan futbolculardan ve tezahürattan etkilendiklerini, dikkatsiz davrandıklarından pozisyonu kaçırdıklarını düşünmektedirler Tahrik olup şiddet olaylarına neden olunmaması için hakemlerin iyi eğitilmiş olması ve birbirleri ile uyumlu hareket etmeleri zorunludur (İmamoğlu, 1991: 333).

9.3. Sporda Şiddette Amigoların Etkisi

Eğitilmemiş ve kötü niyetli amigolar taraftarları istedikleri doğrultusunda yönlendirerek istenmeyen şiddet olaylarına neden olabilirler. Eski Fenerbahçeli, Kütahya sporlu Kemalettin Şentürk; “futbol terörünün sorumluları yöneticiler ve medyadır. Amigolar kulüp yöneticileriyle bire bir ilişki içindedirler. Bedava bilet veriliyor, takım deplasmana giderken otobüs ayarlanıyor. Mesela, stat içinde olay olduğunda güvenlik güçlerinin nezarethaneye aldığı taraftarları kulüp yöneticilerinin çıkardığı bilinen şeyler. Bu grupların futbolcular üzerinde de baskısı var. Bu da futbolcunun kendisinden kaynaklanıyor. Futbolcu biliyor ki taraftarı yönlendiren amigoyla iyi geçinirse, onu desteklerse, ya da ona para verirse kötü oynadığı zamanda bile tribünde onu destekleyecek ortam yaratır. Futbolcu kötü oynadığında da beni desteklesinler diye böyle bir ilişki içinde bulunabilir. Ancak bunu bütün futbolcular için söyleyemem. Bu gruplarla ilişkide olan futbolcular için tehdit olabilir. Futbolcu onların istediklerini yapmazsa taraftarlara aleyhte tezahürat yaptırabiliyorlar” demektedir. Amigoların seyircilerin davranışlarını yönlendirme açısından çok büyük bir rolü olduğu görülmektedir (Ergun, D.Bilge 19.11.2007, radikal. com. tr).

Yurdumuzda seyircisi çok olan spor dallarının seyirci ve sporcu özellikleri tespit edilerek ona göre tezahürat ve semboller tayin edilmeli, oyun sırasında tezahüratı idare eden amigolar işlerinin karakterine uygun bir eğitimden geçirilmiş olmalıdırlar ve amigoluk sertifikası almış olanlar seyircileri idare etmelidirler (Bozdemir, 1998: 57).

9.4. Sporda Şiddette Irkçılığın, Aşırı Milliyetçiliğin ve Bölgecilik Etkisi

İrkçilik, Avrupa çapında futbol için bir sorun ve futbol holiganizminde de önemli faktördür. İrkçiliğin boyutlarını belirlemek için detaylı istatistikler hemen hemen imkânsızdır. Yine de futbol şiddeti (özellikle de uluslararası kamuoyunda) sık sık ırkçılık olarak nitelendirilmekte ve bu olayların ırkçı gruplar tarafından gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. Günümüzde bazı kulüplerin bünyesinde ırkçı taraftarlar buldukları bilinmektedir (Acet, 2003: 205).

Türkiye'nin özellikle milli futbol takımının İngiltere'de yapılacak 1996 Avrupa Futbol Şampiyonası Finallerine katılma hakkını kazanmasıyla medyada belirtilen veya örtük olarak dillendirilen “Viyana kapıları sendromu” ve bu sendroma eşlik eden muhafazakâr milliyetçiliğin giderek şiddetlenişi işte bu eylemin tezahürüdür (Acet, 2003: 206).

Türkiye ırkçı saldırılardan uzak olmasına rağmen bazı ferdi olaylar yaşanmaktadır. “Cumartesi gecesi Kayseri spor Erciyes spor karşılaşmasında Fenerbahçeli Appiah'ın başına gelen de tam bu olay. Emre Toraman'ın Appiah'a zenci diye hakaret ettiği, Appiah'ın da tahrik olarak tepki gösterdiği anlaşılıyor” (Babahan, Ergun, 19.11.2007, arşiv. sabah. com.tr).

Arsenal ve Türk taraftarlarının sokaklarda sabaha kadar çatıştığını, 19 kişinin yaralandığını ve 42 kişinin de tutuklandığı belirtilmiştir. Azim ve sebatıyla izlediğimiz Galatasaray'ın başarısını, dolayısıyla Türkiye'nin başarısını ulusal ve evrensel çılgınlığa dönüştüren gazete manşetleri, yıllardır büyük başarıyı müjdelerken, hepimizi ortak bir noktaya çekiyordu: Ulusal milliyetçilik. Futbol başarısı ve ulusal milliyetçilik adeta

özdeşleştirilmiştir. Bu da seyircilerin daha fazla motive olmasını sağlamaktadır (Acet, 2003: 206).

Türkiye’de ulusal boyutlarda da yakın illerin, birbirleriyle yaptığı karşılaşmalarda, sık sık milliyetçilik (daha çok bölgecilik diyebiliriz) olaylarına rastlanmaktadır. Bunlar spor tarihimizde facia olarak bilinen, Kayseri spor —Sivas spor, Elazığ spor-Malatya spor, Mardin spor-Urfa spor, Afyon spor-Kütahya spor, Trabzonspor-Rizespor vb. illerin kendi aralarında oynadıkları müsabakalarda, sık sık şiddet görüntülerine rastlanılmıştır. Bunun ortadan kaldırılması için, mümkün ise takımların aynı gruba verilmemesine dikkat edilmelidir. Aksi takdirde çok iyi bir güvelik sağlayarak bu tür olayların üstesinden gelinmelidir (Acet, 2003: 207).

9.5. Sporda Şiddette Grup ve Kalabalığın Etkisi

Birey kitlenin içindeyken kendi kişiliğın sınırlarını aştığını hisseder. Bir tür rahatlama hisseder, çünkü onu kendisine döndüren ve içine kapatan mesafeler artık aradan kalkmıştır. Mesafenin yarattığı bu yüklerin omuzlarında kalkmasıyla kendisini özgür hisseder, onun özgürlüğü bu sınırları geçmektir (Canetti, 1998: 20).

Seyircinin davranışına anlamlı şekilde etkileyen sebeplerden; kalabalığın büyüklüğü, kalabalığın yoğunluğu, seyircilerin durduğu yer, oturarak ve ayakta seyretmek, birlikte söylenen şarkı ve türküler ve kalabalığın gürültüsü saldırganlığı hızlandırır (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1990: 20).

9.6. Sporda Şiddet ve Saldırganlığa Holiganların Etkisi

Holigan kavramı ilk olarak 1898 yılında, İngiltere’de maçlarda kavga çıkartan fanatik gruplar için Daily News gazetesinde kullanılan “holigan çeteleri” tanımlamasıyla ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise holigan su şekilde tanımlanmaktadır: “Özellikle futbolda fanatizmi besleyen ve çevreye zarar vermeye eğilimli taraftar, serseri, hayta.”

Holiganlık İngiltere’de futbol kalabalıklarının sayısal olarak düşmeye başlamasından çok daha sonra olan 1960’lara kadar ciddi bir sosyal problem olarak tanımlanmıştır. Holiganlık savaş sonrası futbolun yaygınlığının düşüşüyle ilgili kendi etkisini gösterememektedir (Büker, 1992: 17)

Ancak gittikçe artan deneyimler ve özellikle holiganlık korkusu en azından bazı fanatikleri 1960’ların ortası ve 1990’lar arasındaki futbol maçlarına katılmaktan caydırışı konusunda çok az şüphe vardır (Williams, 2001). Bu dönemde holiganizmin İngiltere’de ortaya çıkması ve Avrupa’ya yayılmasının çeşitli sebepleri vardır. Kentlerdeki diğer sosyal çelişkiler ile spor alanındaki rekabetin iç içe geçtiği bir sarmal" halinde bas gösterdiğine işaret etmektedir (Arapkirli, 2000).

Teritoryalizm, 1960’lı yıllarda ölümlerle sonuçlanan Sivas Spor-Kayseri Spor maçı ile Türkiye’de de yaşanmış ve birçok fanatik saldırganlığı ile günümüzde de yaşanmaktadır. Amaçları daima olay çıkartmak olan holiganlarda şiddet ve saldırganlık davranışı sıkça görülen davranış çeşididir. Genel olarak, holiganlar anti-sosyal kişilik bozukluğu olarak adlandırılan, psikopat veya sosyopat özellikleri gösteren, çevre ile uyumsuz kişilerdir (Arapkirli, 2000).

Ancak 1992’de İsviçre’de Avrupa Kupası maçlarında İngiliz milli takımının fanatiklerini kapsayan problemler, İngiltere fanatiklerini içeren kargaşa ve olayların yok olmadığını göstermektedir (Davies, 1990:19)

Birçok ülkede holiganlar olmasına rağmen, İngiltere’yi futbol holiganlığı probleminde farklı kılan en azından 3 özellik vardır. Bunlardan ilki 19. yüzyılın başından itibaren futbolda şiddet olaylarının İngiltere’de olması. 1920 ve 1930’larda bile İngiltere ve İskoçya’da sise hatta bıçakları içeren silahları kullanan rakip takımlar arasındaki futbol kavgaları yaygındır. 1920’de Birmingham’daki bir maçta şişelerin tribünlerde, dolu tanesi gibi uçtuğu ve kalabalıktaki insanların kulüplerin yerine kavga etmek için sağlam şişeler kullandığı rapor edilmiştir (Dunning ve diğerleri,1988: 111).

İkinci olarak, İngiltere diğer ülkelerden çok daha kolay bir şekilde holiganlığı ihraç etmiş gibi görünmektedir. Üçüncüsü, birçok ülkede, rakip kulüplerin taraftarları arasında yoğun çatışmalar, yerel holiganlık problemleri varken; bunlar tipik olarak milli takıma saygılarından dolayı holigan desteğine dönüştürülmemekte ve global yansımaları olmamaktadır. İngiliz medyasının endişelendiği gibi özellikle Hollanda gibi, bazı ülkeler 1970’lerde ülkede yerel holiganlığın doğuşunu genellikle şiddetli İngiliz taraftarlarının ziyaretleriyle ilişkilendirilmektedir. Holiganlar ile ilgili yapılan bir çok çalışma, holiganların; genelde 10’lu yaşların sonlarında ya da 20’lerinde olan, çoğunlukla küçük el işleri ya da düşük sekreterlik işlerini yapan ya da daha az boyutta “geri ekonomide” çalışan yada işsiz ve genellikle kökenlerinin işçi sınıfından geldiğini göstermektedir (Dunning ve diğerleri 1988; Armstrong ve Harris,1991).

Holiganların yapılan araştırmalarda bazı ortak davranış özelliklerine sahip oldukları anlaşılmıştır;

1. Yaptıkları hareketlerin sonuçlarından utanmaz ve pişmanlık duymazlar.
2. Sorumluluk duygusu taşımazlar ve başkasını düşünmezler.
3. Çok rahat yalan söylerler ve hırsızlık yaparlar.
4. Kuralları tanımazlar ve çok rahat kavga çıkartırlar.
5. Büyük çoğunluğu aşırı alkol kullanır.
6. Yaptıklarının tamamen bilincindedirler (Acet, 2003:137).

Marsh ve arkadaşlarının (1978), tribünlerdeki şiddetle ilgili Oxford Üniversitesinde yapmış olduğu çalışmalarda, “Holiganlık olarak tanımlanan birçok davranışın aslında dinsel ve şiddet yanlısı olmayan davranışlardır” sonucuna varması birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Çünkü Peter Marsh ve arkadaşlarının Oxford’daki ilk çalışmaları büyük oranda futboldaki dinsel ve şiddet içermeyen saldırganlık ve polisler tarafından yetersiz müdahale sonucu ya da kazara tribünlerde gerçek şiddete yol açan kendi kural bozukluklarını incelemişlerdir.

“Leicester Okulu” olarak bilinen sosyologlar, Marsh’ı tribün şiddetini kurallı olduğunu ileri sürdüğü için değil, şiddeti küçümsediği için eleştirmişlerdir. Marsh’ı bu şekilde eleştiren Dunning ve arkadaşlarına göre (1988), holiganları anlamada en temel

faktör futbol maçlarına giden kitlelerin sosyal kompozisyonudur. Bu sebeptir ki, yaptıkları sosyal araştırmalar holiganların profilini aşağı yukarı ortaya çıkarmıştır.

Güz (2003: 231), futbolda şiddetin temel nedenlerini %30'luk bir dilimle "bir talebin yerine getirilememesi "%18'lik oranla, "kızgınlık ve öfke duygularının kontrol edilememesi", %15'lik oranla ise "kıskançlık duygusu" nun yer alması olarak sıralamaktadır. Kişinin kişisel özellikleri başka alandaki mutsuzlukları, çaresizlikleri, kıskançlıkları savunma içinde buldukları psikolojik ortam gibi konular şiddetin kişisel açıdan temel nedenlerini oluşturmaktadır.

Futbol branşında sürekli ortaya çıkan saldırganlık sorunu alt kültüre ait taraftarların boşalma ilkesinden hareketle başlasa bile, kendi başarısını ve mutluluğunu takımın başarısına endeksleyen her bireyde, dolayısıyla toplumda, önemli bir sosyal olgu oluşmaktadır (Kılıcıgil, 2003: 334).

Simons ve Taylor (1992), seyirci saldırganlığının pek çok sosyal ve psikolojik faktörlerden kaynaklandığını belirterek "Seyirci Saldırganlığında Psiko-Sosyal Model"i ortaya koymuşlardır. Modeldeki birinci faktör toplumsal değişkenleri içermektedir. Bu faktörler bireyin şiddet davranışları göstermesine yol açmaktadır.(Düşük sosyo-ekonomik statü, politik ideolojiler ve medya) Modeldeki ikinci faktör ise takımla özdeşleşmedir. Özdeşleşme, bireyin takımı kaybettiğinde sanki kendisi kaybetmiş gibi

üzülmesi, yenince de sanki kendisi kazanmış gibi mutlu olmasını içermektedir. Yüksek düzeydeki "özdeşleşme", saldırgan davranışlar ortaya çıkartabileceği gibi "biz ve onlar" anlayışının hâkim olduğu grup dayanışmasına da yol açmaktadır (Akt. Akcan ve Yılmaz, 2004: 120). Simons ve Taylor'a göre yüksek takım özdeşleşmesi, güçlü grup dayanışması ve bireyselleşmenin yok olduğu duygusunun en önemli sonucu rakibin kişisizleştirilmesidir. Taraftarlar ve oyuncular bunun sonucu olarak rakip takımı insan olarak değil de yok edilecek bir düşman olarak görmeye başlarlar (Akt. Akcan ve Yılmaz, 2004: 120).

Leonard (1988), sporda görülen saldırganlık çeşitlerini, araçlı ve direk saldırganlık olarak iki kısımda incelemiştir. Araçlı veya dolaylı saldırganlık hedefe ulaşmak için planlı olarak uygulanır. Amaç tamamen karşı tarafa zarar vermek değil hedefe ulaşmaktır. Direk saldırganlıkta ise amaç tamamen hedefe zarar vermektir. Direk saldırganlıkta duygusal nedenler ön plandadır.

Holigan ya da şiddete başvuran seyircilerin yaş aralığı, ülkemizde yapılan birçok araştırma sonucuna göre 24 yaş civarındadır (Kayaoğlu 2000: 104, Koruç ve arkadaşları 2004: 13). Çekoslovakya ve Slovakya'da yapılan geniş çaplı bir araştırma sonucunda spor seyircilerinin büyük bir bölümü 22 yaş ve altı (Akcan ve Yılmaz, 2004) yaş grubundadır. Benzer çalışmalara baktığımızda, Marsh (1978), İngiliz holiganların 13-17 yaş aralığında, (Dunning ve diğerleri 1988; Armstrong ve Harris, 1991)'inde belirttiği gibi fanatik ya da holigan olarak belirtilen seyircilerin yaş aralığı 10'lu yaşların sonu ve 20'li yaşların ortalarını kapsar.

İngiliz futbol holiganları üzerinde yapılan çalışmalara göre holiganlar, sınıf hiyerarşisindeki bütün düzeylerden gelmektedirler ancak bunların %70-80'i işçi sınıfındadır (Dunning, 2000).

Eğitim seviyeleri düşük ve basit işlerde çalışan holiganlar ile ilgili Belçika, Hollanda ve İtalya’da yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Dunning, 2000).

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı Spor Güvenliği Büro Amirliği Verileri (2006), çerçevesinde incelenen ve 2004–2005 yılları arasında emniyet kayıtlarına giren şiddet olaylarına karışmış seyircilerle ilgili istatistiklerde; kayıtlara geçmiş 878 holiganın, 12’si eğitimsiz, 147’si ilkokul mezunu, 119’u ortaokul mezunu, 270’i lise mezunu, 58’i üniversite mezunu, 1 yüksek lisans mezunu olduğu ve 271 kişinin eğitim durumlarının ise belirtmediklerini görüyoruz. Bu durumda kayıtlara girmiş holiganların %62,3’ünün (eğitimsiz, ilkokul, ortaokul, lise) eğitim seviyesinin düşük olduğu anlaşılmaktadır (EGM, 2006).

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı Spor Güvenliği Büro Amirliği Verileri, Türkiye’deki birçok araştırma ile örtüşmektedir. Aynı verilere dayanarak kayıtlara girmiş holiganların %35’inin dört büyük takım olarak adlandırdığımız Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzon spor taraftarı olduğu, %65’inin ise Anadolu takımlarının taraftarları olduğu anlaşılmaktadır (EGM, 2006).

10. DÜNYADA MEYDANA GELMİŞ SPORLA İLGİLİ ŞİDDET OLAYLARI

Futbolda şiddet olayları çeşitli şekillerde meydana gelebilmektedir. Şiddet olayları bazen taraftarların karşılıklı kavgası şeklinde olabileceği gibi, bazen de futbolcular arasında veya futbolcular ile hakemler arasında olabilmektedir. Tribün çökmesinden, izdihamdan ezilmeye tutun da takımının yenildiğini ekran başında gören seyircinin intiharına kadar varmaktadır. Oluş yeri itibari ile düşündüğümüzde şiddetin stat içi şiddet ve stat dışı şiddet olarak ayırmamız mümkündür. Aşağıda gerek stat içinde gerekse stat dışında gerçekleşen dünyanın ve Türkiye'nin önemli şiddet olayları sıralanacaktır (Erkiner, 2004).

10.1. Dünyada Meydana Gelmiş Önemli Futbolda Şiddet Olayları

Erkiner (2004: 209- 244) 'e göre son doksan yılın en önemli futbolda şiddet olayları kronolojik olarak aşağıda sıralanmıştır.

1. Nisan 1902, Glasgow (İskoçya): Seyirci yükü altında bir tribünün çökmesi sonucu 25 kişi ölmüş, 350 kişide yaralanmıştır.
2. Mart 1946, Bolton (İngiltere) : 85.000 seyircinin baskısı ile çitlerin yıkılması sonucunda 33 kişi ölmüş, 500 kişide yaralanmıştır.
3. Aralık 1957, Floransa (İtalya) : Bir tribünün çökmesi sonucunda 120 kişi yaralanmıştır.
4. Ekim 1959, Napoli (İtalya) : Seyircilerin itişmesi sonucunda 65 kişi yaralanmıştır.
5. Nisan 1961, Santiago (Şili) : Bir tribünün çökmesi sonucunda 5 kişi ölmüş, 300 kişide yaralanmıştır.
6. Mayıs 1964, Lima (Peru) : Peru- Arjantin arasında oynanan olimpiyat eleme karşılaşmasında, hakemin bir golü vermemesi üzerine çıkan seyirci isyanı ve panik sonucunda 320 kişi ölmüş, 1000 kişide yaralanmıştır.
7. Haziran 1968, Buenos-Aires (Arjantin) : İki sevinç ateşinin yangın sanılması ve stat çıkışlarından birisinin kapalı olması nedeniyle yaşanan panik sonucunda 80 kişi ölmüş,150 kişide yaralanmıştır.
8. 1969'da Honduras ile El Salvador arasında oynanan maçın yarattığı hırs üzerine 2 ülke arasında çıkan savaş sonucu 2000 kişi ölmüştür.
9. Aralık 1969, Bikara (Kongo): Seyirci itişmeleri sonucunda bazılarının ezilmesi sonucunda 27 kişi ölmüş, 52 kişide yaralanmıştır.
10. Haziran 1970, Brezilya: Brezilya'nın şampiyonluğu üzerine yapılan zafer şenlikleri sırasında 73 kişi ölmüş, 2100 kişide yaralanmıştır.
11. Ocak 1971,Glasgow (İskoçya) : Son saniyede bir golün atılması üzerine, stadı terk etmekte olan seyirciler geri dönmeye çalışırken, aynı anda çıkış yapmakta olan seyircilerle çıkan itişmelerde 66 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.

12. Şubat 1974, Kahire(Mısır) : 40.000 kişilik bir stadyuma 80.000 seyircinin alınması sonucunda çıkan kargaşada 48 kişi ölmüş, 47 kişi yaralanmıştır.
13. Nisan 1977, Hamburg (Almanya) : Maçtan sonra iki rakip taraftarları arasında çıkan kavgalar sonucunda 1 kişi ölmüş, çok sayıda kişi de yaralanmıştır.
14. 1979, Lagos (Nijerya) : Maçtan sonra çıkan kavgalar sonucunda 24 kişi ölmüş, 27 kişi de yaralanmıştır.
15. 1980, Kalküta (Hindistan) : Çıkan kavgalar sonucun da 16 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.
16. Şubat 1981, Atina (Yunanistan) : Çıkan kavgalar sonucunda 21 kişi ölmüş, 54 kişi de yaralanmıştır.
17. Kasım 1981, Ibagua (Kolombiya) : Stadyumun bir kısmının yıkılması sonucunda 17 kişi ölmüştür.
18. Ekim 1982, Moskova (Rusya) : 20.000 seyircinin stattan çıkışında sadece iki kapının açılmış olması nedeni ile güvenlik güçleri ile seyirciler arasında çıkan kavga sonucunda resmi olmayan rakamlara göre 60 kişi ezilerek ölmüştür.
19. Mayıs 1984, Brüksel (Belçika) : Tottenham 'ın ziyareti nedeni ile çıkan kavgada 40 kişi hafif, 20 kişi de ağır yaralanmıştır.
20. 11 Mayıs 1985, Brodfard (İngiltere) : Ahşap bir tribünde çıkan yangın nedeni ile yaşanan panikle çıkışa yönelen seyircinin kapıların kapalı olması karşısında birbirlerini ezmesi sonucunda 53 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır.
- 21- 11 Mayıs 1985, Birmengham (İngiltere) : Stadın bir duvarının çökmesi sonucunda 1 kişi ölmüş, 176 kişide yaralanmıştır.
22. 27 Mayıs 1985, Meksiko: Çıkan kavganın seyirci dalgalanmasına sebep olması sonucunda 10 kişi sıkışarak ölmüş, 50 kişi de yaralanmıştır.
23. 29 Mayıs 1985, Brüksel (Belçika) : Heysel stadında İngiliz seyircilerin İtalyan seyircilerin tribününe hücumu üzerine çıkan panik nedeni ile meydana gelen ezilme ve boğulmalar sonucunda 39 kişi ölmüş, 600 kişide yaralanmıştır.
24. 1985, Pekin (Çin) : İsyana dönüşen bir futbol maçında çok sayıda kişi ölmüş ve yaralanmıştır. Ölen ve yaralanan kişi sayısı Çin yetkililerince gizli tutulmuştur.
25. Mart 1988, Katmandu (Nepal) : Yıldırım düşmesi sonucu elektriğin kesilmesi ile yaşanan panikle çıkışa yönelen seyircinin, kapıların kapalı olması karşısında birbirlerini ezmesi sonucunda 72 kişi ölmüş, 27 kişi de yaralanmıştır.
26. Nisan 1989, Sheffield (İngiltere) : Bazı taraftarın zorla stadyuma girmeye çalışmasıyla sıkışma sonucunda 94 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.

27. Temmuz 1990, Mogadiscio (Somali) : Devre arasında sahaya giren birkaç yüz kişiyi dağıtmak için ordunun havaya ateş açması üzerine kapılara yönelen bir kısım seyircinin sıkışarak boğulması, dışarıya çıkanlarında Başkanlık Muhafızları tarafından bir suikast girişimi olduğu sanılarak ateş açılması sonucunda 62 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır.

28. Ocak 1991, Johannesburg (Güney Afrika) : Seyirciler arasında çıkan kavganın sonucunda 40 kişi ölmüş, 50 kişi de yaralanmıştır.

29. Mayıs 1992, Bostia (Fransa) : Geçici olarak yerleştirilmiş olan bir metal tribünün yıkılması sonucunda 16 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır.

Yukarıda sıralanan önemli olaylar incelendiğinde toplu ölümlerin kavgadan ziyade kalabalığın oluşturduğu izdiham ve panikten veya tribün çökmesinden kaynaklandığı görülmektedir.

Futbol sahalarında meydana gelen şiddetin 1990'dan bu yana neden olduğu başlıca olaylar kronolojik olarak şöyledir.

Ocak 1991: Yunanistan'da AEK- Olympiakos maçında çıkan kavgada 16 yaşında bir taraftar hayatını kaybetti.

Ocak 1995: Cenova- Milan maçından önce bir Cenova taraftarı öldürülünce İtalya'da tüm spor etkinlikleri 1 hafta durduruldu.

Mart 1997: Hollanda'da Ajax-Feyenoord kapışmasından önceki kavgada bir Ajax'lı öldü.

Mart 1998: İngiltere'deki Gilligham- Fulham maçından önce çıkan kavgada bir taraftar yaşamını yitirdi.

Ekim 1999: Kızılyıldız – Portica rekabetindeki şiddet, bir futbolseverin canına mal oldu.

Nisan 2001: Almanya'da amatör küme ekibi Dormstadt 98 ile Eintracht Frankfurt'un karşı karşıya geldiği dostluk maçında ki kavgada 25 yaşındaki bir taraftarın ölümüne sebep oldu.

Mart 2003: Polonya'nın güneybatısında ki Wroclom kentinde bir ikinci lig maçında kavgaya çıktı, sonuç 1 kişi öldü, 120 kişi tutuklandı.

Kasım 2006: UEFA kupasındaki Paris Saint Germain- Hopsel Tel Aviv maçında Fransız taraftarlar, rakip taraftarlardan birine saldırdı. Bir polis memuru olaya müdahale etmek isterken bir kişiyi vurarak öldürdü, bir kişiyi yaraladı.

Şubat 2007: İtalya'daki Cetaria- Palermo maçında çıkan kavgaya müdahale eden polis, arbedede can verdi.

Kasım 2007: Arabalarıyla İnter deplasmanına giden bir grup Lazio taraftarları ile Parma maçı için deplasman yoluna koyulan Juventus'lular Toscano bölgesindeki Arezzo kentinde bir dinlenme tesisinde kavgaya tutuştular. Bir trafik polisi, önce havaya ateş

açtı, sonra silahını bir kez daha ateşleyince 26 yaşındaki Lazio'lu Gabriele Sandri'nin ölümüne neden oldu.

10.2. Türkiye'de Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları

Türk futbolunda 1959'da deplasmanda Birinci Milli Lig kuruluncaya kadar, yani profesyonellik ilan edilene kadar kulüpler arasındaki ilişkilerin daha seviyeli ve anlayışlı olduğu, üzücü olayların genelde değil, sadece üç büyüklerin şampiyonluğunu etkileyen bazı karşılaşmalarda meydana geldiği belirtilmektedir (Somalı, 2005: 75).

1937'de 1959 yılına kadar olan dönem ise "Milli Küme" olarak anılmaktaydı. Bu dönem, yılın belirli aylarında mahalli şampiyonların katılımlarıyla turnuva usulü müsabakaların düzenlendiği dönem olmuştur (Bora ve Erdoğan, 2004: 225).

1937'ye kadar olan döneme bakılacak olursa, 1924'te ilik kez İstanbul liginin resmi olarak kurulduğu ve bu özel durum nedeniyle elde edilecek şampiyonluğun, Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş takımları için büyük değer taşıdığı görülmektedir (Somalı, 2005: 77).

İşte ilk önemli şiddet olayı da, 1924'te ilk kez resmi olarak organize edilen İstanbul ligi müsabakalarında Galatasaray ile Fenerbahçe takımları arasında oynanan yarı final maçında meydana gelmiştir. Maçın doksan dakikasının tamamlanmasına bir buçuk dakika kala, o ana kadar 2-2 olan skoru, Galatasaray lehine bir golle değiştirmekte olan oyuncunun bir anda Fenerbahçe kalecisinin yumruğu ile nakavt olması üzerine, seyircilerin de sahaya girmesiyle birlikte iyece karışan ortamda, iki tarafa mensup futbolcu, yönetici ve taraftarlar birbirlerine vurmaya başlamışlardır. Oyuncular polisin müdahalesiyle karakola sevk edilmişlerdir (Somalı, 2005: 77).

Bu miladi maçtan sonra, 23 Şubat 1934 tarihinde Fenerbahçe-Galatasaray futbol rekabetinde ve futbol şiddetinde kara bir gün olarak yerini almıştır. Maçta oyuncuların bir birlerine tekmelemeleri ve yumruklaşmaları ile yaratılan kavga ortamında, Fenerbahçeli kaleci Galatasaray antrenörünü yumrukladıktan sonra, polislerden kaçmak için tribünlere doğru kaçmış ve olaylı biten bu maçtan sonra iki taraftan 17 oyuncu futboldan men edilmiştir (Somalı, 2005: 76).

Türk futbol tarihinde ilk stadyum içi tribün çökmesi faciası olarak yerini alan olay ise Birinci ligin kurulmasından sonra meydana gelmiştir. 20 Aralık 1964'te Ali Sami Yen stadyumunun açılışı münasebetiyle oynanan Türkiye-Bulgaristan maçında, 33.000 kişilik stadyuma haddinden fazla seyirci alınması nedeniyle tribünler çökmüş, 2 kişi yaşamını yitirirken, yaralanan 100'e yakın kişiden pek çoğu sakat kalmıştır (Somalı, 2005: 77).

1959'da Birinci Türkiye Ligi'nin devreye girmesinden birkaç yıl sonra, alt yapı (ve üst yapı) henüz oluşturulmadan ikinci ve üçüncü Türkiye liglerinde faaliyete geçirilmesi, bölgesel düzeyde birçok kent arasında yaşanan geleneksel rekabet ve hasımlık duygularının daha da canlanmasına yol açmıştır. Bu da taraftarları hatta bölge kentlerinde yaşayan insanları bile zaman zaman şiddetin içine çekerek statlarda olduğu kadar ilçe meydanlarında da birçok tatsız olayın meydana gelmesine sebep olmuştur (Sayın, 2005: 9).

Nitekim dünyadaki en önemli şiddet olayları içinde, yer alan ve Dünya tarihine Kaysere faciası olarak geçen olay, 17 Eylül 1967'de meydana gelmiştir. Kayseri'de Kayseri spor-Sivas spor takımları arasında oynanan İkinci Milli Lig maçında meydana gelen bu facia, Kayseri'nin daha etkin bir konumda olduğu siyasal ve bölgesel ekonomik çekişmenin, futbol aracılığıyla adeta kitlesel bir katliama tetiklediğini gözler önüne sermiştir (Coşkun,2004:359). Yirminci dakikada atılan bir gol, iki komşu şehrin taraftarlarını birbirine düşürmüş ve çıkan olaylar sonucunda 39 kişi ezilip çiğnenerek, nefessiz kalıp boğularak ölmüş, 1 kişi bıçaklanarak yaşamını yitirmiş, 300 kişide yaralanmıştır (Erkiner, 2004: 213).

Sivas'ta Kayseri olayları duyulunca halk galeyana gelmiş ve emniyet güçleri ve yardıma çağrılan askeri birlikler dahi bazı Sivaslıların kentteki Kayseri kökenlilerin sahip oldukları iş yerlerinin, binaların ve araçların yağmalanmalarına, yakılıp yıkılmalarını engelleyememiş ve ertesini gün bu kez Kayseri'de Sivas kökenlilere ait 20 iş yeri ve bir otel misilleme olarak yakılmıştır. İhmaller nedeniyle her iki Vali ve Emniyet Müdürlerinin görevlerine son verilmiştir (Coşkun, 2004: 359).

Yine İkinci Milli Lig'de 25 Haziran 1969'da Kırıkkale'de Kırıkkale spor ve Tarsus İdman Yurdu arasında oynanan maçta meydana gelen olaylar da, en önemli şiddet olayları olarak dünya tarihinde yer almıştır. Karşıt taraftar grupları arasında çıkan kavgalarda ve ateş edilmesi sonucunda 10 kişi ölmüş, 102 kişi de yaralanmıştır (Erkiner, 2004: 213).

Bazı kaynaklarda ölü sayısı farklı verilmiştir. "25 Haziran: Kırıkkale'de oynanan Üçüncü Lig Kırıkkale spor-Tarsus İdman Yurdu futbol maçında çıkan olaylarda 4 kişi öldü, 100'den fazla kişi yaralandı (<http://www.almanak.tr>, 07.12.2007).

1973-1974 Sezonunda Üçüncü Ligde şampiyonluğa giden Çorum spor ile Tokat spor arasında Çorum'da oynanan karşılaşmada Tokat sporlu bazı oyuncular ile siyerciler arasında çıkan tartışmalar ancak polisin müdahalesiyle yatıştırılabildi. Maç sonunda ise, il sınırına kadar polis koruma aracı eşliğinde yolculuk eden Tokat spor kafesini taşıyan otobüs bir grup Çorum spor taraftarlarınca taş yağmuruna tutulmuştur. Bu olaylar Çorum ve Tokat halkı arasındaki gerginliği arttırırken ligin ikinci devresinde bu kez Tokat'ta oynanan maç sırasında Çorumlu taraftarlara karşı tezahürat yapılmış ve maç çıkışında da üzerlerine taş yağdırılmıştır (Çoker, 2003: 168).

1990 yılından itibaren Türkiye'de meydana gelen futbol şiddeti ile ilgili bazı olaylar kronolojik olarak şöyledir.

Mart 1995: Fenerbahçe-Galatasaray debisinden önce 17 yaşında bir taraftar öldürüldü.

Ağustos 1995: Bir Sakarya spor taraftarı, Düzce spor maçında rakip taraftarların attığı bir taş kafasına gelince hayatını kaybetti.

Nisan 2000: UEFA Kupası yarı finalindeki Galatasaray-Leeds United maçının arifesinde Taksim Meydan'ında çıkan kavgada iki İngiliz öldü (<http://www.radikal.com.tr>, 07.12.2007).

Aralık 2010: Beşiktaş ile Bursa spor maçı öncesinde çıkan olaylarda 3 Bursa spor taraftarı yaralandı (<http://www.htspor.com> 05/12/2010).

Şubat 2011: İstanbul- Seyran tepe'deki T.T Arena Satında oynanan Galatasaray ile Eskişehir spor arasında oynanan maçın ilk yarısında bir taraftar yaralandı (<http://www.timurugan.wordpress.com> 07/02/2011).

Türkiye'de olan futbol şiddet olaylarına bakıldığında toplu ölümlerin genellikle tribün çökmesi ve stat içinde yaşanan izdihamdan kaynaklandığı, kavga olaylarında ise daha az sayıda insan öldüğü ve yaralandığı görülmektedir. Kavga olaylarına bakıldığında ise nedeninin aşırı taraftarlık ve şehirlerarası düşmanlıktan kaynaklandığı, ferdi olarak başlayan olayların kısa zamanda toplumsal olaya dönüştüğü görülmektedir (Erkiner, 2004: 213).

10.3. Türk Futbolundaki Şiddetle İlgili İstatistiksel Bilgiler

Türk futbolundaki şiddet olaylarının daha iyi anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için istatistiksel verilere göz atmakta fayda vardır. "Sportif müsabakalarda meydana gelen olaylar istatistik bilgileri olarak 2001 yılından itibaren Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmeye başlanmıştır. Resmi istatistiklerin düzenleniş tarihinin yeni olması, geçmiş yıllarla anlamlı bir karşılaştırma yapılabilmesini güçleştirdiği gibi; Türkiye'de sporda yaşanan bütün şiddet olaylarının hepsini kapsamaması nedeniyle de meselenin boyutlarının ortaya konulmasını imkânsızlaştırmaktadır. Ayrıca söz konusu istatistiklerin futbol maçlarında çıkan olaylarla mı sınırlı olduğu anlaşılmamaktadır (Ünsal, 2005: 90).

Aşağıda 2001–2004 yılları arasında meydana gelmiş futbol şiddeti ile ilgili olayların istatistiksel verileri sıralanmıştır.

Şekil 1: 2001-2004 Yılları Arasındaki Futbol Şiddeti İle İlgili Olayların İstatistiksel Verileri:

ULUSAL MAÇLAR	2001	2002	2003	2004 (Ocak-Eylül)
Oynan Maç Sayısı	14.443	8.949	11.259	6.106
Meydana Gelen Olay Sayısı	46	42	25	12
STAT İÇİ				
Ölüm Olayı Sayısı	---	---	1	---
Ağır Yaralamalı Olay Sayısı	2	1	---	---
Hafif Yaralamalı Olay Sayısı	34	35	8	11
Gözaltına Alınan Kişi Sayısı	50	64	52	106
STAT DIŞI				
Ölüm Olayı Sayısı	---	---	---	---
Ağır Yaralamalı Olay Sayısı	1	---	2	---
Gözaltına Alınan Kişi Sayısı	69	3	22	13
TOPLAM				
Ölüm Olayı Sayısı	---	---	1	---
Ağır Yaralamalı Olay Sayısı	3	1	2	---
Hafif Yaralamalı Olay Sayısı	44	39	22	14
Gözaltına Alınan Kişi Sayısı	119	67	74	119

İstatistiksel veriler sınırlı bir zaman sürecine ait olduğundan (4 yıl) pek fazla yorum yapma imkânı vermemekle beraber, meydana gelen stat içi ve stat dışı şiddet olaylarının sayısı hakkında bize ipuçları vermektedir. En azından bu yıllarda tribün çökmesi ve büyük izdihama neden olan olaylar yaşanmadığı, ancak küçük çapta kavgalar yaşandığı yorumu yapılabilir (Ünsal, 2005: 91).

11. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

11.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelindedir. “Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle resmetmeyi esas alır” (Karasar, 1994: 34).

11.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kahramanmaraş ilinde ortaöğretim okulları ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, Kahramanmaraş ili merkez ilçesinde bulunan Ortaöğretim Okulları ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma için gerekli verileri toplamak amacıyla; 13 Ortaöğretim Okulunda 1400 öğrenci ve dört yıllık lisans eğitimini sürdüren 772 Üniversite öğrencisi rastgele yöntemle belirlenmiş olup toplamda 2172 öğrenciye gönüllü anket uygulanmıştır.

11.3. Verilerin Toplanması

Araştırma ile ilgili verilerin toplanmasında iki teknik uygulanmıştır. Bu teknikler literatür tarama ve anket yöntemidir.

11.3.1. Kaynak inceleme

Araştırma ile ilgili belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi açısından konuyla ilgili yerli ve yabancı tez, makale, bildiri, kitap gibi çalışmalar incelenmiştir.

11.3.2. Anket Uygulama

Kahramanmaraş ili merkezinde bulunan ortaöğretim okullarındaki öğrencilerine ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde okuyan öğrencilere uygulanmıştır. Anket uygulanmadan önce ilgili birimlerden gerekli yasal izinler alınmış, anketin tamamı öğrencilere uygulamadan önce 50 kişilik orta öğretim öğrenciler ile 50 kişilik üniversite öğrencilerine ön anket uygulaması yapılmıştır. Anketteki sorulan sorular öğrenciler tarafından doğru şekilde algılandığı anlaşıldıktan sonra anket çoğaltılmış ve gönüllü olarak çalışmaya katılan öğrencilere tamamı uygulanmıştır. Anketler öğrencilere okullarda uygulanmıştır. Bu anketten elde edilen verilerle araştırmanın problemine çözüm aranmıştır.

11.4. Verilerin Çözümü ve Yorumu

Elde edilen veriler araştırmacı tarafından son denetimden geçtikten sonra veriler SPSS 15.0 for Windows paket programında değerlendirilerek çizelgeler halinde gösterilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde kişisel bilgi değişkenleri (yaş, cinsiyet, vb.) frekans ve yüzde dağılımları bulunarak tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır. Cinsiyet ilişkileri Ki-Kare (X^2) değerleri hesaplanarak ilişkinin anlamlı olup olmadığı

istatistiksel olarak test edilmiştir. Yapılan testlerde alfa anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

12 BULGULAR VE YORUMLAR**Çizelge 12.1. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Yaş Dağılımları**

	Ortalama / Standart Sapma		Minimum / Maksimum	
	Lise	16,59	1,23	13
Üniversite	20,68	2,55	16	41

Çizelge 12.1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımları incelendiğinde liseli öğrencilerin en küçüğü 13, en büyüğü 21 yaşında olduğu ve ortalama yaşlarının $X= 16.5\pm 1.23$ yıl olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin ise en küçüğü 16, en büyüğü 41 yaşında olduğu ortalama yaşlarının $X= 20.5\pm 2.55$ olduğu yıl olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 12.2. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Lise		Üniversite	
	n	%	n	%
Kız	419	29,9	321	41,6
Erkek	981	70,1	451	58,4
TOPLAM (N)	1400	100	772	100

Çizelge 12.2’de görüldüğü gibi, araştırmaya “katılanların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde” araştırmaya katılan 2172 öğrencinin 1400’ü lise öğrencisi ve 772’sini üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Lise öğrencilerinin cinsiyet dağılımları incelendiğinde 419’unun (%29,9) kız ve 918’nin (%70,1) erkeklerden oluştuğu Üniversite öğrencilerinin cinsiyet dağılımları incelendiğinde ise 321’nin (%41,6) kız ve 451’ in (%58,4) erkek öğrencilerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Çizelge 12.3. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Yüzde Dağılımları

Sınıflar	Lise		Üniversite		
	n	%	Sınıflar	n	%
9	269	19,2	1	490	63,5
10	343	24,5	2	104	13,5
11	486	34,7	3	94	12,2
12	302	21,6	4	84	10,9
TOPLAM (N)	1400	100		772	100

Çizelge 12.3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim düzeyine bakıldığında lise öğrencilerinin 269’nun (19%2) 9.sınıf, 343’nün (%24,5) 10.sınıf, 486’sının (%34,7) 11.sınıf, 302’sinin (%21,6) 12.sınıf olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin ise 490’nının (%63,5) 1.sınıf, 104’nün (%13,5) 2.sınıf, 94’nün (%12,2) 3.sınıf, 84’ nün (%10,9) 4.sınıf olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 12.4. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Bir Takım Tutuyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	374	89	46	11	$\chi^2 = 1,631$ P = 0,2 Df : 1
	Erkek	894	91,2	86	8,8	
TOPLAM (N)		1268	90,6	132	9,4	1400

Çizelge 12.4’de görüldüğü gibi “araştırmaya katılan öğrencilerin takım tutma oranlarına bakıldığında” liseli öğrencilerin %90,6’sı takım tutmaktadır. Kız öğrencilerinin %89, erkeklerin ise %91,2 oranında takım tuttıkları belirlenmiştir. Takım tutma oranları karşılaştırıldığında, liseli kız ile liseli erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P > 0.05$).

Çizelge 12.5. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Bir Takım Tutuyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	279	87,2	41	12,8	$\chi^2 = 23.06$ P = 0,0001 Df : 3
	Erkek	427	94,5	25	5,5	
TOPLAM (N)		706	91,5	66	8,5	772

Çizelge 12.5’de görüldüğü gibi “araştırmaya katılan öğrencilerin takım tutma oranlarına bakıldığında” üniversiteli öğrencilerin %91,5’i takım tutmaktadır. Kız öğrencilerin %87,2, erkeklerin ise %94,5 oranında takım tuttıkları tespit edilmiştir. Takım tutma oranları karşılaştırıldığında, takım tutma konusunda üniversiteli kız ile üniversiteli erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çizelge 12.6. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Tuttuğunuz Takımın Taraftarı Olarak Kendinizi Ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Hiç		Az		Orta		Çok Fanatik		P
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Lise	Kız	77	18,4	94	22,4	193	46,1	55	13,1	$\chi^2 = 16.8176$ P = 0,001 Df : 3
	Erkek	160	16,3	181	18,5	420	42,8	220	22,4	
TOPLAM (N)		237	16,9	275	19,6	613	43,8	275	19,6	1400

Çizelge 12.6’de görüldüğü gibi “tuttuğunuz takımın taraftarı olarak kendinizi ne kadar fanatik görüyorsunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %43,8’si kendini orta derece fanatik görmektedir. Kız öğrencilerin %46,1, erkek öğrencilerin ise %42,8 oranında kendini orta derece fanatik gördüğü tespit edilmiştir. Hiç fanatik olmayanlar ile az, orta ve çok fanatik olanlar karşılaştırıldığında

İstatistiksel olarak liseli kız ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P<0.05$).

Çizelge 12.7. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Tuttuğunuz Takımın Taraftarı Olarak Kendinizi Ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Hiç		Az		Orta		Çok Fanatik		P
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Üniv.	Kız	56	17,5	92	28,8	132	41,3	40	12,5	$\chi^2 = 23.062$ $P=0,0001$ $Df:3$
	Erkek	45	10	104	23	196	43,4	107	23,7	
TOPLAM (N)		101	13,1	196	25,4	328	42,5	147	19	772

Çizelge 12.7’de görüldüğü gibi “tuttuğunuz takımın taraftarı olarak kendinizi ne kadar fanatik görüyorsunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %42,5’i kendini orta derece fanatik görmektedir. Kız öğrencilerin %41,3, erkek öğrencilerin ise %43,4 oranında kendini orta derece fanatik gördüğü belirlenmiştir. Hiç fanatik olmayanlar ile az, orta ve çok fanatik olanlar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0.05$).

Çizelge 12.8. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlere Göre Tuttukları Takımın Renklerini Kullanım Durumlarına Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	214	51	206	49	$\chi^2 = 0.63$ $P= 0,427$ $Df :1$
	Erkek	522	53,3	458	46,7	
TOPLAM (N)		736	52,6	664	47,4	1400

Çizelge 12.8’da görüldüğü gibi “tuttuğunuz takımın renklerini herhangi bir yerde kullanıyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %52,6’sı tuttuğu takım renklerini kullanmaktadır. Kız öğrencilerin %51, erkek öğrencilerin ise %53,3 oranında tuttuğu takımın renklerini kullandığı tespit edilmiştir. Tuttukları takımın renklerini kullanma oranlarına bakıldığında istatistiksel olarak, liseli kız ile liseli erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0.05$).

Çizelge 12.9. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlere Göre Tuttukları Takımın Renklerini Herhangi Bir Yerde Kullanma Durumlarına Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	168	52,5	152	47,5	x ² = 3.99 P=0.045 Df :1
	Erkek	270	59,7	182	40,3	
TOPLAM (N)		438	56,7	334	43,3	772

Çizelge 12.9’da görüldüğü gibi “tuttuğunuz takımın renklerini herhangi bir yerde kullanıyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %56,2’sinin tuttuğu takımın renklerini kullandığı, kız öğrencilerin %52,5, erkek öğrencilerin %59,7 oranında kullandığı tespit edilmiştir. Tuttukları takımın renklerini kullanma oranlarına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (P<0.05).

Çizelge 12.10. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Spor Karşılaşmasını İzler misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	294	70	126	30	x ² =26.68 P=0,0001 Df:1
	Erkek	807	82,3	173	17,7	
TOPLAM (N)		1101	78,6	299	21,4	1400

Çizelge 12.10’da görüldüğü gibi “spor karşılaşmasını izler misiniz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %78,6’sının spor karşılaşması izlediği, kız öğrencilerin %70, erkek öğrencilerin ise %82,3 oranında izledikleri tespit edilmiştir. Spor karşılaşmalarını izleme açısından liseli kız öğrenciler ile liseli erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (P<0,05).

Çizelge 12.11. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Spor Karşılaşmasını İzler misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	231	72,2	89	27,8	x ² =28.23 P=0,0001 Df:1
	Erkek	395	87,4	57	12,6	
TOPLAM (N)		626	81,1	146	18,9	772

Çizelge 12.11’de görüldüğü gibi “spor karşılaşmasını izler misiniz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin büyük çoğunluğunun %81,1’inin spor karşılaşması izlediği, kız öğrencilerin %72,2’si, erkek öğrencilerin ise %87,4 oranında izledikleri tespit edilmiştir. Spor karşılaşmalarını izleme açısından

üniversiteli kız öğrenciler ile üniversiteli erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.12. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Hangi Sıklıkta Maç İzlersiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Haftada		Ayda		Nadiren		P
		n	%	n	%	n	%	
Lise	Kız	53	12,6	59	14,0	308	73,3	$x^2=158,74$ $P=0,0001$ Df:2
	Erkek	460	46,9	125	12,8	395	40,3	
TOPLAM (N)		513	36,6	184	13,1	703	50,2	1400

Çizelge 12.12’de görüldüğü gibi “hangi sıklıkta maç izlersiniz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %50,2’sinin nadiren maç izlediği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %73,3’ ünün, erkek öğrencilerin ise %40,3’ ünün nadiren maç izlediği tespit edilmiştir. Haftada, ayda ve nadiren, maç izleme durumları karşılaştırıldığında liseli kızlar ve liseli erkekler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.13. Araştırmaya Katılan Üniversiteli Öğrencilerinin “Hangi Sıklıkta Maç İzlersiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Haftada		Ayda		Nadiren		P
		n	%	n	%	n	%	
Üniv.	Kız	47	14,7	61	19,1	212	66,3	$x^2=167,13$ $P=0,0001$ Df:2
	Erkek	261	57,7	82	18,1	109	24,1	
TOPLAM (N)		308	39,9	143	18,5	321	41,6	772

Çizelge 12.13’de görüldüğü gibi “hangi sıklıkta maç izlersiniz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %41,6’sının nadiren maç izlediği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %66,3’ ünün, erkek öğrencilerin de %24,1’ nin nadiren maç izlediği tespit edilmiştir. Haftada ve nadiren, maç izleme durumları karşılaştırıldığında üniversiteli kız öğrenciler ile üniversiteli erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.14. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerin “Spor Medyasını Takip Eder misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	120	28,6	300	71,4	$x^2=117,69$ $P=0,0001$ Df:1
	Erkek	590	60,2	390	39,8	
TOPLAM (N)		710	50,7	690	49,3	1400

Çizelge 12.14’de görüldüğü gibi “spor medyasını takip eder misiniz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %50,7’sinin spor medyasını takip ettiği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %28,6, erkek öğrencilerin ise %60,2 oranında spor medyasını takip ettiği, tespit edilmiştir. Spor medyasını takip edenler ve etmeyenler açısından liseli kız öğrenciler ile liseli erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.15. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerin “Spor Medyasını Takip Eder misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	114	35,6	206	67,4	$\chi^2=77.7$ $P=0,001$ Df:1
	Erkek	306	67,7	146	32,3	
TOPLAM (N)		420	54,4	352	45,6	772

Çizelge 14.15’de görüldüğü gibi “spor medyasını takip eder misiniz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %54,4’ünün spor medyasını takip etti bulunmuştur. Kız öğrencilerin %35,6, erkeklerin ise %67,7 oranında spor medyasını takip ettiği belirlenmiştir. Spor medyasını takip edenler ve etmeyenler açısından üniversiteli kız öğrenciler ile üniversiteli erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.16. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Sahaya Yabancı Madde Atmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	13	3,1	407	96,9	$\chi^2=18.38$ $P=0,0001$ Df:1
	Erkek	96	9,8	884	90,2	
TOPLAM (N)		109	7,8	1291	92,2	1400

Çizelge 12.16’de görüldüğü gibi “ taraftarların sahaya yabancı madde atmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin büyük çoğunluğunun %92,2’sinin taraftarların sahaya yabancı madde atmasını uygun bulmadığı belirlenmiştir. Liseli kız öğrencilerin %3,1, erkeklerin ise %9,8 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Taraftarların sahaya yabancı madde atma görüşü istatistiksel olarak karşılaştırıldığında liseli kız öğrenciler ile liseli erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.17. Araştırmaya Katılan Üniversiteli Öğrencilerinin “Taraftarların Sahaya Yabancı Madde Atmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	9	2,8	311	97,2	x ² =5.71 P=0,017 Df:1
	Erkek	30	6,6	422	93,4	
TOPLAM (N)		39	5,1	733	94,9	772

Çizelge 12.17’de görüldüğü gibi “ taraftarların sahaya yabancı madde atmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin büyük çoğunluğunun %94,9’unun taraftarların sahaya yabancı madde atmasını uygun bulmadığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %2,8, erkeklerin ise %6,6 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Taraftarların sahaya yabancı madde atma görüşü istatistiksel olarak karşılaştırıldığında üniversiteli kız öğrenciler ile erkekler arasında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.18. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcuların Bahis Oynamalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	32	7,6	388	92,4	x ² =12.12 P=0,0001 Df:1
	Erkek	140	14,3	840	85,7	
TOPLAM (N)		172	12,3	1228	87,7	1400

Çizelge 12.18’de görüldüğü gibi “sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %87,7’sinin uygun bulmadığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %7,6, erkek ise %14,3 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Sporcuların bahis oynama görüşü karşılaştırıldığında liseli kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir görüş farklılığı olduğu tespit edilmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.19. Araştırmaya Katılan Üniversiteli Öğrencilerinin “Sporcuların Bahis Oynamalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	40	12,5	280	87,5	P=0,001 Df:1
	Erkek	68	15	384	85	
TOPLAM (N)		108	14,0	664	86,0	772

Çizelge 12.19’de görüldüğü gibi “sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %86’sının uygun bulmadığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %12,5, erkek ise %15 oranında uygun bulduğu belirlenmiştir. Sporcuların bahis oynama görüşü karşılaştırıldığında üniversiteli kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir görüş farklılığı olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.20. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcuların Maçı Kazanmak İçin Hile Yapmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	11	2,6	409	97,4	$\chi^2=13.69$ $P=0,0001$ Df:1
	Erkek	77	7,9	903	92,1	
TOPLAM (N)		88	6,3	1312	93,7	1400

Çizelge 12.20’de görüldüğü gibi “Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin büyük çoğunluğunun, %93,7’sinin uygun bulmadığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %2,6, erkeklerin ise %7,6 oranında uygun bulduğu bulunmuştur. Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmaları konusunda liseli kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir görüş farklılığı olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.21. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Sporcuların Maçı Kazanmak İçin Hile Yapmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	6	1,9	314	98,1	$\chi^2=5.91$ $P=0,015$ Df:1
	Erkek	24	5,3	428	94,7	
TOPLAM (N)		30	3,9	742	96,1	772

Çizelge 12.21’de görüldüğü gibi “Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %96,1’inin uygun bulmamıştır. Kız öğrencilerin %1,9, erkeklerin ise, %5,3 oranında, uygun bulduğu belirlenmiştir. Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmaları konusunda üniversiteli kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak cinsiyetlere göre anlamlı bir görüş farklılığı olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.22. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Fair-Play açısından Spora Şike Olaylarının Karışmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	18	4,3	402	95,7	x ² =2,47 P=0,16 Df:1
	Erkek	63	6,4	917	93,6	
TOPLAM (N)		81	5,8	1319	94,2	1400

Çizelge 12.22’ de görüldüğü gibi “Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %94,2’sinin uygun bulmadığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %4,3, erkeklerin ise, %6,4 oranında uygun bulduğu belirlenmiştir. Sporcuların maçı kazanmak için şike yapmaları konusunda liseli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre bir görüş farklılığı olduğu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.23. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Fair-Play Açısından Spora Şike Olaylarının Karışmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	8	2,5	313	97,5	x ² =2,78 P=0,095 Df:1
	Erkek	22	4,9	429	95,1	
TOPLAM (N)		30	3,9	742	96,1	772

Çizelge 12.23’ de görüldüğü gibi “Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerinin %96,1’i uygun bulmamıştır. Kız öğrencilerin %2,5, erkeklerin ise, %4,9 oranında uygun bulduğu belirlenmiştir. Sporcuların maçı kazanmak için şike yapmaları konusunda liseli kız öğrenciler ile erkekler arasında cinsiyetlere göre bir görüş farklılığı olduğu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.24. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcuların Doping Kullanmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	73	17,4	347	82,6	x ² =0,01 P=0,975 Df:1
	Erkek	171	17,4	809	82,6	
TOPLAM (N)		244	17,4	1156	82,6	1400

Çizelge 12.24’de görüldüğü gibi “Sporcuların doping kullanmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %82,6’sı uygun bulmamıştır. Kız öğrencilerin %17,4 erkeklerin de %17,4 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerde de aynı oranlarda görüş söz konusudur. Sporcuların doping kullanması görüşü cinsiyetlere göre istatistiksel olarak anlamsız olduğu tespit edilmiştir ($P>0,05$).

Çizelge 12.25. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Sporcuların Doping Kullanmasını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	15	4,7	305	95,3	$x^2=0.8$ $P=0,368$ Df:1
	Erkek	28	6,2	424	93,8	
TOPLAM (N)		43	5,6	729	94,4	772

Çizelge 12.25’de görüldüğü gibi “Sporcuların doping kullanmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %94,4’ü uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %4,7 erkeklerin ise %6,2 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Sporcuların doping kullanması konusunda, üniversiteli kız ile erkekler öğrencilerin görüşleri cinsiyetlere göre farklılaşmamaktadır ($P>0,05$).

Çizelge 12.26. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Sporcular Tarafından Hakemin Hatalı Kararları Neticesinde Hakeme Yapılan Saldırgan Şekilde İtirazı Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	92	21,9	328	78,1	$x^2=28.83$ $P=0,0001$ Df:1
	Erkek	358	36,5	622	63,5	
TOPLAM (N)		450	32,1	950	67,9	1400

Çizelge 12.26’de görüldüğü gibi “Sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan şekilde itirazı uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %67,9’u uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %21,9, erkek öğrencilerin ise %36,5 uygun bulduğu tespit edilmiştir. Hakemin hatalı kararları nedeniyle sporcular tarafından hakeme yapılan itirazı uygun bulmaları konusunda, liseli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılığı olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.27. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Sporcular Tarafından Hakemin Hatalı Kararları Neticesinde Hakeme Yapılan Saldırgan Şekilde İtirazı Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	48	15	272	85	x ² =2.38 P=0,122 Df:1
	Erkek	87	19,3	364	80,7	
TOPLAM (N)		135	17,5	636	82,5	772

Çizelge 12.27’de görüldüğü gibi “Sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan şekilde itirazı uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %82,5’i uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %15, erkek ise %19,3 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Hakemin hatalı kararları nedeniyle sporcular tarafından hakeme yapılan itirazı uygun bulmaları konusunda, üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında farklılaşmamaktadır (P>0,05).

Çizelge 12.28. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygun buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	92	21,9	328	78,1	x ² =27.89 P=0,001 Df:1
	Erkek	358	36,5	622	63,5	
TOPLAM (N)		450	32,1	950	67,9	1400

Çizelge 12.28’de görüldüğü gibi “Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %67,9’u uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %21,9, erkeklerin ise %36,5 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışlar konusunda, liseli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılık olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.29. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygun buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	N	%	
Üniv.	Kız	25	7,8	295	92,2	x ² =2.54 P=0,11 Df:1
	Erkek	51	11,3	401	88,7	
TOPLAM (N)		76	9,8	696	90,2	772

Çizelge 12.29’da görüldüğü gibi “Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %90,2’si uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %7,8 erkek öğrencilerin ise %11,3 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışlar konusunda üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılık olduğu ve bu farklılığın anlamsız olduğu tespit edilmiştir ($P>0,05$).

Çizelge 12.30. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gereğiyle Antrenörlerin Hakemlere Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	82	19,5	338	80,5	$\chi^2=28,71$ $P=0,0001$ Df:1
	Erkek	331	33,8	649	66,2	
TOPLAM (N)		413	29,5	987	70,5	1400

Çizelge 12.30’da görüldüğü gibi “hakem kararlarının hatalı olduğu gereğiyle antrenörlerin hakemlere karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %70,5’i uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %19,5, erkeklerin ise %33,8 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Antrenörlerin, hakemlerin kararlarına karşı saldırgan tepki gösterme davranışını incelediğimizde, liseli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılık olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.31. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gereğiyle Antrenörlerin Hakemlere Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	42	13,1	278	86,9	$\chi^2=3,788$ $P=0,52$ Df:1
	Erkek	83	18,4	369	81,6	
TOPLAM (N)		125	16,2	647	83,8	772

Çizelge 12.31’de görüldüğü gibi “hakem kararlarının hatalı olduğu gereğiyle antrenörlerin hakemlere karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %83,8’i uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerinin %13,1, erkeklerin ise %18,4 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Antrenörlerin, hakemlerin kararlarına karşı saldırgan tepki gösterme davranışını incelediğimizde, üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre farklılaşmamaktadır ($P>0,05$).

Çizelge 12.32. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Taraftarların Hakeme Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	76	18,1	344	81,9	x ² =29.9 P=0,0001 Df:1
	Erkek	318	32,4	662	67,6	
TOPLAM (N)		394	28,1	1006	71,9	1400

Çizelge 12.32’de görüldüğü gibi “Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle taraftarların hakeme karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %71,9’u uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %18,1, erkek öğrencilerinin ise %32,4 oranında uygun bulunduğu tespit edilmiştir. Taraftarların hakemlerin kararlarına karşı saldırgan şekilde tepki gösterme davranışını incelediğimizde, liseli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre bir farklılık olduğu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.33. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Taraftarların Hakeme Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	40	12,5	280	87,5	x ² =5.14 P=0,23 Df:1
	Erkek	84	18,6	368	81,4	
TOPLAM (N)		124	16,1	648	83,9	772

Çizelge 12.33’de görüldüğü gibi “Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle taraftarların hakeme karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %83,9’u uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %12,5, erkek ise %18,6 oranında uygun bulunduğu tespit edilmiştir. Taraftarların hakemlerin kararlarına karşı saldırgan şekilde tepki gösterme davranışını incelediğimizde, üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre farklılaşmamaktadır (P>0,05).

Çizelge 12.34. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kulüp Yönetimine Karşı Saldırgan Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	24	5,7	396	94,3	x ² =49.67 P=0,0001 Df:1
	Erkek	205	20,9	775	79,1	
TOPLAM (N)		229	16,4	1171	83,6	1400

Çizelge 12.34’de görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kulüp yönetimine karşı saldırgan şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %83,6’sı uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %5,7, erkeklerin ise %20,9 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Başarısızlık nedeniyle taraftarların yöneticilere karşı saldırgan şekilde tepki verme davranışını incelediğimizde, liseli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılık olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.35. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kulüp Yönetimine Karşı Saldırgan Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	22	6,9	298	93,1	x ² =12.14 P=0,001 Df:1
	Erkek	68	15	384	85	
TOPLAM (N)		90	11,7	682	88,3	772

Çizelge 12.35’de görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kulüp yönetimine karşı saldırgan şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %88,3’ü uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %6,9, erkeklerin ise %15 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Başarısızlık nedeniyle taraftarların yöneticilere karşı saldırgan şekilde tepki verme davranışını incelediğimizde, üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılık olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.36. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Takımına Karşı Saldırgan Bir Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	13	3,1	407	96,9	x ² =13.69 P=0,0001 Df:1
	Erkek	155	15,8	825	84,2	
TOPLAM (N)		168	18,9	1232	181,1	1400

Çizelge 12.36’de görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi takımına karşı saldırgan bir şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %88’i uygun bulmamıştır. Kız öğrencilerin %3,1, erkeklerin ise %15,8 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Taraftarların başarısızlık nedeniyle kendi takımlarına karşı saldırgan şekilde hareket etme davranışını incelendiğinde, liseli kız ile liseli erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılık olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.37. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Takımına Karşı Saldırgan Bir Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	14	4,4	306	95,6	x ² =5.91 P=0,015 Df:1
	Erkek	46	10,2	406	89,8	
TOPLAM (N)		60	7,8	712	92,2	772

Çizelge 12.37’de görüldüğü gibi “taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi takımlarına karşı saldırgan bir şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, üniversiteli öğrencilerin %92,2’si uygun bulmamaktadır. Kız öğrencilerin %4,4, erkeklerin ise %10,2 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Taraftarların başarısızlık nedeniyle kendi takımlarına karşı saldırgan şekilde hareket etme davranışını incelediğimizde, üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak bir farklılık olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.38. Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Antrenörüne Şiddet İçerikli Eylemlerde Bulunmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Lise	Kız	14	3,3	406	96,7	x ² =13.69 P=0,0001 Df:1
	Erkek	145	14,8	835	85,2	
TOPLAM (N)		159	11,4	1241	88,6	1400

Çizelge 12.38’da görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi antrenörüne şiddet içerikli eylemlerde bulunmalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, liseli öğrencilerin %88,6’sı uygun bulmamıştır. Kız öğrencilerin %3,3, erkek ise %14,8 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Antrenörlerin başarısızlığı nedeniyle takım taraftarlardan şiddet içerikli davranışları incelediğimizde, liseli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlerine göre bir farklılık olduğu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (P<0,05)

Çizelge 12.39. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Antrenörüne Şiddet İçerikli Eylemlerde Bulunmalarını Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet		Evet		Hayır		P
		n	%	n	%	
Üniv.	Kız	11	3,4	309	96,6	x ² =5.91 P = 0,015 Df:1
	Erkek	46	10,2	406	89,8	
TOPLAM (N)		57	7,4	715	92,6	772

Çizelge 12.39’da görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi antrenörüne şiddet içerikli eylemlerde bulunmalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar incelediğimizde, üniversiteli öğrencilerin %92,6’sı uygun bulmamıştır. Kız öğrencilerin %3,4, erkeklerin ise %10,2 oranında uygun bulduğu tespit edilmiştir. Antrenörlerin başarısızlığı nedeniyle takım taraftarlardan şiddet içerikli davranışları incelediğimizde, üniversiteli kız ile erkek öğrenciler arasında cinsiyetlerine göre bir farklılık olduğu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir, (P<0,05).

Çizelge 12.40. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Bir Takım Tutuyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	1268	90,6	132	9,4	x ² =0,464 P=0,496 Df:1
Üniversite	706	91,5	66	8,5	
TOPLAM (N)	1974	90,9	198	9,1	

Çizelge 12.40’de görüldüğü gibi “Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim düzeylerine göre takım tutma oranları karşılaştırıldığında” liseli öğrencilerin %90,6’sı, üniversitelilerin ise %91,5’inin takım tuttukları belirlenmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır (P>0,05).

Çizelge 12.41. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Tuttukları, Takımın Taraftarı Olarak Kendilerini ne Kadar Fanatik Gördükleri” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Hiç		Az		Orta		Çok Fanatik		P
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Lise	236	16,9	275	19,6	613	43,8	275	19,6	x ² =12,428 P=0,006 Df: 3
Üniversite	101	13,1	196	25,4	328	42,5	147	19	
TOPLAM (N)	337	15,5	471	21,7	941	43,3	422	19,4	

Çizelge 12.41’de görüldüğü gibi “Tuttuğunuz takımın taraftarı olarak kendinizi ne kadar fanatik görüyorsunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, lise öğrencilerinin, %16,9’unun, üniversite öğrencilerinin de %13,1’inin hiç fanatik olmadığı tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin, %19,6’sının, üniversite öğrencilerinin de %19’unun çok fanatik olduğu belirlenmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.42. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Tuttukları Takımın Renklerini Herhangi Bir Yerde Kullanıyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	736	62,7	664	66,5	x ² =3,475 P=0,062 Df:1
Üniversite	438	37,3	334	33,5	
TOPLAM (N)	1174	54,1	998	45,9	

Çizelge 12.42’de görüldüğü gibi “Tuttuğunuz takımın renklerini herhangi bir yerde kullanıyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerinin %62,7’sinin, üniversite öğrencilerinin de

%37,3'ünün, takım renklerini kullandıkları belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %66,5'inin, üniversite öğrencilerinin de %33,5'inin, takım renklerini kullanmadıkları tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($P<0.05$).

Çizelge 12.43. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Spor Karşılaşmasını İzler Misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	1101	78,6	299	21,4	$x^2=1,826$ $P=0,177$ Df:1
Üniversite	626	81,1	146	18,9	
TOPLAM (N)	1727	79,5	445	20,5	

Çizelge 12.43'de görüldüğü gibi “Spor karşılaşmasını izler misiniz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, lise öğrencilerinin %78,6'sının, üniversiteli öğrencilerinin de %81,1'inin, spor karşılaşmalarını izledikleri belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin %21,4'ünün, üniversitelilerin ise, %18,9'unun, spor karşılaşmalarını izlemedikleri tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($P>0,05$).

Çizelge 12.44. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Hangi Sıklıkta Maç İzlersiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Haftada		Ayda		Nadiren		P
	n	%	n	%	n	%	
Lise	513	36,6	184	13,1	703	50,2	$x^2=18,830$ $P=0,001$ Df: 2
Üniversite	308	39,9	143	18,5	321	41,6	
TOPLAM (N)	821	37,8	327	15,1	1024	47,1	

Çizelge 12.44'de görüldüğü gibi “Hangi sıklıkta maç izlersiniz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, lise öğrencilerinin %36,6'sının üniversitelilerin ise %39,9'unun, haftada maç izlediği tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin %50,2'sinin, üniversitelilerin ise %41,6'sının, nadiren maç izlediği belirlenmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($P<0,05$).

Çizelge 12.45. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Spor Medyasını Takip Eder Misiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	710	50,7	690	49,3	$x^2=2,714$ $P=0,099$ Df:1
Üniversite	420	54,4	352	45,6	
TOPLAM (N)	1130	52	1042	48	

Çizelge 12.45’de görüldüğü gibi “Spor medyasını takip eder misiniz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, lise öğrencilerinin %50,7’sinin, üniversitelerinin ise %54,4’ünün spor medyasını takip ettiği tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin %49,3’ünün, üniversitelerinin ise %45,6’sının, spor medyasını takip etmediği tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamsız olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.46. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Taraftarların sahaya yabancı madde atmasını uygun buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	109	7,8	1291	92,2	$x^2=5,857$ $P=0,016$ Df:1
Üniversite	39	5,1	733	94,9	
TOPLAM (N)	148	6,8	2024	93,2	

Çizelge 12.46’de görüldüğü gibi “Taraftarların sahaya yabancı madde atmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %92,2’sinin üniversitelerinin ise %94,9’unun, uygun bulmadığı belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin %7,8’inin üniversite öğrencilerinin ise %5,1’inin uygun bulduğu tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.47. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcuların Bahis Oynamalarını Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	172	12,3	1228	87,7	$x^2=1,287$ $P=0,257$ Df:1
Üniversite	108	14	664	86	
TOPLAM (N)	280	12,9	1892	87,1	

Çizelge 12.47’de görüldüğü gibi “Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre değerlendirildiğinde, liseli öğrencilerin %12,3’ünün üniversiteli öğrencilerin ise %14’ünün uygun bulduğu tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin %87,7’sinin, üniversitelerinin ise %86’sının, uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($P>0,05$).

Çizelge 12.48. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcuların Maçı Kazanmak İçin Hile Yapmalarını Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	88	6,3	1312	93,7	x ² =5,577 P=0,018 Df:1
Üniversite	30	3,9	742	96,1	
TOPLAM (N)	118	5,4	2054	94,6	

Çizelge 12.48’de görüldüğü gibi “Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %6,3’ünün, üniversitelilerin ise %3,6’unun, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %93,7’sinin, üniversitelilerin ise %96,1’inin, uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır (P<0,05).

Çizelge 12.49. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	81	5,8	1319	94,2	x ² =3,679 P=0,055 Df:1
Üniversite	30	3,9	741	96,1	
TOPLAM (N)	111	5,1	2060	94,9	

Çizelge 12.49’de görüldüğü gibi “Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %5,8’inin, üniversitelilerin ise %3,9’unun uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %94,2’sinin, üniversitelilerin ise %96,1’inin, uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır (P<0,05).

Çizelge 12.50. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcuların Doping Kullanmasını Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	244	17,4	1156	82,6	x ² =61,21 P=0,002 Df:1
Üniversite	43	5,6	729	94,4	
TOPLAM (N)	287	13,2	1885	86,8	

Çizelge 12.50’de görüldüğü gibi “Sporcuların doping kullanmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %17,4’ünün, üniversitelilerin ise %5,6’sının uygun bulduğu tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin %82,6’sının, üniversitelilerin ise %94,4’ünün, uygun

bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.51. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Sporcular Tarafından Hakemin Hatalı Kararları Neticesinde Hakeme Yapılan Saldırgan Şekilde İtirazı Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	450	32,1	950	67,9	$x^2=54,083$ $P=0,001$ $Df:1$
Üniversite	135	17,5	636	82,4	
TOPLAM (N)	585	26,9	1586	73,1	2171

Çizelge 12.51’de görüldüğü gibi “Sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan şekilde itirazı uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %32,1’inin, üniversite öğrencilerinin %17,5’inin, uygun bulduğu belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin %67,9’unun, üniversitelilerin ise %82,4’ünün, uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.52. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Spor Yöneticileri Tarafından Hakemlere Yönelik Saldırgan Davranışları Uygun Buluyor musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	224	16	1176	84	$x^2=15,838$ $P=0,003$ $Df:1$
Üniversite	76	9,8	696	90,2	
TOPLAM (N)	300	13,8	1872	86,2	2172

Çizelge 12.52’de görüldüğü gibi “Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %16’sının, üniversitelilerin ise %9,8’inin uygun bulduğu belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin %84’ünün, üniversitelilerin ise %90,2’sinin uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.53. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Antrenörlerin Hakemlere Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	413	29,5	987	70,5	x ² =47,295 P=0,001 Df:1
Üniversite	125	16,2	647	83,8	
TOPLAM (N)	538	24,8	1634	75,2	

Çizelge 12.53’de görüldüğü gibi “Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle antrenörlerin hakemlere karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %29,5’inin, üniversitelilerin ise %16,2’sinin uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %70,5’inin üniversitelilerin ise %83,8’inin, uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.54. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Hakem Kararlarının Hatalı Olduğu Gerekçesiyle Taraftarların Hakeme Karşı Saldırgan Tepki Göstermesini Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	394	28,1	1006	71,9	x ² =39,987 P=0,001 Df:1
Üniversite	124	16,1	648	83,9	
TOPLAM (N)	518	23,8	1654	76,2	

Çizelge 12.54’de görüldüğü gibi “Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle taraftarların hakeme karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %28,1’inin üniversite öğrencilerinin %16,1’inin, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %71,9’unun üniversitelilerin ise %83,9’unun uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (P<0,05).

Çizelge 12.55. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kulüp Yönetimine Karşı Saldırgan Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	229	16,4	1171	83,6	x ² =8,769 P=0,003 Df:1
Üniversite	90	11,7	682	88,3	
TOPLAM (N)	319	14,7	1853	85,3	

Çizelge 12.55’de görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kulüp yönetimine karşı saldırgan şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %16,4’ünün, üniversitelilerin ise %11,7’sinin, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %83,6’sının, üniversitelilerin ise %88,3’ünün, uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.56. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Takımına Karşı Saldırgan Bir Şekilde Hareket Etmelerini Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	168	12	1232	88	$x^2=9,468$ $P=0,002$ Df:1
Üniversite	60	7,8	712	92,2	
TOPLAM (N)	228	10,5	1944	89,5	

Çizelge 12.56’de görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi takımına karşı saldırgan bir şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %12’sinin, üniversitelilerin ise %7,8’inin, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %88’inin üniversitelilerin ise %92,2’sinin, uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.57. Araştırmaya Katılan Lise ve Üniversiteli öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre “Taraftarların Takımın Başarısızlığı Nedeniyle Kendi Antrenörüne Şiddet İçerikli Eylemlerde Bulunmalarını Uygun Buluyor Musunuz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Yüzde Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
Lise	159	11,4	1241	88,6	$x^2=8,774$ $P=0,003$ Df:1
Üniversite	57	7,4	715	92,6	
TOPLAM (N)	216	9,9	1956	90,1	

Çizelge 12.57’de görüldüğü gibi “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi antrenörüne şiddet içerikli eylemlerde bulunmalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %11,4’ünün üniversitelilerin ise %7,4’ünün, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %88,6’sının üniversitelilerin ise %92,6’sının uygun bulmadığı tespit edilmiştir. Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$).

Çizelge 12.58. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bir Takım Tutuyor musunuz? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Yüzde Dağılımlar

Takım Tutma Oranları	Evet		Hayır		P
	N	%	n	%	
TOPLAM (N)	1974	90,9	198	9,1	2172

Çizelge 12.58’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin takım tutma oranlarına bakıldığında öğrencilerin %90,9’u takım tutmakta olup, %9,1’i takım tutmadığı belirlenmiştir. Takım tutma oranları karşılaştırıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun takım tuttıkları belirlenmiştir.

Çizelge 12.59. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Tuttuğunuz Takımın Taraftarı Olarak Kendinizi Ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımları

Fanatiklik Düzeyleri	Hiç		Az		Orta		Çok Fanatik		P
	n	%	n	%	n	%	n	%	
TOPLAM (N)	337	15,5	471	21,7	941	43,3	422	19,4	2171

Çizelge 12.59’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin fanatiklik düzeyi incelendiğinde %15,5 hiç, %21,7 az, %43,3 orta ve %19,4 oranında çok fanatik oldukları belirlenmiştir. Fanatiklik düzeyleri karşılaştırıldığında %62,7 oranında öğrenciler kendilerini fanatik olarak görmektedir.

Çizelge 12.60. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Tuttuğunuz Takım Taraftarı Olarak Kendinizi Ne Kadar Fanatik Görüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımları

Takım Rengi Kullanma Oranları	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
TOPLAM (N)	1174	54,1	998	45,9	2172

Çizelge 12.60’de görüldüğü gibi takım renklerini herhangi bir yerde kullanma durumlarına göre incelendiğinde, öğrenciler %54,1 oranında tuttuğu takım renklerini kullanmaktadır.

Çizelge 12.61. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Spor Karşılılaşmasını İzlemisin?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları

Spor Karşılılaşması İzleme Oranları	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
TOPLAM (N)	1727	79,5	445	20,5	2172

Çizelge 12.61’de görüldüğü gibi spor karşılaşmasını izleme durumlarına göre incelendiğinde, öğrencilerin %79,5 oranında spor karşılaşmasını izlediği belirlenmiştir.

Çizelge 12.62. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Hangi Sıklıkla Maç İzlersiniz” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde

Maç İzleme Durumları	Haftada		Ayda		Nadiren		P
	n	%	n	%	n	%	
TOPLAM (N)	821	37,8	327	15,1	1024	47,1	2172

Çizelge 12.62’de görüldüğü gibi “hangi sıklıkta maç izlersiniz” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerden %52,9’unun haftada ya da ayda maç izlediği belirlenmiştir.

Çizelge 12.63. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Spor Medyasını Takip Ediyor musunuz” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde

Spor Medyasını Takip Etme Oranları	Evet		Hayır		P
	n	%	n	%	
TOPLAM (N)	1130	52	1042	48	2172

Çizelge 12.63’de görüldüğü gibi spor medyasını takip etme durumlarına göre incelendiğinde, öğrencilerin %52’sinin spor medyasını takip ettiği belirlenmiştir.

13. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ankete katılan öğrencilerin, “kendinizi ne kadar fanatik görüyorsunuz” sorusuna verdikleri cevaplar cinsiyetlere göre incelediğimizde, liseli kız öğrencilerde %13,1 (bkz. Çizelge 12.6), erkeklerde ise %22,4 oranındadır. Üniversiteli kız öğrencilerde çok fanatik olanların oranı %12,5, erkeklerde ise %23,7’dir (bkz. Çizelge 12.7). Her iki okul grubunda da, erkek öğrencilerde kendini çok fanatik görenlerin oranının kız öğrencilere göre fazla olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “tuttukları takımın renklerini herhangi bir yerde kullanma oranları” incelendiğinde, liseli kız öğrencilerde %51, erkeklerde ise %53,3 oranındadır (bkz. Çizelge 12.8). Üniversiteli kız öğrencilerde %52,5, erkeklerde ise %59,7 oranındadır (bkz. Çizelge 12.9). Her iki okul grubunda da, takım renklerini herhangi bir yerde kullanma oranları erkeklerde fazla olduğu belirlenmiştir.

SUNGUR H. 2003 Sporda Şiddet ve Saldırganlığın Psikolojik ve Sosyolojik Durumu Üzerine üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada katılımcıların taraftarı olduğu takımın amblemini taşıma durumunu % 82,1 olarak bulmuştur. Bizim çalışmamızın sonuçlarımızdan daha yüksek oranda sonuç bulunmuştur. Takıma ait görsellerin taraftarlar arasında önemli ölçüde kullanıldığı görülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “spor karşılaşmasını izleme oranlarına” bakıldığında, liseli kız öğrencilerde %70, erkeklerde ise %82,3’dür (bkz. Çizelge 12.10). Üniversiteli kız öğrencilerde %72,2, erkeklerde ise %87,4 oranındadır (bkz. Çizelge 12.11). Her iki okul grubunda da öğrencilerin spor karşılaşmalarına ilgi duyduğu, erkeklerin kızlara oranla izleme oranlarının fazla olduğu belirlenmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin, haftada, ayda ve nadiren “maç izleme” oranları incelendiğinde, liseli erkek öğrencilerin %46,9, üniversiteli erkek öğrencilerin %57,7 oranında kızlara göre daha düzenli olarak maçları takip ettikleri (bkz. Çizelge 12.12), nadiren maç izleme durumlarına göre liseli kız öğrenciler %73,3, üniversiteli kız öğrenciler %66,3 oranında erkeklere göre maçları nadiren izlediği tespit edilmiştir (bkz. Çizelge 12.13). Erkek öğrencilerin maçlara ilgi düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

BAHADIR Z. 2006 futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi (Konya Spor Örneği)” konulu çalışmasında taraftarların müsabakaya ne sıklıkla gittikleri incelendiğinde ; %49,2 ile kendi sahasındaki her maça gittiği, %43,8 ile müsait olduğu zamanlarda maçlara gittiği belirtilmiştir. Bizim çalışmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

ORHAN Ü. 2007: 5149 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Çerçevesinde Spor Güvenliği konulu Yüksek Lisans çalışmasında ankete katılan ve spor karşılaşmalarını izlemeye giderim cevabını veren 188 kişinin %25,5’inin (48 kişi) “tuttuğum takımın her maçına giderim” şeklinde, %49,5’ünün (93 kişi) “fırsat buldukça giderim” ve %25’inin (47 kişi) de “nadiren giderim” şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Buradan bu 188 kişinin yaklaşık yarısının fırsat buldukça spor karşılaşmalarını izlemeye gittikleri görülmektedir.

ŞAHİN H.M. 2003 Gaziantep Futbol Takımı Taraftarlarının Şiddet ve Saldırganlık Olaylarına Bakış Açılarının Sosyolojik ve Psikolojik Boyutu Üzerine Bir Araştırma konulu çalışma sonuçlarına göre; maçlara en çok 21-30 yaş grubu taraftarların geldiğini ve bayanların maça gelme oranının düşük olduğunu belirlenmiştir. Çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir.

Katılımcı öğrencilerin cinsiyetlerine göre “spor medyasını takip etme” oranlarına bakıldığında liseli kız öğrencilerde %28,6, erkeklerde ise %60,2’dir (bkz. Çizelge 12.14). Üniversiteli kız öğrencilerde %35,6, erkeklerde ise %67,7’dir (bkz. Çizelge 12.15). Üniversiteli ve liseli erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre spor medyasını daha çok takip ettiği belirlenmiştir.

VAR L. 2008 Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel Bir Çalışma konulu Yüksek Lisans tezinde katılımcıların (%79,8)’ünün spor medyasını düzenli takip ettiği, (%20,2)’sinin ise spor medyasını düzenli takip etmediği cevabını verdikleri görülmektedir. Bu bulgular sonucunda, araştırmaya katılan seyircilerin büyük çoğunluğu spor medyasını düzenli olarak takip etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “tarafhtarların sahaya yabancı madde atmasına ilişkin görüşleri” incelendiğinde, liseli kız öğrenciler %2,8, erkekler de ise %6,6 oranında (bkz. Çizelge 12.16), üniversiteli kız öğrenciler %7,6, erkekler ise %14,3 oranında uygun bulmaktadır (bkz. Çizelge 12.17). İstenmeyen davranışlara göre karşılaştırma yapıldığında, erkeklerin oranının kızlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “sporcuların bahis oynamalarına ilişkin görüşleri” incelendiğinde, liseli kız öğrenciler %7,6, erkekler ise %14,3 oranında (bkz. Çizelge 12.18), üniversiteli kız öğrenciler %12,5, erkekler ise %15 oranında uygun bulmaktadır (bkz. Çizelge 12.19). Bu durum değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerde sporcuların bahis oynamalarının doğru olduğu görüşü kızlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin, “sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarına” ilişkin görüşleri incelendiğinde, liseli kız öğrenciler %2,6, erkekler ise %7,9 oranında (bkz. Çizelge 12.20), üniversiteli kız öğrenciler %1,9, erkekler ise %5,3 oranında uygun bulmaktadır (bkz. Çizelge 12.21). Öğrencilerin, maçı kazanmak için sporcuların hile yapmalarını genel olarak doğru bulmadığı ayrıca kız öğrencilerin erkeklere göre daha duyarlı olduğu anlaşılmaktadır.

“Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasının uygun buluyor musunuz” sorusuna katılımcıların cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde, liseli kız öğrenciler %4,3, erkekler ise %6,4 oranında (bkz. Çizelge 12.22), üniversiteli kız öğrenciler %2,5, erkekler ise %4,9 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.23). Kız ve erkek öğrenciler arasında oran olarak küçükte olsa istenmeyen davranışı onaylayanlar olmakla beraber büyük çoğunluğunun fair-play’e önem verdiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin, sporcuların doping kullanmasına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, liseli kız öğrencilerin %17,4, erkeklerin de %17,4 oranında (bkz. Çizelge 12.24), üniversiteli kız öğrencilerde %4,7, erkeklerde ise %6,2 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir.(bkz. Çizelge 12.25). Her iki cinsiyetin aynı görüşe sahip olduğu ancak lise düzeyindeki öğrencilerin doping kullanımını uygun bulma oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, “sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan şekilde itiraza ilişkin görüşler” değerlendirildiğinde, liseli kız öğrenciler %21,9, erkekler ise %36,5 oranında (bkz. Çizelge 12.26), üniversiteli kız öğrenciler %7,8 erkek ise %11,3 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.27). Görüşler karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin istenmeyen davranışlara olan eğilimleri kız öğrencilere göre daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, “Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışlara ilişkin görüşleri” değerlendirildiğinde liseli kız öğrenciler %21,9, erkekler ise %36,5 oranında (bkz. Çizelge 12.28), üniversiteli kız öğrenciler %7,8 erkek ise %11,3 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.29). Görüşler karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin istenmeyen davranışlara olan eğilimleri kız öğrencilere göre daha fazla olduğu lise grubu öğrencilerinde ise bu oranın daha da arttığı anlaşılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin, “hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle antrenörlerin hakemlere karşı saldırgan tepki göstermesine ilişkin görüşleri” değerlendirildiğinde; liseli kız öğrenciler %19,5, erkeklerde ise %33,8 oranında (bkz. Çizelge 12.30), üniversiteli kız öğrencilerde %13,1, erkeklerde ise %18,4 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.31). Liseli öğrencilerde, cinsiyet faktörünün konuya olan bakış açısında önemli bir etken olduğu gözlemlenmiştir.

Katılımcı öğrencilerin cinsiyetlerine göre, “hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle taraftarların, hakeme karşı saldırgan tepki göstermesi ilişkin görüşleri” değerlendirildiğinde, liseli kız öğrenciler %18,1, erkeklerde ise %32,4 oranında (bkz. Çizelge 12.32), üniversiteli kız öğrencilerde %12,5, erkeklerde ise %18,6 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.33). Liseli erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre hakeme karşı saldırgan davranışa yönelme eğiliminin daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

BAHADIR Z. 2006 Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi (Konya Spor Örneği)” konulu çalışmasında taraftarların, hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu kararlarda tavırlarının ne olduğu incelendiğinde; %57,6 ile kişinin kararları saygıyla karşılarım, %37,6 ile olumsuz tepki verdikleri belirlenmiştir. Bizim çalışmamızla karşılaştırdığımızda uygun ve uygun olamayan değerler açısından farklılık görülmektedir. Bu farklılık spor kültürü düzeyi ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin, “başarısızlık nedeniyle taraftarların yöneticilere karşı saldırgan şekilde tepki verme davranışına” ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde; liseli kız öğrenciler %5,7, erkekler ise %20,9 oranında (bkz. Çizelge 12.35), üniversiteli kız öğrencilerde %6,9, erkeklerde ise %11,7 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.36). Cinsiyet farklılığının konuya olan bakış açısına etkisinin lise grubunda daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, “taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi takımına karşı saldırgan bir şekilde hareket etmelerine ilişkin” görüşleri incelediğinde, liseli kız öğrenciler %3,1, erkeklerde ise %15,8 oranında (bkz. Çizelge 12.37), üniversiteli kız öğrencilerde %4,4, erkeklerde ise %12 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.38). Bu karşılaştırmalar birlikte değerlendirildiğinde cinsiyet faktörünün konuya etkisi olmakla beraber kız öğrencilerin takımlarına karşı saldırganlığı daha az onayladığı belirlenmiştir.

DEMİR B. 2009 Görsel Medyanın Spordaki Şiddete Etkisi konulu Doktora çalışmasında, taraftarları olduğum takımın maçı mağlup durumda bitirirse sporcuları yuhalarım ifadesini kullananların oranı erkekler de %78 kızlarda %55’dir. Bizim çalışmamızla karşılaştırdığımızda değerler açısından farklı olduğu görülmektedir. Bu farklılık kültürle ilgili ilişkili olduğu düşünülebilir.

Ankete katılan öğrencilerin, “taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi antrenörüne şiddet içerikli eylemlerde bulunmaları”na ilişkin görüşleri bakımından, liseli kız öğrenciler %3,3, erkeklerde ise %14,8 oranında (bkz. Çizelge 12.39), üniversiteli kız öğrenciler %3,4, erkeklerde ise %10,2 oranında uygun bulunduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.40). Görüşler değerlendirildiğinde cinsiyet faktörünün

konuya olan bakış açısında her iki okul grubuna etkisinin olduğu ayrıca erkek öğrencilerin konu ile ilgili saldırganlığının kızlara göre daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, “takım tutma” oranları eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liselilerin %64,2’si üniversitelilerin %35,8 takım tuttukları belirlenmiş olup liselilerin %66,7’si, üniversitelilerin % 33,3’nün takım tutmadıkları tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.41). Her iki okul grubu karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamış olup eğitim seviyesi yükseldikçe takım tutma oranlarında azalma olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin eğitim seviyesine göre, “tuttuğu takıma karşı fanatizm düzeylerinin” değerlendirilmesi, liselilerin (%70’nin, üniversitelilerin de%30)’unun hiç fanatik olmadığı tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin,(%65,2’sinin, üniversitelilerinin %34,8’inin çok fanatik olduğu belirlenmiştir; (bkz. Çizelge 12.42). Görüşler karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiş olup eğitim seviyesinin fanatizm düzeyine etki ettiği, liseli öğrencilerde fanatizm düzeyinin üniversiteli öğrencilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin, “tuttukları takımın renklerini kullanma düzeyleri” eğitim seviyesine göre incelendiğinde, liselilerin (%62,7’sinin, üniversitelilerin de %37,3’ünün, takım renklerini kullandıkları, liselilerin %66,5’inin, üniversitelilerin de %33,5’inin, takım renklerini kullanmadıkları tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.43). Bu konudaki görüşler arasında farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiş olup liseli öğrencilerin takım renklerini daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin, “Spor karşılaşmasını izleme” oranları eğitim seviyesine göre incelendiğinde; liselilerin (%63,8’inin, üniversitelilerin de %36,2)’sinin spor karşılaşmalarını izledikleri belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin (%67,2’sinin üniversite öğrencilerinin de %32,8’inin, spor karşılaşmalarını izlemedikleri tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.44). Bu konudaki görüşler istatistiksel olarak karşılaştırıldığında aradaki farklılık anlamlı bulunmamıştır.

Katılımcı öğrencilerin eğitim seviyesine göre, “maç izleme” oranları değerlendirildiğinde; liselilerin %62,5’inin üniversitelilerin ise %37,5’inin, haftada maç izlediği tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin %68,7’sinin üniversite öğrencilerinin ise %31,3’ünün, nadiren maç izlediği belirlenmiştir; (bkz. Çizelge 12.45). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Eğitim seviyesi yükseldikçe haftada maç izleme oranı azalırken, eğitim düzeyi düştükçe maç izleme oranlarında artma olduğu belirlenmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin eğitim seviyesine göre, “Spor medyasını takip etme” oranları değerlendirildiğinde, liselilerin %62,8’inin, üniversitelilerin ise %37,2’sinin spor medyasını takip ettiği tespit edilmiştir. Liselilerin %66,2’sinin üniversitelilerin ise %33,8’inin, spor medyasını takip etmediği tespit edilmiştir ; (bkz. Çizelge 12.46). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamsız olduğu belirlenmiştir.

“Taraftarların sahaya yabancı madde atmasını” öğrencilerin eğitim düzeyine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %73,6’sının üniversite öğrencilerinin ise %26,4’ünün, uygun bulunduğu belirlenmiştir. Liselilerin %63,8’inin üniversitelilerin ise

%36,2'sinin uygun bulmadığı tespit edilmiştir ; (bkz. Çizelge 12.47). Bu konudaki görüşler değerlendirildiğinde aradaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe taraftarların sahaya yabancı madde atma davranışlarında azalma görülürken; eğitim seviyesi düştükçe taraftarların sahaya yabancı madde atma davranışlarında artma görülmüştür.

Katılımcı öğrencilerin eğitim durumlarına göre, “Sporcuların bahis oynama durumları” incelendiğinde, liselilerin %61,4'ünün üniversitelilerin ise %38,6'sının uygun bulduğu tespit edilmiştir. Liselerin %64,9'unun, üniversitelilerin ise %35,1'inin, uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.48). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında ardaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır

“Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmaları” öğrencilerin eğitim seviyesine göre değerlendirildiğinde, liseli öğrencilerin %74,6'sının üniversite öğrencilerin %25,4'ünün, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %63,9'unun üniversite öğrencilerinin %36,1'nin uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.49). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında ardaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim seviyesine göre, “spora şike olaylarının karışmasını” uygunluğu bakımından incelendiğinde, liseli öğrencilerin %73'ünün, üniversiteli öğrencilerin %27'sinin uygun bulduğu belirlenmiştir. Liselilerin %64'ünün, üniversitelilerin ise %36'sının uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.50). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır

Ankete katılan öğrencilerin eğitim düzeylerine göre, “Sporcuların doping kullanmasını uygun buluyor musunuz” sorusuna ilişkin görüşler değerlendirildiğinde, liseli öğrencilerin %85'nin üniversite öğrencilerinin %15'inin uygun bulduğu tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin %61,3'nün üniversite öğrencilerinin %38,7'sinin uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.51). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında ardaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Eğitim seviyesi düştükçe sporcuların doping kullanmasını uygun bulurken, eğitim seviyesi yükseldikçe sporcuların doping kullanmasını uygun bulmadığı belirlenmiştir.

“Sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan şekilde itirazı uygun buluyor musunuz” sorusunu öğrencilerin eğitim durumlarına değerlendirildiğinde, liseli öğrencilerin %76,9'unun, üniversite öğrencilerinin %23,1'nin, uygun bulduğu tespit edilmiştir Lise öğrencilerinin %59,9'unun, üniversite öğrencilerinin %40,1'nin, uygun bulmadığı belirlenmiştir; (bkz. Çizelge 12.52). Eğitim durumlarına göre bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında ardaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Her iki okulu karşılaştırdığımızda, eğitim seviyesi düştükçe sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan şekilde itirazı uygun buluyorken, eğitim seviyesi yükseldikçe yapılan saldırgan şekilde itirazı uygun bulmadığını belirtmişlerdir.

“Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygun buluyor musunuz” sorusuna ilişkin cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liselilerin %74,7'sinin, üniversitelilerin ise %25,3'nün uygun bulduğu belirlenmiştir. Liselileri %62,8'inin, üniversitelilerin ise %37,2'sinin uygun bulmadığı tespit edilmiştir

(bkz. Çizelge 12.53). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında ardaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi düştükçe spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışlarda artma görülürken, eğitim düzeyi arttıkça spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışlarda azalma olduğu tespit edilmiştir.

Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle antrenörlerin hakemlere karşı saldırgan tepki göstermesine ilişkin görüşlerinin eğitim düzeyine göre incelendiğinde liseli öğrencilerin %76,8'inin, üniversite öğrencilerinin %23,2'sinin uygun bulunduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %60,4'ünün üniversite öğrencilerinin %39,6'sının, uygun bulmadığı; (bkz. Çizelge 12.54) aradaki istatistiksel farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir. lise öğrencilerinin, hakem kararlarının hatalı olması nedeniyle antrenörlerin hakemlere karşı saldırgan tepki göstermesi görüşünün üniversite öğrencilerine göre uygun görme oranının yüksek olmasının eğitim seviyesi ile alakalı olduğunu düşünmekteyiz.

Eğitim seviyesine göre “Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle taraftarların hakeme karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz” sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, liseli öğrencilerin %76,2'nin üniversite öğrencilerinin %23,8'unun, uygun bulunduğu, liseli öğrencilerin %60,8'inin üniversite öğrencilerinin %39,2'sinin uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.55). Lise grubunda, taraftarların hakeme karşı saldırgan tepki vermesini uygun görme oranının yüksek çıkmasının eğitim düzeyi ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

ŞAHİN (2003) Gaziantepspor, Futbol Takımı Taraftarlarının Şiddet ve Saldırganlık Olaylarına Bakış Açılarının Sosyolojik ve Psikolojik Boyutu üzerine yaptığı çalışmada, eğitim düzeyine göre sırasıyla hakem hatalarına karşı lise öğrencilerinin % 34,3 üniversite öğrencilerinin % 47,2 oranında küfür ettiği, lise öğrencilerinin % 4,4' üniversite öğrencilerinin % 1,6 oranında oturma koltuklarına zarar verdiği, lise öğrencilerinin % 61,3 üniversite öğrencileri % 52,6 oranında normal olarak karşıladığı belirlenmiştir. Çalışmamız sonuçları ile karşılaştırdığımızda eğitim seviyesi yükseldikçe hakem hatalarına karşı verilen tepkinin artması bizim çalışma sonuçlarımızla benzerlik göstermemektedir.

ACET (2006) Sporda Saldırganlık ve Şiddet konulu çalışmada araştırma grubunun % 82 sinin karşılaşmada kendilerini tahrik eden unsurlar olarak hakemin yanlış yönetimini göstermişlerdir. Ayrıca; eğitim düzeyi ile şiddete neden olan faktörler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışmamızda da eğitim düzeyi yükseldikçe hakem hatalarına karşı saldırgan tepkinin uygun görülmediği belirlenmiş çalışmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

YILDIRIM (2009) Futbol Antrenörlerinin Saldırganlık Olaylarına Bakış Açıları konulu çalışmada, hakemlerin haksız kart ve aleyhte karar vermeleri seyirci saldırganlığını etkilemektedir.

BAHADIR (2006) Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi (Konya Spor Örneği)” konulu çalışmada taraftarların hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu kararlarda tavırlarının ne olduğu incelendiğinde; %57,6 ile 288 kişinin kararları saygıyla karşılarım, %22,6 ile 113 kişinin küfredirim, %8,0 ile 40 kişinin sözlü tepkide bulunurum, %7,0 ile 35 kişinin

sinirlerim, cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Çalışmamız sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kulüp yönetimine karşı saldırgan şekilde hareket etmelerini uygunluğuna ilişkin verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %71,8’inin üniversiteli öğrencilerinin %28,2’sinin, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %63,2’sinin üniversiteli öğrencilerinin %36,8’inin, uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.56). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Lise düzeyindeki öğrencilerin uygun bulma oranının yüzde olarak yüksek olmasına rağmen sayısal olarak kayda değer bir fark bulunmamaktadır.

Eğitim düzeyine göre “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi takımına karşı saldırgan bir şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %73,7’sinin, üniversite öğrencilerinin %26,3’ünün, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %63,4’ünün üniversite öğrencilerinin %36,4’ünün uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.57). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. Her iki eğitim düzeyinde de taraftarların takımına karşı saldırganlığı onaylamadığı anlaşılmıştır.

Öğrencilerin “Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi antrenörüne şiddet içerikli eylemlerde bulunmalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, liseli öğrencilerin %73,6’sının üniversite öğrencilerinin %26,4’ünün, uygun bulduğu belirlenmiştir. Liseli öğrencilerin %63,4’ünün üniversite öğrencilerinin %36,6’sının ise uygun bulmadığı tespit edilmiştir; (bkz. Çizelge 12.58). Bu konudaki görüşler karşılaştırıldığında aradaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Lise ve üniversite düzeyinde verilen cevaplar incelendiğinde takım taraftarlarının antrenörlerine karşı şiddet eyleminde bulunmalarında eğitim düzeylerinde ki farklılığın fazla etkisi olmadığı gözlemlenmiştir.

Sportif olaylara ilgi düzeyleri incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %90,9 oranında bir takım taraftarı olduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.59).

Öğrencilerin fanatizm durumları incelendiğinde %62,7 oranında kendini fanatik olarak görmektedir (bkz. Çizelge 12.60).

Öğrencilerin sportif olaylara ilgi düzeylerine göre incelendiğinde öğrencilerin tuttuğu takımın renklerini %54,1 oranında kullandıkları tespit edilmiştir (bkz. Çizelge 12.61).

Öğrenciler spor karşılaşmalarını izleme bakımından incelendiğinde %79,5 oranında spor müsabakalarını izledikleri belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.62).

Öğrencilerin ilgi düzeylerine göre haftada ve ayda maç izleyenlerinin oranı %59,9 oranında olduğu belirlenmiştir (bkz. Çizelge 12.63).

Öğrencilerin sportif olaylara ilgi düzeyleri incelendiğinde, spor medyasını %52 oranında takip ettiği tespit edilmiştir (bkz. Çizelge 12.64).

Öğrenciler, %54,1 oranında tuttıkları takımın renklerini çevrelerinde kullandıkları, %79,5 oranında müsabakaları takip ettikleri,%59,9 oranında maç izledikleri, %52 oranında spor medyasını takip ettikleri belirlenmiştir.

Bu bilgiler ışığında, hem liseli hem de üniversiteli öğrenciler sportif olaylara yeterince ilgi gösterdiği, hem takım tutma hem de sportif faaliyetlere yönelik medya aktivitelerini etmelerinin gençliğin spora önem vermesi açısından uygun olduğu kanaatindeyiz

Araştırmanın sonuçlarına ve elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlar şunlardır;

Araştırmaya kapsamına dâhil edilen 2172 öğrencinin 1400'ü lise öğrencisi ve 772'sini üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin büyük bir kısmının liseli öğrencilerden oluştuğu ve çoğunluğunun erkek katılımcılar olduğu görülmektedir.

Katılımcıların takım tutma oranlarına bakıldığında üniversite öğrencilerinin takım tutma oranlarının daha yüksek olduğu ve erkek katılımcıların daha yüksek düzeyde takım tutma oranına sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların tuttıkları takım açısından ne kadar fanatik olduklarına bakıldığında erkeklerin bayanlara göre daha fanatik olduğu eğitim düzeylerine göre ise benzer eğilimler gösterdiği görülmektedir. Bu farklılığın toplumumuzda bayanların spora katılımın erkeklere göre daha düşük düzeyde olmasına bağlanabilir.

Katılımcıların tuttıkları takımın renklerini herhangi bir yerde kullanma durumlarına bakıldığında cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği ancak eğitim değişkenine göre benzer olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre erkeklerin daha fanatik eğilimler gösterdiği ve eğitimin düzeyinin yükselmesinin bu durumu etkilemediği görülmektedir.

Katılımcıların spor karşılaşması izleme oranlarının bayanlara göre erkeklerde daha yüksek olduğu ve eğitim düzeyi yükseldikçe izleme oranlarının artmasının takıma olan bağlılığın artması ve karşılaşmaların genelde gece oynanmasından dolayı üniversite öğrencilerinin daha özgür olmasına bağlanabilir.

Katılımcıların spor karşılaşması izleme sıklığına bakıldığında erkeklerin daha sık maç izledikleri ve üniversite öğrencilerinin liseli öğrencilere göre daha sık maç izlemesinin daha özgür olmalarından ve aile bakısı olmamasından kaynaklanabilir.

Katılımcıların spor medyasını takip etme oranlarını incelediğimizde cinsiyet değişkenine göre erkeklerin daha yüksek oranda spor medyasını takip ettikleri, eğitim değişkenine göre aradaki farkın anlamsız olduğu belirlenmiştir. Erkeklerin spor medyasını takip etme sıklığı sporla ilgili algı düzeylerinin yüksek olmasına bağlanabilir.

Araştırmaya katılanların sahaya yabancı madde atma davranışı ile ilgili düşünceleri cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermemektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe olumsuz davranışlarda azalma olduğu belirlenmiştir. Olumsuz davranışların cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemesi olumsuz davranışlarla ilgili algı düzeyinin aynı olmasına bağlanabilir.

Katılımcıların sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre her iki grupta da anlamlı fark olduğu, üniversite grubunda bu farkın daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu farklılığın yaş düzeyi yükseldikçe bahis yada benzeri oyunları daha kabul edilebilir düzeyde görmelerine bağlanabilir. Kızlarda daha düşük düzeyde olması sporda etik, dürüstlük gibi konularda daha tutucu olmalarından kaynaklanabilir.

Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun bulma düzeyleri ile görüşlerini incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Olumsuz bir davranışı kızların daha düşük düzeyde onaylamaları sporda fair-play, etik gibi değerlere bağlılık oranlarının daha yüksek olmasından kaynaklanabilir. Eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılığın olması eğitim düzeyi yükseldikçe olumsuz davranışlarda azalma olmasına bağlanabilir.

Katılımcıların Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışması ile ilgili görüşleri incelendiğinde uygun görenler arasında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık olduğu ve bu farkın, bayanların fair-play davranışlara bağlılığının daha yüksek olması ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerin doping kullanması konusunda, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Eğitim düzeylerine göre farkın anlamlı olduğu belirlenmiş olup, liselilerde doping kullanma görüşünün fazla olmasının sebebi doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, Sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan şekilde itirazı uygun bulma konusunda cinsiyetlere göre liseler de anlamlı bir fark bulunmuş olup, bu farkın kazanma duygusundan kaynaklandığı düşünülebilir. Eğitim düzeylerine göre ise sporda istenmeyen davranışlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Ankete katılan öğrencilerin, spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygunluğunu cinsiyet değişkenliğine göre anlamlı fark bulunmamış olup, eğitim düzeyleri düştükçe hakemlere yönelik davranışlarda artış olduğu belirlenmiştir.

Öğrenciler, hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle taraftarların hakeme karşı saldırgan tepki göstermesini cinsiyet bakımından erkeklerin kızlara oranla erkeklik hormonlarından kaynaklanan sebeplerden dolayı şiddet ve saldırganlık iç güdülerini kızlara oranla daha fazladır. Üniversitelerdeki öğrencilerin liseli öğrencilere göre daha özgür ve rahat ortamlarda kendilerini eğittikleri için şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı eğilimlerinin daha az olduğu düşünülebilir.

Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kulüp yönetimine karşı saldırgan şekilde hareket etmeleri cinsiyet bakımından karşılaştırıldığında, aradaki farkın anlamsız olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin eğitim düzeyi arttıkça medyayı daha fazla takip ettikleri için kulüp yönetimine karşı şiddet tepkilerinin azaldığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi takımına karşı saldırgan bir şekilde hareket etmeleri cinsiyet bakımından erkeklerin kızlara göre kendi takımlarına karşı bağlılıklarının daha fazla olduğu için kendi takımlarına karşı istenmeyen davranışlarının arttığı düşünülebilir. Eğitim seviyeleri yükseldikçe üniversite öğrencilerinin daha bilinçli takım tuttuklarından kaynaklanabilir.

Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi antrenörüne şiddet içerikli eylemlerde bulunmaları cinsiyet bakımından incelendiğinde, erkeklerin başarısızlığı hazmedemedikleri için kızlara oranla kendi antrenörlerine daha fazla şiddet ve istemeyen davranışlar gösterdikleri düşünülebilir. Eğitim seviyeleri yükseldikçe antrenörlerine karşı empati kurabildikleri için şiddet ve istenmeyen davranışlarda azalma olduğu düşünülebilir.

Bu çalışma sonucunda; öğrencilerin eğitim seviyesi yükseldikçe sporda şiddet ve istenmeyen davranışlarda azalma olduğu ayrıca cinsiyetlerin algılama düzeyinde farklılığa yol açtığı, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı eğiliminin daha az olduğu tespit edilmiştir.

Öneriler;

1. Sporda şiddet istenmeyen davranışlara karşı ilköğretimden itibaren dersler veya seminerler verilerek öğrenciler bilgilendirilmelidir.
2. Televizyonların haftalık spor programlarında bir bölüm olarak, sporda şiddet ve istenmeyen davranışlar konusuna yer verilmelidir.
3. Spor alanlarındaki şiddet ve saldırganlık içeren hareketlerde bulunanların hukuki olarak cezalandırılmalıdır.
4. Hakemler iyi eğitilmeli, müsabakalara tam kapasite ile hazır olmaları sağlanmalıdır.
5. Spor medyasının, objektif yayın yapmaları ve izleyicileri sporda şiddet ve istenmeyen davranışları önlemeye yönelik yasalar hakkında bilgilendirilmelidir.
6. Bayanların müsabakaları izlemeleri teşvik edilmelidir.
7. Sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı spor sahaları ve çevresinde tedbirler alınmalı, sorunun kaynağı üzerine gidilmeli, tüm birimlerin üzerine düşen görevi yerine getirmeli, Avrupa ülkelerindeki çalışmalar çerçevesinde yeni stratejiler belirlenmelidir.
8. Statlarda görev yapan özel güvenlik görevlilerinin niteliği ve sayısı artırılmalıdır.
9. Takım yöneticilerinin, şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı uygulayacakları temel prensipler belirlemeli, ödül ve ceza sistemi geliştirmeliler.

10. Fair-play eğitimi, orta ğretim düzeyinden itibaren verilmeli, sporda kaybetmenin de kazanmak kadar doğal olduğu, kaybedenlerin hiç sayılmayacağı, rakip olmaksızın sportif karşılaşmaların olmayacağı bu nedenle rakibine saygılı bir taraftar profiline geliştirilmesi gerektiği söylenbilir.

KAYNAKLAR

- ACET, M., 2001. "Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ACET, M., 2003. "Futbolda Şiddeti Etkileyen Sosyal Faktörler", Ankara Emniyet Müdürlüğü, Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi. s.137-207.
- ADIGÜZEL, M., 1999. "Sporun kitlelere yaygınlaştırılmasında televizyonun rolü ve bölgesel televizyonların spor yayın politikalarının bölge halkı tarafından değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- AKÇAN, F., ve YILMAZ, V., 2004. "Tribün Çocuklarının Bakış Açısından Futbol Müsabakalarındaki Saldırganlık ve Şiddet Olayları", Bilimsel Araştırma Yarışması, Spor Toto ve TÜRFAD ortak Yayını, Ankara. 120s.
- ANKAY, A., 2002. "Ruh Sağlığı Davranış Bozuklukları", Turhan Kitapevi, Ankara.
- AKYOL, T., 1991. Politikada Şiddet, Mesafe Yayıncılık, İstanbul. 29s.
- ARAPKİRLİ, Z., 2000. "Tribün deki Kanserli Doku", Milliyet, 11 Nisan 1998.
- ARMSTRONG, G., ve Harris, R., 1991. "Football Hooligans: Theory And Evidence", Sociological Rewiev. 39s.
- ARENDT, H., 1997. Şiddet Üzerine. Çev. Peker, B. İstanbul: İletişim Yayınları. 56s.
- ATKINSON, R., 1995. Psikolojiye Giriş, Çev.: M. Atalay, Sosyal Yayınları, İstanbul. 521s.
- BABAHAN, E., <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/08/07yaz41-40-101.html> (19.11.2007).
- BAHADIR, Z., 2006. "Futbol Seyircisinin Sosyo-ekonomik kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi" Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde.
- BALCIOĞLU, İ., 2001. "Şiddet ve Toplum", Bilge Yayınları, İstanbul. s.22-48.
- BALTAŞ, Z., 1997. "Televizyonda Şiddet ve Çözüm Önerileri", Reklam verenler Derneği Yay, Şubat. s.5-8.
- BATUR, Y., 1998. "Bilim Kurgu Sinemasında Şiddet ve İdeoloji", Kitle Yay, Ankara. 4s.
- BERGER, A.A., 1991. "Bir Terör Aygıtı Olarak Televizyon", Çev.:Y. Kaplan, İstanbul. 521s.
- BİLGİN, N., 1995. "Sosyal Psikolojiye Giriş", İzmir Kitaplığı, İzmir. 243s.

- BİLGİN, V., 1997. Sosyal Çözülme ve Din, Etüt Yay, Samsun, s. 21. Bryant J., ve Zilman D., 1983. "Sports violence and media First Edition" Chicago Erlboun Associates. 195s.
- BOHERE, G., 1986. Gazetecilik Mesleği, Çev.: N. Süral, İLO Yayınları, Ankara. 59s.
- BRYANT, J, ZILMAN, D., 1983."Sports Violence And Media Fist Edition Chicago Erlboun Associates. 195s.
- BORA, T., ve Erdoğan N., 2004. "Dur Tarih, Vur Türkiye Türk Milletinin Milli Sporu Olarak Futbol", Der.: R. Horak ve W. Reiter, Futbol ve Kültürü, Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler B.4 İstanbul. 225s.
- BOZDEMİR, M., 1998. "Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açıdan Tahlili", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- BUKER, S., ve KIRAN, A., 1999. "Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet", Alan Yay., İstanbul. 17s.
- BÜKER, E., 1992. "TV'de Şiddet", Kurgu Dergisi, Eskişehir. s. 10-92.
- CANETTI, E., 1998. "Kitle ve İktidar", Çev.: G. Aygen, İstanbul.
- CHOMSKY, N., 2001. Violence and Youth: A. Broadar Perspective.s:21, <http://www.Zmag.org>.
- COLE, L., 2000. Vidence And The Media.s:12 (<http://www.Global.Epnet.Com>).
- COŞKUN, Z., 2004. "Yiğidoların Tarihsel Yenilgisi, İç Anadolu'da Büyüklük Rekabeti ve Sivas Spor", Derleyen: R. Horak, W. Reiter ve T. Bora, Futbol ve Kültürü, Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler, İstanbul. 359s.
- ÇETİN, C., 2003. "Spor Etkinliklerinin Düzenlenmesinde Televizyonun Rolü", Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Bildiriler Kitabı, Ankara. 349s.
- ÇETİN, H., 2003. "Spor, Taraftar Saldırganlığı ve Güvenlik Önlemleri", Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- ÇOKER, Z., 2003. "Seçilmişler, Atanmışlar, İnsanlar, Bir Bürokratın Anıları, Ankara. 168s.
- ÇOLAKOĞLU, T., 2006. "Spor Federasyonlarının Özerkleşmeleri Ve Hukuksal Boyutunda Spor Hukuku Gereksinimleri", Bitirme Tezi, Ankara Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (D.P.T), 1990. Sayı: 9, Ankara.
- DAVIES, P., 1990. "All Played Out: The Full Story of Italia'90", London.

- DEMİRCİ, N., 1986. "Spor Yönetimi ve Organizasyonu", MEB Basım Evi, İstanbul. s. 64-70.
- DEMİR, B., 2009. "Görsel Medyanın Spordaki Şiddete Etkisi", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Araştırma Yöntemleri Bilim Dalı, Konya.
- DÖNMEZLER, S., 1996. "Çağdaş Toplumda Şiddet ve Mafya Suçları", Cogito dergisi, Sayı:6,7. İstanbul. s. 15-220.
- DUNNING, E., 2000. "Towards a Sociological Understanding of Football Hooliganism as a World Phenomenon.", European Journal on Criminal Policy and Research. s. 141-162.
- DUNNING, E., Murphy, P., and Williams, J., 1988. The Roots of Football Hooliganism, Routledge-Kegan Paul, London-Newyork. 111s.
- EFE, M., 2001. "Yazılı Basında Futbol Fanatizmi", Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Malatya.
- ERGEN, E., 2003. "Sporda Şiddet ve Önlenmesi", Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu, Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 7-8 Mayıs.
- ERGİL, D., 2001. "Şiddetin Kültürel Kökenleri", Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı (399) s. 40-41.
- ERGÜN, D. Bilge, <http://www.radikal.com.tr> (19.11.2007).
- ERKAL, M., GÜVEN, Ö., ve AYAN, D., 1998. "Sosyolojik Açıdan Spor", Der Yayınları, 3. Basım, İstanbul.
- EGM, 2006. "Spor Güvenliği Büro Amirliği ve Spor Müsabakalarıyla İlgili Hükümler" konulu 23 Nolu Genelge, 01 Mart.
- ERKİNER, K., 2004. "Sporda Şiddet ve Fanatizm Semineri Notları", Galatasaray Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 20-21 Aralık. s. 213-244.
- EPAK, R., 1999. "Disiplin Uygulamasında Futbolcu-Hakem İlişkisi İstanbul. 28s.
- FINDIKLI, R., 2000. "Polis Mesleğinin Özellikleri ve Mesleki Kimlik Olgusu", Polis Bilimleri Dergisi. s. 5-14.
- FISCHER, A.C., 1986. Psycholog Of Sports. My Field Publishing Co, California Livining.
- FREEDMAN, J.L., SEARS, D.O., and CARLSMITH, J.M. 1993. Sosyal Psikoloji Çev.: A.Dönmez, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.
- GENÇ, A., 1998. "Spor Hukuku", Alfa Yayınları, Ankara. s. 7-54.

- GENÇAY, S., 2004. “Üniversite Öğrencilerinin Spor Taraftarlığıyla İlgili Davranışları Üzerine Bir Araştırma” Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- GILL LD., 1986. Psychology dynamick of sport First Edition Lyon Human Kinetics Publ- Champaign. 42s.
- GLYN, C., 1986. Learning Experiences in Sport Psychology, USA. s. 71-77.
- GOSWAMI, B.B., 1995. Cultural Adaptability of Violence, Perspectives in Grimindogy, Indian. 9s.
- GREEN RG., 1990. Human Aggression First Edition Buckingham Open University Pres. s. 34-35.
- GUTTMANN, A., 1986. Sport Spectators, New York: Columbia University Pres. 30s.
- GÜLTEKİN, O, DOĞAN, M, DOĞAN, A, EYLEM, B., 2000. “Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma”, 21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, EGM Yayınları, Ankara. 751s.
- GÜMÜŞ, S., 1997. “Şiddetin Nedenleri”, Gazete Pazar, 21 Aralık. 26s.
- GÜZ, H., 2003. “Futbolda Şiddeti Etkileyen Sosyal Faktörler”, Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu, Ankara Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Ankara. 231s.
- HORTAÇSU, N., 1998. Grup İçi ve Gruplar Arası Süreçler, İmge Kitapevi, Ankara. 57s.
- İKİZLER, C. ve KARAGÖZOĞLU, C., 1997. Sporda Başarının Psikolojisi, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul. s. 79-89.
- İMAMOĞLU, O., 1991. “Sporcu ve Seyirci Sağlığı”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD, İstanbul.
- İSEN, G., ve BATMAZ, V., 2002. “Ben ve Toplum Sosyal Psikolojisi”, Psikoloji Yayınları, İstanbul.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç., 1999. “Yeni İnsan ve İnsanlar”, Evrim Yayınevi, Sosyal Psikoloji Dizisi, İstanbul.
- KARAGÖZOĞLU, C., 1997. “Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğitimi: İstanbul Örneği”, Uluslar Arası Spor Psikolojisi Sempozyumu. 165s.
- KARASÜLEYMANOĞLU, A., 1992. “Yeni Boyutlarıyla Spor”, Engin Yayınları, Deneme Dizisi, 3. Baskı, Ankara.
- KAYAOĞLU, A.G., 2000. “Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- KETEN, M., 1993. "Türkiye'de Spor", İkinci Baskı İstanbul Polat Ofset. s. 37-43.
- KILCIGİL, E., 2003. "Popüler Kültür ve Futbolda Şiddet", Ankara Emniyet Müdürlüğü, Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu, Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara. s. 334-351.
- KILIÇ, E., 2003. Kirli Kramponlar Birinci Baskı İstanbul Emre Matbaacılık. 26s.
- KOCABAŞ, B., 2002. "Görsel Medya ve Şiddet Kültürü, Orta Öğrenim Çağı Gençliğinin Şiddet Eğiliminde Görsel Medyanın Etkisi", Doktora Tezi (Yayınlanmamış), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- KORUÇ, Z. BAYAR, P. ARSLAN, F., 2004, "Türkiye'de Futbol Fanatikleri: Sosyal Kimlik ve Şiddet", Bilimsel Araştırma Yarışması, Spor Toto ve TÜRFAD (Türkiye Futbol Adamları Derneği) Ortak Yayını, Ankara.
- KORKMAZ, A., 1988. "Şehirleşme ve Suç", Doktora Tezi (Yayınlanmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KORKMAZ, A., 1996. "İletişim ve Tarih", İmge Kitapevi, Ankara. 13s.
- KORKMAZ, Y., 1997. "Görsel Medyada Şiddet ve Toplumsal Yaşama Etkileri", Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Bölümü Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- KOKNEL, O., 1986. "İnsanı Anlamak", Altın Kitaplar Matbaası, İstanbul. 428s.
- KOKNEL, O., 1996. "Bireysel ve Toplumsal Şiddet", Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul. s. 47-55.
- KURU, E., 1996. "Sporda Psikoloji", Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi., Ankara.
- KURU., E. 2000. "Sporda Psikoloji", Birinci Baskı Ankara Gazi Üniversitesi İletişim Basımevi, Ankara. s. 37-40.
- LESLIA, K. STEPHAN, B., 1991. "Activities And A Subculture Of Violence: A Study Of Violence On The Street", Journal Of Research In Grime And Delinquency, Feb. 93, Vol:30, Issue:1, P.88. 2s.
- LEONARD, M., 1988. A Sociological Perspective of Sport, New York, Macmillan.
- MARSH, P., 1978. Aggro: The Illusion of Violence, London, J.M.Dent.&Sons Ltd.
- MARVIN, G., 1989. "İspanyol Boğa Güreşinde Şeref, Haysiyet ve Şiddet Sorunu", Antropolojik Açından Şiddet Der: David Riches, Çev.:D. Hattatoğlu, İstanbul. 25s.
- MICHAUND, Y., 1991. "Şiddet", Çev.:C. Muhtaroglu, İletişim Yay, İstanbul. 18s.

- MICHAUND, Y., 1996. “Şiddet” Çev.:C. Muhtaroglu, İletişim Yayınları, İstanbul. s. 6-15.
- MUTLU, E., 1994. İletişim Sözlüğü, Ark Yayınları, Ankara. 195s.
- MOSES, R., 1996. “Şiddet Nerede Başlıyor”, Cogita Dergisi. Çev.: A. Kul. Sayı:6. 28s.
- NEWCOMBE, A., 1985. Some Contributions Of The Behavioral Sciences To The Study Violence, International Social Science Journal, Vol.30, No:4, 1978, Akt: Türkdoğan, Orhan, Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği, Mayaş Yay, Ankara.
- OKTAY, M., 1995. “Halkla ilişkiler Mesleğinin iletişim Yöntem ve Araçları”, Der Yayınları, İstanbul. 20s.
- ÖNGÖREN, T., 1994. “Bu Ne Şiddet”, Kitle Yay, İstanbul. 104s.
- ÖZBAYDAR, S., 1993. “İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi”, Altın Yayınları, İstanbul. 217s.
- ÖZDEMİR, B., 2001. “Polis Taktikleri”, SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul. s. 189-190.
- ÖZMADEN, M., YILDIRAN İ., 2003. “Futbola İlişkin Dışsal Etkenlerin Seyirci Saldırganlığı Üzerindeki Etki Düzeylerinin Araştırılması” Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Ankara. s. 188-198.
- ÖZTÜRK, A., 2003. “Spor, Taraftar ve Saldırganlığı ve Güvenlik Önlemleri” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- RICHES, D., 1989. “Antropolojik Açından Şiddet”, Çev.: D. Hattatoğlu, Ayrıntı Yay., İstanbul. s. 10-42.
- RIGEL, N., 1995. “Haber, Çocuk ve Şiddet”, Der Yayınları, İstanbul. 215s.
- RONA, M., 2003. “Futbol Müsabakalarında Şiddet Olaylarına Karşı Adli Kayıtlara Geçen Seyircilerin Psiko-Sosyal Analizleri Üzerine Bir Araştırma”, Doktora Tezi, Ankara Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı.
- SAHAN, H., 2001. “Türkiye’de Spor Yazarlığı ve Futbol Kamuoyu Üzerine Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- SAYIN, G., 2005. ”Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğe Yol Açan Eylemlerin Önlenmesi ve Takibi”, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Ankara.
- SCOTT, P.J., 1958. Aggression, University of Chicago Pres, Chicago. 120s.
- SERT, M., 2000. “Gol Atan Galip, Futbola Sosyolojik Bir Bakış”, Birinci Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul. s. 46-47.

- SIMONS, Y., Taylor, J., 1992. "a Psychosocial Model of Fan Violence in Sports", International Journal of Sport Psychology. s. 207-226.
- SOMALI, V., 2005. "İkiz Kardeşlerden Düşman Kardeşlere", Türk Futbolunda Şiddet, Popüler Tarih, Sayı:54. 77s.
- ŞAHİN H. M., 2003. "Sporda Şiddet ve Saldırganlık", Nobel Yayınları, Ankara. s. 60-79.
- TALİMCİLER, A., 1998. "Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi", Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, İzmir.
- TANRISEVER, B., 1999. "Televizyonlar Şiddet Kaynağı", Cumhuriyet Gazetesi, 23 Ocak.
- TBMM, 2005. "Sporda Şiddet Komisyon Raporu", Yayınlanmamış, Eser, Ankara.
- TEK, Ö., 2002. "Çatalhöyük Buluntularında Şiddet", Time, BBC Boks, London. <http://www.newscientist.com>.
- TİRYAKİ, Ş., 2000. "Spor Psikolojisi Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama", Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara. s. 147-151.
- TURAM, E., 1996. "Tv' Deki Şiddetin Çocuklara Etkileri Üzerine Farklı Bir Bakış" Cogito Dergisi. s. 391-406.
- TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜĞÜ, 1998. Ankara.
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ KANUNLARI, 2005. Ankara. s. 448-494.
- TÜRKMEN, H.N., 1998. "Çağımızda Medya", ITFF Yayınları, İstanbul. 35s.
- ÜNSAL, A. 2005. "Tribün Cemaatinin Öfkesi, Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet", B.1, İstanbul. s. 90-91.
- ÜNSAL, A., 1996. "Genişletilmiş Bir şiddet Tipolojisi" Cogita Dergisi, Sayı:7. s. 29-36.
- VAR, L., 2008. "Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- YETİM, A., 2000., "Sosyoloji ve Spor", Top Kar Matbaacılık, Ankara. s. 26-51.
- YÜKSEL H., DOĞAN B., MORALI S., ACAR M., 1998. "Futbolda Şiddetin Toplumbilimsel Boyutları" Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi. s. 22-26.

YILDIZ, G., 1998. “Futbol Karşılaşmalarında Taraftarlar Arasında İzleyici Saldırganlığı”, Lisans Bitirme Tezi (Yayınlanmamış), Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.

ZÜLAL, A., 2001. “Çağımıza Özgü Bir Sorun Mu? Şiddet”, Bilim ve Teknik Dergisi, Ankara. 34s.

<http://almanak.tr.gs/1969.htm> (07.12.2007)

<http://forum.kanka.net/anehive/indeks.php/t-126214.html> (05.12.2007)

<http://radikal.com.tr/haber.php?haberno=238712> (07.12.2007)

http://sozluk.yenimakale.com/ara_sozluk.asp (07.02.2011)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Hakem> (19.11.2007)

<http://www.htspor.com> (05.12.2010)

[http://www.turkcebilgi.com/şike/nedir.\(02.07.2011\)](http://www.turkcebilgi.com/şike/nedir.(02.07.2011))

<http://www.timurugan.wordpress.com> (07/02/2011).

EK-1

Değerli Öğrenciler

Elinizdeki bu anket lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören gençlerin, sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

ŞİDDET; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, saldırı, kaba kuvvet, bedensel yada psikolojik acı çektirme yada işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanır.

SPORDA İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR; sporun kuralları dışındaki davranışlardır. Örneğin, taraftarlardan kötü tezahürat, doping, şike gibi durumlardır. Bu açıklamalar doğrultusunda aşağıdaki soruları cevaplayınız. Lütfen soruları boş bırakmayınız.

Arş.Gör.Ramazan ŞEKER
K.S.U. Sağlık Bilimler Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

(Ş.T) : Şiddet

(İ.D) : İstenmeyen Davranışlar

1. Kaç yaşındasınız?.....
2. Cinsiyetiniz?
() Kız () Erkek
3. Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz?.....
4. Bir takım tutuyor musunuz?
() Evet () Hayır?
5. Tuttuğunuz takımın taraftarı olarak kendinizi ne kadar fanatik görüyorsunuz?
() Hiç () Az () Orta () Çok Fanatik
6. Tuttuğunuz takımın renklerini herhangi bir yerde kullanıyor musunuz?
(giysi,eşya....vb..)
() Evet () Hayır
7. Spor karşılaşmasını izler misiniz?(Futbol,Basketbol,Voleybol....vb..)
() Evet () Hayır

8. Hangi sıklıkta ma izlersiniz?
a) Haftada b) Ayda c) Nadiren
9. Spor medyasını takip eder misiniz? (gazete, T.V,radyo)
() Evet () Hayır
10. Taraftarların sahaya yabancı madde atmasını uygun buluyor musunuz? (İ.D)
() Evet () Hayır
- 11.Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz? (İ.D)
() Evet () Hayır
- 12.Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz? (İ.D)
() Evet () Hayır
13. Fair-Play açısından spora Şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?(İ.D)
() Evet () Hayır
14. Sporcuların doping kullanmasını uygun buluyor musunuz? (İ.D)
() Evet () Hayır
15. Sporcular tarafından hakemin hatalı kararları neticesinde hakeme yapılan saldırgan Şekilde itirazı uygun buluyor musunuz?(Ő.T)
() Evet () Hayır
- 16.Spor yöneticileri tarafından hakemlere yönelik saldırgan davranışları uygun buluyor musunuz?(Ő.T)
() Evet () Hayır
- 17.Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle antrenörlerin hakemlere karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz?(Ő.T)
() Evet () Hayır
- 18.Hakem kararlarının hatalı olduğu gerekçesiyle taraftarların hakeme karşı saldırgan tepki göstermesini uygun buluyor musunuz?(Ő.T)
() Evet () Hayır
- 19.Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kulüp yönetimine karşı saldırgan Şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz?(Ő.T)
() Evet () Hayır
- 20.Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi takımına karşı saldırgan bir Şekilde hareket etmelerini uygun buluyor musunuz?(Ő.T)
() Evet () Hayır
- 21.Taraftarların takımın başarısızlığı nedeniyle kendi antrenörüne Şiddet içerikli eylemlerde bulunmalarını uygun buluyor musunuz?(Ő.T)
() Evet () Hayır

EK-2

T.C.
KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08A.MEMAA6.00.32.360-

23.12.20 10

41716

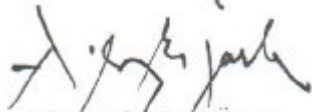
Konu :Anket Uygulaması.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ[-NE
(Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürlüğü)

İlgi: 10/12/2010 tarihli ve 300/20 sayılı yazımız.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Araştırma Görevlisi Ramazan ŞEKER'in, İlimizdeki ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki öğrencilere "Sporda Şiddet ve İstenmeyen Davranışlar" konulu anket çalışmasının uygun görüldüğü hakkındaki Değerlendirme Formu ile Valilik Makamının 21.12.2010 tarihli ve 41..J.86 sayılı onayları örneği ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi arz ederim.

Ahmet SARI TÜRK
Milli Eğitim Müdür V.

EKLER

1-Örneği (1 Adet)

2-Değerlendirme Formu (1 Adet)

EK-2

T.C.
KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.46.00.21.010-

21.12.2010

41486

Konu :Anket Uygulaması.

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 10.12.2010 tarihli ve 300/20 sayılı yazı.
b) 28.02.2007 tarihli ve 1084 sayılı Bakanlık Makamının Onayı ile uygun görülen Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda yapılacak Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumlarda yapılacak araştırmaya ve araştırma desteğine yönelik izin ve uygulama yönergesi gereğince; Kahramanmaraş Sücü Imam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürlüğü Araştırma Görevlisi Ramazan ŞEKER' in "Sporda Şiddet ve İstenmeyen Davranışlar" konulu anket çalışmasının, İlimiz Merkezindeki İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarındaki öğrencilere uygulamak isteği ile ilgili (b) yönergenin 5. maddesinin (h) bendi gereği uygulaması, Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonunca uygun görülmüştür.

Olurlarınıza arz ederim.

H. Hasan KOZAN
Şube Müdürü

OLUR
21/12/2010

Sebahattin AKGÜL
Vali
Milli Eğitim Müdürü

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Ramazan ŞEKER
Kurumu / Üniversitesi	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Kahramanmaraş
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları
Araştırmanın konusu	"Sporda şiddet ve istenmeyen davranışlar"
Araştırma/proje/ödev /tez önerisi	Araştırma
Veri toplama araçları	Anket
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Anketin okullarımızda uygulanması komisyonumuz tarafından uygun görülmüştür,	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.

KOMİSYON

20/12/2010
Komisyon Başkanı
H.Hasan KOZAN

Üye
Nadir YILDIRIM

Üye
Mahmut YILDIRIM

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Ramazan ŞEKER
Doğum Yeri ve Tarihi : OSMANİYE/ KADİRLİ/ 05.02. 1976

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
Yüksek Lisans Öğrenimi :Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
Doktora Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller :İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :Niğde Hazım Tepeyran İlk Öğretim Okulu
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar :Niğde Emniyet Müdürlüğü
Osmaniye/Kadirli Halk Eğitim Merkez Müdürlüğü
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

İletişim

E-Posta Adresi :ramazan.seker01@hotmail.com
Tel. :0505 640 43 42
Tarih :Haziran- 2011